

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SOSYALLEŞMESİNDE ÖĞRETMEN
ETKİSİNİN VELİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ
(KOCAELİ İLİ KÖRFEZ İLÇESİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Murat TURHAN

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyoloji

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa Kemal ŞAN

KASIM– 2017

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

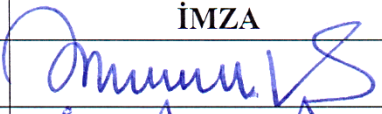

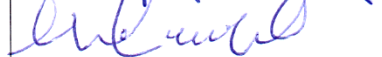
İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SOSYALLEŞMESİNDE ÖĞRETMEN
ETKİSİNİN VELİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ
(KOCAELİ İLİ KÖRFEZ İLÇESİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Murat TURHAN

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyoloji

“Bu tez 27/11/2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Prof. Dr. Mustafa Kemal ŞAN	Başarılı	
Prof. Dr. İsmail HİRA	Başarılı	
Yard. Doç. Dr. Recep YILDIZ	Başarılı	

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU

Sayfa : 1/1

Öğrenci Adı Soyadı	:	Murat TURHAN
Enstitü Anabilim Dalı	:	Sosyoloji
Enstitü Bilim Dalı	:	Sosyoloji
Programı	:	☒ YÜKSEK LİSANS ☐ DOKTORA
Tezin Başlığı	:	İlkokul Öğrencilerinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisinin Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi (Kocaeli İli Körfez İlçesi Örneği)
Benzerlik Oranı	:	% 8

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafıma yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere sbtezler@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

Murat TURHAN

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda verilen öğrenci bilgilerinin doğru olduğunu beyan ederim.

Yukarıda bilgileri verilen tezin jüri karşısında savunulabilir olduğunu bilgilerinize arz ederim.

Danışman
Unvanı / Adı-Soyadı: Prof.Dr. Mustafa Kemal ŞAN

Tarih:27.11.2017

İmza:

...../...../ 20..... tarih vesayılı EYK kararı ile tez savunma jürisine TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK RAPORUNUN gönderilmesine OYBİRLİĞİ/OYÇOKLU ile karar verilmiştir.

Enstitü Birim Sorumlusu Onayı

ÖNSÖZ

Yapmış olduğum bu araştırmada ve yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve tecrübesinden çok şey öğrendiğim, çalışmamın her aşamasında bilimsel katkı ve desteğinden dolayı danışmanım Prof. Dr. Mustafa Kemal ŞAN'a sonsuz teşekkür ederim. Tez çalışmam süresince bana rehber olan Araştırma Görevlisi Dr. Handan AKYİĞİT'e, tezin düzenlenmesinde bilgi ve fikirlerini sunmalarından ötürü Prof. Dr. İsmail HİRA'ya ve Yard. Doç. Dr. Recep YILDIZ'a teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Ayrıca destek ve güveniyle her zaman yanımda olan sevgili eşim Neslihan TAŞDEMİR TURHAN'a, ve kızım Zeynep Nil'e yüksek lisans eğitimim süresince göstermiş olduğu sabır ve desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Murat TURHAN

27.11.2017

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR VE SEMBOLLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	v
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vii
ÖZET.....	vii
SUMMARY	viii
GİRİŞ	1
BÖLÜM I: İLGİLİ ALAN YAZINI.....	8
1.1 Sosyalleşme Kavramı ve Tanımı	8
1.1.1. Sosyalleşmenin Özellikleri	11
1.1.2. Sosyalleşme Süreci	12
1.1.3. Sosyalleşme Araçları.....	15
1.1.4. Sosyalleşmenin Kimlik Yapılandırmasına Etkisi	15
1.1.5. Sosyalleşme Fonksiyonları	17
1.1.6. Sosyal Öğrenme Kuramları.....	18
1.2. Sosyalleşme Çeşitleri	20
1.2.1. Birincil Sosyalleşme	20
1.2.2. İkincil Sosyalleşme	21
1.2.3. Yetişkin Sosyalleşmesi	21
1.2.4. Beklentsel Sosyalleşme.....	22
1.2.5. Yeniden Sosyalleşme	23
1.3. Sosyalleşme Sürecinde Etkili Olan Kurumlar.....	23
1.3.1. Aile.....	24
1.3.2. Akran Grupları	26
1.3.3. Din.....	27
1.3.4. Kitle İletişim Araçları	28
1.3.5. Sosyal Gruplar	30
1.4. Eğitim ve Sosyalleşme	32
1.4.1. Eğitim Sosyolojisinin Kapsamı.....	34
1.4.2. Okul ve Sosyalleşme	36
1.4.3. Öğretmen ve Sosyalleşme	40

1.4.4. Dersler ve Sosyalleşme	42
1.5. Araştırma Konusu İle İlgili Yapılmış Benzer Çalışmalar	44
BÖLÜM II: YÖNTEM	49
2.1. Araştırma Modeli	49
2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	49
2.3. Verilerin Toplanması	50
2.4. Veri Toplama Aracı.....	51
2.5. Veri Toplama Aracına İlişkin Güvenilirlik Analizi	52
2.6. Verilerin Analizi.....	54
BÖLÜM III: ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE ANALİZİ.....	55
3.1. Grubun Demografik Yapısına İlişkin Frekans ve Yüzdeler.....	55
3.2. İlkokul Öğrencilerinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine İlişkin Veli Görüşleri	60
3.3. Velilerin Demografik Özelliklerine ve Anketteki Sorulara Göre Gerçekleştirilen Analizler.....	64
3.3.1. Velilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine İlişkin Veli Görüşlerine Ait Bulgular	64
3.3.2. Velilerin Medeni Durum Değişkenine Göre Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine İlişkin Veli Görüşlerine Ait Bulgular	69
3.3.3. Velilerin Yaş Değişkenine Göre Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine İlişkin Veli Görüşlerine Ait Bulgular	71
3.3.4. Velilerin Eğitim Seviyesine Değişkenine Göre Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine İlişkin Veli Görüşlerine Ait Bulgular	72
3.3.5. Velilerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısını Değişkenine Göre Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine İlişkin Veli Görüşlerine Ait Bulgular	75
3.3.6. Öğrencilerin Öğretmenlerini Değiştirmiş Olma Durumlarına Göre Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine İlişkin Veli Görüşlerine Ait Bulgular	79

3.3.7.Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Sınıf Seviyesine Göre Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine İlişkin Veli Görüşlerine Ait Bulgular	81
3.3.8.Öğrenci Velilerinin Gelir Seviyesine Göre Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine İlişkin Veli Görüşlerine Ait Bulgular	83
3.4. Ölçek Maddelerinin Dışında Araştırmaya İlişkin Bazı Veli Görüşleri	88
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	91
KAYNAKÇA	96
EKLER.....	104
ÖZGEÇMİŞ.....	110

KISALTMALAR VE SEMBOLLER

\bar{X} : Ortalama

f : Frekans

F : Varyans

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

MEM : Milli Eğitim Müdürlüğü

N : Frekans

p : Anlamlılık Derecesi

Sd : Serbestlik Derecesi

Sh_x : Standart Hata

SPSS : Statistical Package For Social Sciences

Ss : Standart Sapma

V : Bağıl Değişkenlik Kat Sayısı

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 : Öğrencilerin Sosyalleşmesinde Öğretmenin Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Hazırlanan Ölçeğe Ait Puan Aralıkları	51
Tablo 2 : Ölçeğe İlişkin Güvenilirlik Analizi.....	52
Tablo 3 : Güvenilirlik Analizine İlişkin Bulgular	53
Tablo 4 : Cinsiyet Değişkenine İlişkin Frekans Ve Yüzdeler.....	55
Tablo 5 : Medeni Durum Değişkenine İlişkin Frekans Ve Yüzdeler.....	56
Tablo 6 : Yaş Değişkenine İlişkin Frekans Ve Yüzdeler	56
Tablo 7 : Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Frekans Ve Yüzdeler.....	56
Tablo 8 : Sahip Olduğu Çocuk Sayısı Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzdeler.....	57
Tablo 9 : Çocuğunun Öğretmen Değiştirme Durumuna İlişkin Frekans Ve Yüzdeler	57
Tablo 10 : Veli Görüşlerine Göre Öğrencinin Öğretmenini Değiştirmiş Olmasının Çocuk Üzerinde Ki Etkisine İlişkin Frekans.....	58
Tablo 11 : Çocuğunun Sınıf Seviyesi Değişkenine İlişkin Frekans Ve Yüzdeler	58
Tablo 12 : Veli Görüşlerine Göre Öğretmenin Hayata Bakış Açısını Belirleyen Temel Değerlere İlişkin Frekans Ve Yüzdeleri.....	59
Tablo 13 : Veli Görüşlerine Göre Öğretmenin Hayata Bakış Açısını Belirleyen Temel Değerlerin Öğrencinin Sosyalleşmesinde Ki Etkisine İlişkin Frekans Ve Yüzdeler	59
Tablo 14 : İlkokul Öğrencilerinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine İlişkin Veli Görüşleri.....	61
Tablo 15 : Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine Yönelik Velilerden Alınan Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Anlamlı Farklılık Gösterip Göstermediğini Belirlemek Üzere Yapılan T Testi Sonuçları	64
Tablo 16 : Velilerin Medeni Durum Değişkenine Göre Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisi Ölçeğinden Alınan Puanlara İlişkin Mann Whitney U-Testi Sonuçları	69
Tablo 17 : Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmenin Etkisine Yönelik Velilerin Verdikleri Puanların Yaş Değişkenine Göre Anlamlı Farklılık Gösterip Göstermediğini Belirlemek Üzere Yapılan Anova Ve Post Hoc Scheffe Testi Sonuçları.....	71

Tablo 18 : Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmenin Etkisine Yönelik Velilerin Verdikleri Puanların Eğitim Seviyesi Değişkenine Göre Anlamli Farklilik Gösterip Göstermediğini Belirlemek Üzere Yapılan Anova Ve Post Hoc Scheffe Testi Sonuçları.....	73
Tablo 19 : Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmenin Etkisine Yönelik Velilerden Alınan Puanların Onların Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Anlamli Farklilik Gösterip Göstermediğini Belirlemek Üzere Yapılan Anova Ve Post Hoc Scheffe Testi Sonuçları.....	75
Tablo 20 : Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine Yönelik Velilerden Alınan Puanların Öğrencinin Öğretmenini Değişirme Durumuna Göre Anlamli Farklilik Gösterip Göstermediğini Belirlemek Üzere Yapılan T Testi Sonuçları	79
Tablo 21 : Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine Yönelik Velilerden Alınan Puanların Öğrencinin Sınıf Seviyesine Göre Anlamli Farklilik Gösterip Göstermediğini Belirlemek Üzere Yapılan T Testi Sonuçları	81
Tablo 22 : Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmenin Etkisine Yönelik Velilerden Alınan Puanların Onların Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Anlamli Farklilik Gösterip Göstermediğini Belirlemek Üzere Yapılan Anova Ve Post Hoc Scheffe Testi Sonuçları.....	83

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Bireyin Sosyalleşmesinde Etkin Olan Kurumlar.....	24
Şekil 2: Geleneksel Medya ve Yeni Medya Araçları	29
Şekil 3: Özelliklerine Göre Sosyal Grup Çeşitleri.....	31
Şekil 4: Eğitim Sosyolojisinin Çalışma Alanı	35
Şekil 5: Okulun Öğrenci Üzerinde Oluşturduğu Etkiler.....	37

Tezin Başlığı: İlkokul Öğrencilerinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisinin Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi (Kocaeli İli Körfez İlçesi Örneği)	
Tezin Yazarı: Murat TURHAN	Danışman: Prof. Dr. Mustafa Kemal ŞAN
Kabul Tarihi: 27/11/2017	Sayfa Sayısı: ix (ön kısım) +103 (tez) + 7(ek)
Anabilim dalı: Sosyoloji	
<p>Bu araştırma ilkokul 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin sosyalleşmesinde öğretmen etkisinin ilişkin veli algılarının belirlenmesine ve bu konuda önerilerin oluşturulabilmesi amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmanın amacına ulaşılmasında, tarama yöntemi kullanılmıştır.</p> <p>Araştırmanın çalışma grubunu, 2016–2017 Eğitim-Öğretim yılında Kocaeli İli Körfez İlçesi sınırları içinde bulunan ilkokul 3. ve 4. sınıflarda eğitim almakta olan öğrencilerin velileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise rastgele yöntemle seçilmiş 10 farklı okuldan 512 veli oluşturmuştur.</p> <p>Araştırmanın veri kaynağını anket formları aracılığıyla toplanan veriler oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen ‘Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisi’ isimli ölçek kullanılmıştır. Anket formları ile toplanan verilerin çözümlenmesinde ise SPSS 18.0 programı kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde; öncelikle tüm bağımsız değişkenler için tanımlayıcı istatistik olan frekans (N), yüzde (%), ortalama (\bar{X}), standart sapma (Ss) değerleri ortaya konmuştur. Ölçeğin her bir maddesi için ise yine frekans, ortalama, standart sapma ve bağıl değişkenlik katsayısı (V) hesaplanmıştır. Öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmen etkisine yönelik veli algılarının belirlenmesi için de bağımsız grup T Testi, Kruskal-Wallis H testi, Tek Yönlü Varyans Analizi(ANOVA) ve tamamlayıcı Post Hoc Tekniği olarak da Scheffe Testi uygulanmış ve sonuçlar değerlendirilmiştir.</p> <p>Yapılan analizler sonucunda, veli algılarının onların yaş, eğitim seviyesi, ekonomik gelir düzeyi, cinsiyet, sahip oldukları toplam çocuk sayısı gibi değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu durumun tersi olarak ebeveynlerin evli yâda bekâr olması ve öğrencinin okuduğu sınıf seviyesi değişkenlerinin ise veli algılarında anlamlı farklılaşmaya neden olmadığı sonucu elde edilmiştir.</p>	
Anahtar Kelimeler: Sosyalleşme, Sosyalleşmede öğretmen etkisi, İlkokul, Sınıf öğretmeni, Veli algısı.	

Title of the Thesis: Examination of Teacher Effect According to Parents' Opinions in Socialization of Primary School Students (Example of Koaceli province Körfez district)	
Author: Murat TURHAN	Supervisor: Professor Mustafa Kemal ŞAN
Date: 27/11/2017	Nu. of pages: ix (pre text) + 103 (main body) + 7 (App.)
Department: Sociology	
<p>This research was carried out in order to determine the parents' perceptions of the teacher effect in the socialization of elementary school 3rd and 4th grade students and to make suggestions in this regard. The scanning method was used to achieve the purpose of their study.</p> <p>The study group of the research constituted the parents of the students who are studying in the 3rd and 4th grade primary schools located in the borders of Kocaeli and Körfez in 2016-2017 education year. The sample of the research was 512 parents from 10 different schools selected by random method.</p> <p>The data source of the research is to data collected through the questionnaire forms. The "Effect of teacher in the socialization of student" named scale developed by the researcher was used as data collection tool. SPSS 18.0 program was used to analyze the collected data with the questionnaire forms. In the analysis of the data, firstly frequency, percentage, average and standart deviation values which are descriptive statistic for all independent variables are presented. For each item of the scale, frequency average, standart deviation and realtive variability coefficient were calculated. In the socialization of the student, the independent group T test, Kruskal-Wallis H test, one-way ANOVA and the Scheffe test as the complementary Post Hoc technique were applied in the determination of the parental perceptions for teacher effect and the results were evaluated.</p> <p>As a result of the analysis, it was found that the parents perceptions differ significiantly according to their age, education level, economic income level, sex, total number of children they have. As opposed to the fact that the parents are married or single and the class level variables read by the student do not cause significant differentiation in parents' perceptions.</p>	
Keywords: Socialization, The effect of teacher in socialization, Primary school Primary school teacher, Parent's perception..	

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın konusunu oluşturan problem durumu, problem cümlesi, araştırmanın amacını gösteren alt problemler, sayılılar ve sınırlılıklara ve çalışmaya konusuna ilişkin tanımlara yer verilmiştir.

Araştırmanın Problemi

Alan yazında sosyalleşme ile ilgili birçok tanıma rastlamak mümkündür. Chou sosyalleşmeyi “toplumsal kuralların ve topluma ait kültürün birey tarafından benimsenmesi” olarak ifade etmektedir (Chou, 2011: 190).

Sosyal gelişme, bir çocuğun çevresindeki diğer birey ve topluluklarla etkileşim kurmayı öğrenme sürecini ifade eder. Çocuklar, bir yandan kendi kişiliklerini algılayıp geliştirirken, bir yandan da diğer bireylerin davranışlarını algılama ve onlarla iletişim kurma becerilerini de kazanırlar. Sosyal gelişme, çoğunlukla bir çocuğun arkadaşlık ve diğer ilişkilerini nasıl geliştirdiğini ve aynı akranlarıyla çatışmayı nasıl ele aldığını ifade eder (URL1, 2017).

Sosyalleşme çocuk için, toplumun kendisinden beklediği rolleri öğrenme sürecidir. Bu süreçte kalıtsal etkenlerle birlikte sosyal gelişimde bireyin yaşadığı çevrenin etkisi de büyüktür. Aile, yaşlıları ve okul çocuğun sosyal çevresini oluşturan ortamlardır. Bu ortamlar sosyal yaşama ve etkileşimde bulunduğu birey ve gruplara karşı çocuğun tavır ve davranışlarını etkiler (Meşeci, 2008: 116). Bu sürecin gelişimi sosyologlar tarafından iki aşamada gerçekleştiği kabul edilmektedir. Ailede ve bebeklik ve çocukluğun ilk çağında başlayan birinci sosyalleşme aşamasını çocukluktan sonraki olgunluk döneminde gelişen ikinci sosyalleşme takip eder. Sosyalleşmenin ikinci aşamasında aile ile birlikte çocuğun çevresini oluşturan toplumsal gruplar, okul ve iletişim araçları da etkili olmaya başlar (Kaya ve Tuna, 2008: 162, 163).

Çocukların yetenekleri okulun ilk yıllarında, akademik ve davranışsal bir performans yörüngesinin oluşturulması için, sosyal çevreyle mücadelede davranış biçimi ve stratejiler oluşturmak ve sürdürmede önemli faktörlerdir. Duygusal düzenlemeler, okul beğenisi, akran yetkinliği, okul ortamına uyum ve kendini kontrol gibi sınıfsal sosyal uyumun göstergeleri çocukların okuldaki başarısına bağlıdır. Ayrıca, özellikle

ilköğretim sınıflarında, sınıf sosyal uyumunun, öğretmen-çocuk ilişkileri de dahil olmak üzere, yetişkin-çocuk ilişkilerinden etkilendiği açıktır. Bu nedenle, bir çocuğun okul kariyerinin başlangıcında dahi, öğretmen-çocuk ilişkisinin niteliklerinin daha sonraki sorun ve başarıları etkileyebileceği öngörülmektedir. Öğretmenler kendileriyle olumlu ilişki içinde olan çocuklara daha fazla çaba gösterdiği gibi, öğretmenlere güvenen ve seven çocuklar başarılı olmak için daha motive olabilirler. Okulun ilk yıllarındaki öğretmen-çocuk ilişkileri ve çıktıları üzerine yapılan araştırmaların çoğunluğu çocukların sosyo-duygusal ve davranışsal uyumlarına odaklanmıştır. Çocukların ilkokulun ilk yıllarında öğretmenlerle sıcak, güvenilir ve düşük çatışma ilişkileri kurma becerileri çocukların sosyal çevreye adaptasyonunun göze çarpan sonuçlarıdır (Hamre ve Pianta, 2001: 625 - 627).

Destekleyici sosyal ilişkiler, hayat boyunca uyumlu ve fonksiyonel olmak için dikkate değer bir öneme sahiptir. Çocuklar için, başkalarıyla olan ilişkiler ve okullar gibi sosyal kurumlarla olan bağlar stresli yaşam olaylarının etkilerini hafifletmeye ve normatif düzenlemeyi sağlamaya yardımcı olabilir. Bunun tersine, bireyin kişisel ilişkilerinden ve sosyal örgütlerden uzaklaşmış hissetmekten memnun olması, sorunlu sosyal ve duygusal uyumlarla ilgilidir. Öğrencilerin sosyal etkileşimler yoluyla uygun sosyal ve davranışsal becerileri öğrenmeleri nedeniyle, okulla bağlantılı olma hissi, sosyal ve duygusal gelişmeye katkıda bulunduğu gibi öğretmenlerle destekleyici ilişkilerde sosyal davranışları geliştirmektedir (Murray ve Greenberg, 2001: 200).

Çok sayıda araştırma öğretmenler ve öğrenciler arasındaki güçlü ve destekleyici ilişkilerin, öğrencilerin sağlıklı gelişiminde temel olduğuna dair bilgiler sunmaktadır. Öğrenci ve öğretmen arasındaki olumlu ilişkiler öğrencilerin okul başarısızlığına karşı bir koruma sağlarken öğrenci ve yetişkinler arasındaki iletişim eksikliği veya çatışmalar aksi yönde etki yapabilir. Öğrenci ve yetişkinler arasındaki ilişkinin şekli öğrencilerin yaşlarının ilerlemesine bağlı olarak değişse de öğrencilerin bu ilişkiye olan ihtiyacı 12. sınıfa kadar güçlü bir şekilde devam etmektedir. Öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişkinin kaliteli olması öğrencin hem akademik hem de sosyal gelişimine katkı sağlar. Öğrenci - öğretmen ilişkileri sınıflarda ve okullarda sosyal ve öğrenme ortamı oluşturmayı amaçlayan eğitimciler ve diğer çalışanlar için eşsiz bir giriş noktası sağlar. Çocuklar, kreş veya anaokulu vasıtasıyla resmi okul ortamlarına girdiklerinde, öğretmenlerle olan ilişkileri sosyal

ve akademik çevreye başarılı bir şekilde uyum sağlamalarının temelini oluşturmaktadır. Okulun ilk gününden itibaren, küçük çocuklar, sınıfta günlük aktivitelerden en iyi şekilde faydalanmalarını sağlayacak anlayış ve desteği sağlamak için öğretmenlere güvenmelidirler. Öğretmenlerle yakın ilişki kuran çocuklar okuldan daha fazla keyif alırlar ve yaşlıları ile daha iyi anlaşırırlar (Hamre ve Pianta, 2006: 49).

Öğretmenlerin, okul yöneticilerinin ve toplumun genelinde düzenlenen eğitim hedefleri, çocukların sosyal ve ahlaki yetkinliklerinin yanı sıra entelektüel beceriler geliştirmelerine yönelik isteklerini de yansıtmaktadır. Ayrıca, akademik olarak başarılı olan öğrenciler, okulda sosyal açıdan uygun ve akademik hedefleri yakalamaya çalışmaktadırlar (Wentzel, 1998: 202).

Çocuklar, eğitimlerinin her aşamasında öğrencilik rollerini yerine getirebilmek için desteğe ihtiyaç duyabilmektedirler. Bu desteğin sağlanmasında öğretmenin katkısı en fazla ilköğretim seviyesinde olmaktadır. İlköğretimde öğretmen hem öğretici hem de sosyalleştirici rolünü üstlenmektedir. Sadece öğreticilik rolünü üstlenmek isteyen öğretmenler, öğrencide yetersiz sosyalleşmeden kaynaklanan davranış problemleriyle karşılaşırırlar. Bu tür davranış problemlerini çözmeye yönelik yeterli eğitimi olmayan öğretmenler bu konularda ilgisiz kalmayı tercih etmektedirler. Öğrencilerin sosyalleşme problemlerini çözmeye yetersiz kalan öğretmenlerin okul idaresi ve rehber öğretmen gibi diğer unsurlarla işbirliği yapması, olumsuz davranışların doğrudan disipline aktarılmasıyla kıyaslandığında öğrencilerin sosyalleşmesinin sağlanmasında daha faydalı olduğu görülmektedir. Bu sebeple öğretmenler, öğrencilerin yetersiz sosyalleşmeden kaynaklanan davranış problemlerinden hangileriyle bireysel olarak ilgileneneğini hangileriyle okuldaki diğer unsurlarla işbirliği yapması gerektiğini bilmelidir (Meşeci, 2008: 116).

Öğrencilerin sosyal beceriler edinmesi bu becerileri geliştirerek değişik ortamlarda kullanıp pekiştirmesinin sağlanması eğitimin temel amaçlarındanıdır. Okul yıllarında edinilecek olan bu davranış ve beceriler daha sonraki yıllarda bireyin üstleneceği toplumsal rolde sahip olunması gereken sosyal becerilerin temelini oluşturacaktır. Bu sebeple, sosyal yönden sağlıklı bir toplum elde etmenin yolu okul çağındaki çocukların doğru karakter gelişimlerinin sağlanması ve sosyal beceriler elde etmelerinin sağlanmasından geçmektedir. Öğrencilerin, öğretmenlerden en fazla miktarda etkilendikleri ve örnek aldıkları dönem olan ilköğretim çağı bu becerilerin

kazandırılması için en uygun ve verimli zaman dilimidir. Bu dönemin doğru ve etkin bir şekilde değerlendirilerek gerekli sosyal becerilerin kazandırılması hususunda öğretmenlerin rolü çok büyük ve önemlidir (Köksal, 2013: 875).

Araştırmanın Hipotezi

İlkokul 3. Sınıf ve 4. Sınıf öğrenci velilerinin görüşlerine göre öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmen etkisi vardır.

Alt Hipotezler

Araştırmanın amacı doğrultusunda sınanacak olan hipotezler şöyledir;

H₁: İlkokul 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinin sosyalleşmesinde öğretmenin etkisine yönelik başvuru alan veli görüşleri, velilerin **cinsiyetlerine** göre farklılaşmaktadır.

H₂: İlkokul 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinin sosyalleşmesinde öğretmenin etkisine yönelik başvuru alan veli görüşleri, velilerin **medeni durumlarına** göre farklılaşmaktadır.

H₃: İlkokul 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinin sosyalleşmesinde öğretmenin etkisine yönelik başvuru alan veli görüşleri, velilerin **yaş değişkenine** göre farklılaşmaktadır.

H₄: İlkokul 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinin sosyalleşmesinde öğretmenin etkisine yönelik başvuru alan veli görüşleri, velilerin **eğitim düzeyine** göre farklılaşmaktadır.

H₅: İlkokul 3. Sınıf ve 4. Sınıf öğrencilerinin sosyalleşmesinde öğretmenin etkisine yönelik başvuru alan veli görüşleri, velilerin **sahip oldukları toplam çocuk sayısına** göre farklılaşmaktadır.

H₆: İlkokul 3. Sınıf ve 4. Sınıf öğrencilerinin sosyalleşmesinde öğretmenin etkisine yönelik başvuru alan veli görüşleri, **çocuğunun öğretmenini değiştirmiş olma durumuna** göre farklılaşmaktadır.

H₇: İlkokul 3. Sınıf ve 4. Sınıf öğrencilerinin sosyalleşmesinde öğretmenin etkisine yönelik başvuru alan veli görüşleri, velilerin **çocuğunun eğitim gördüğü sınıf seviyesine** göre farklılaşmaktadır.

H₈: İlkokul 3. Sınıf ve 4. Sınıf öğrencilerinin sosyalleşmesinde öğretmenin etkisine yönelik başvuru alan veli görüşleri, velilerin **gelir seviyesine** göre farklılaşmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı,

1. İlkokul 3. Sınıf ve 4. Sınıf öğrencilerinin sosyalleşmesinde öğretmenin etkisine yönelik başvuru alan veli görüşleri, velilerin

- a. Cinsiyetine,
 - b. Medeni durumuna,
 - c. Yaşına,
 - d. Eğitim düzeyine,
 - e. Sahip oldukları toplam çocuk sayısına,
 - f. Çocuğunun öğretmenini değiştirmiş olma durumuna,
 - g. Çocuğunun eğitim gördüğü sınıf seviyesine,
 - h. Gelir düzeyine,
- göre farklılıkların varlığını araştırmaya yöneliktir.

2. Elde edilen bulgular ışığında öneriler yapmak ve ileri aşamalarda yapılacak araştırmalara yön vermektir.

Bu çalışma ile sosyalleşme ve eğitim kavramından yola çıkarak ilkokullarda eğitim gören çocukların sosyalleşmesinde, veli görüşleriyle öğretmenlerin rolünün tespit edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca ilkokul öğrencilerinin sosyalleşmelerinde, iletişim becerisi kazanmalarında, sosyal guruplara katılımlarında öğretmenlerin ne derece etkili olduklarını ortaya çıkarmayı hedeflemiştir.

Araştırmanın Önemi

Hiç kuşkusuz okul bir öğrenci için önemli bir sosyalleşme aracıdır. İlkokula yeni başlayan birçok öğrenci, ilk sosyal deneyimini okul hayatında, öğretmenleri vasıtasıyla yaşamaktadırlar. Okulda gerçekleşen sosyalleşme sürecinde, çocuklar toplumun standartlarına ve sistemlerini uyumlu hale gelmektedirler. Daha sonra çocuklar bu standart ve sistemlere uygun davranış sergiler ve hayata bu şekilde adapte olurlar. Bu nedenle öğrencinin sosyalleşmesinde okul ve öğretmenlerinin önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Bu önemin farkında olan bazı veliler, okulların bu yönüyle gelişmiş olmasını ve öğretmenlerinin bu konuda etkin davranmasını beklemektedir. Bu durum farklı demografik yapıya sahip bölgelerde değişkenlik gösterebilir. Bu araştırma ile sosyalleşme gibi önemli bir olgunun veliler

tarafından nasıl algılandığını anlaşılması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmenin etkisine ilişkin veli algılarının ortaya konması okul-aile iş birliğine olumlu katkı sağlayacağı beklenmektedir.

Bunun yanında, bu çalışma ile sosyalleşme ve eğitim kavramından yola çıkarak ilkokullarda eğitim gören çocukların sosyalleşmesinde, veli görüşleriyle öğretmenlerin rolünün tespiti yapılarak öğrencilerinin sosyalleşmesinde veli algıları ortaya konmuştur. Literatürde veli perspektifinden ilkokul öğrencilerinin sosyalleşmesinde öğrenmenin etkisine yönelik benzer çalışmaların olmayışı bu çalışmayı ayrıca önemli kılmaktadır.

Bununla beraber, veli görüşlerine dayanan sosyolojik analizler içermesi sebebiyle bu çalışma, literatürde önemli bir yere sahip olması ve daha sonra yapılacak çalışmalara örnek teşkil edebilecek niteliğe sahiptir.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın yöntemi nicel araştırma deseninde tarama modeline dayalı olup, velilerin görüşlerine göre öğrencilerin sosyalleşmesinde öğretmenin etkisi çeşitli değişkenler açısından inceleneceğinden, bu araştırma ilişkisel tarama modelini de kapsamaktadır.

Araştırmanın yalnızca veli boyutu bulunmaktadır. Bunun için; araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilkokullarda eğitim almakta olan 3. ve 4. sınıf öğrencilerin velilerinin görüşlerine başvurulmuştur. Bu nedenle araştırmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Tarama yöntemi, geçmişte veya halen varolan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Önemli olan araştırma konusun uygun bir biçimde gözleyip belirleyebilmektir (Karasar, 2014: s36).

Bu araştırmada ise araştırmanın amacına uygun ve ekonomik olarak verilerin toplanması ve çözümlenebilmesi için, anketler çoğaltılarak örneklem grubuna uygulanmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın sonunda elde edilecek bulgulara ilişkin genellemeler aşağıda belirtilen sınırlılıklar dâhilinde geçerlidir.

- 1- 2016-2017 eğitim öğretim yılında Kocaeli İli, Körfez İlçe sınırları içinde bulunan ilkokul 3. ve 4. sınıflarında öğrencisi bulunan velilerin görüşleri ile,
- 2-Araştırmanın sonuçları veri toplama araçlarıyla,
- 3-Genellemeler araştırmanın kapsadığı grup ile sınırlıdır olacaktır.

Araştırma İle İlgili Sayılılar

Araştırmanın planlanıp yürütülmesinde, verilerin sağlıklı bir biçimde çözümlenmesi ve yorumlanması için bir takım varsayımlardan hareket edilmiştir. Bunlar;

- 1-Anket uygulamalarına katılan veliler anketlere verdikleri cevaplarda samimi ve gönüllüdürler.
- 2-Seçilen örneklem evreni temsil edebilecek büyüklükte olduğundan araştırma güvenilirlidir.
- 3-Araştırma konusunda uzman görüşleri ve literatür taraması araştırmanın geçerliliği bakımından yeterlidir
- 4-Kullanılan istatistiksel teknikler amaca uygundur.
- 5-Kullanılan anketler istatistiksel açıdan güvenilirlidir.

BÖLÜM I: İLGİLİ ALAN YAZINI

Bu bölümde çalışmaya teorik temel oluşturacak olan sosyalleşme, sosyalleşme türleri, sosyalleşmede etkili olan kurumlar ve yurt içinde yapılan benzer çalışmalara ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

1.1 Sosyalleşme Kavramı ve Tanımı

İnsan hayatı çoğunlukla yaşadıkları ortam ve şartlara adaptasyona dayalı bir süreçten oluşmaktadır. Adaptasyon, ömür boyu devam eden ikili bir süreçtir. Değişim ve gelişim içinde olan bireylerin, çevrelerindeki diğer insanlarla zihinsel, sosyal ve duygusal değişimler çerçevesinde uygun davranışlar göstermesi ve olumlu ilişkiler geliştirmesini kapsar. Bireyin karşılaştığı sorunları çözmeye kullandığı yöntemler fazla değişiklik göstermemektedir. Adaptasyon yöntemleri ve savunma mekanizmaları bireyin çocukluğu döneminde oluşur ve adaptasyon bireysel adaptasyon ve sosyal adaptasyon olarak iki ayrı başlıkta incelenebilir. Sosyalleşme, belli yaş, cinsiyet ve toplumsal statüdeki bir bireyin davranışlarının, bir toplumun beklediği davranışlarla ilişkisinden oluşur. Ebeveyn ve çocuklar için değerlendirildiğinde; sosyalleşme her iki tarafta da gözlemlenebilir. Ebeveynler, çocukları için sosyalleşmenin bir bileşeni olabilirken, çocuklar ebeveynleri için sosyalleşmenin bir unsuru olabilir. Sosyalleşme, öğrenme özellikle de sosyal öğrenme temellidir ve kültürel beklentileri ve geleneksel yargıları yansıtır (Aypek, 2014: 4115,4116).

Sosyoloji biliminde sosyalleşme terimini ilk kez kullanan Fransız Sosyolog Emile Durkheim, eğitim ve sosyalleşme arasında önemli bir ilişki olduğunu ve eğitimin sosyalleşmenin en etkin toplumsal aracı olduğunu ifade etmiştir. Eğitim, bireyselliği yok etmeden insanların sosyal bir hayat tarzı oluşturarak yaşamlarını sürdürmelerini sağlar. Sosyalleşme sürecinde insan, diğer bireylerle etkileşim içerisindedir. Bu etkileşim bireyin sahip olduğu değerleri, kişiliğini ve davranış biçimini etkiler. Ancak bu etki, bireyin bağımsız düşünme ve davranma yetisini ortadan kaldırmaz, aksine gelişmesine yardımcı olur. Birey ve toplum arasındaki etkileşim açısından bakıldığında sosyalleşme, nesnel bakımdan sosyalleşme ve öznel bakımdan sosyalleşme olarak iki grupta ele alınabilir. Topluma ait kültürel değerlerin ve hedeflerin bireylere benimsetilerek, bireyler tarafından toplum içerisinde sahip

olunması gereken sosyal rollerin kazandırılması nesnel bakımdan sosyalleşmenin işlevi iken, öznel bakımdan sosyalleşme; bireyin etrafındaki şahıslara uyarlanması sonucu gerçekleşen hayat boyu öğrenme sürecini kapsar (Yılmaz, 2013: 320, 321).

Sosyalleşme, bireysel yönüyle olsun toplumsal yönüyle olsun ilgi veya çalışma alanına göre farklı birçok tanımlamaya sahiptir. Bireyde sosyalleşme doğumdan ölüme kadar devam eden bir süreci kapsamaktadır. Sosyalleşme ile ilgili bazı tanımlar, bireyin içinde bulunduğu topluma uyum sağlayacak bireysel gelişim sağlamasına yönelik olmakla birlikte birçok tanımda bu hayat boyu öğrenme süreci üzerine yapılmaktadır. Ayrıca, bir kısım tanımlarda da toplumun sahip olduğu kültür yapısının sonraki nesillere aktarılmasının önemi ifade edilmektedir. Sosyalleşmede öğrenme temel olmakla birlikte, öğrenilen kavramların neler olduğu ve bu kavramların bireysel ve sosyal açıdan ne tür işlevlere sahip olduğu da önemlidir (Şentürk, 2009: 5).

Sosyalleşme, insanların yaşadıkları toplumun normlarını, değerlerini, tutumlarını ve davranışlarını öğrenme sürecidir. Sosyalleşme yoluyla, içinde doğduğumuz toplumun kültürü öğrenilir. Bu süreç boyunca gerçekleşen kişilik gelişimi, her bireye özgü davranış kalıplarından ve düşünme ve duygu yollarından oluşur. Bebekler, düzgün işleyen sosyal aktörler olarak topluma katkıda bulunmak için gerekli olan sosyal veya duygusal araçlarla doğmazlar. Toplumun bir üyesi olabilmek için kendilerinden beklenen davranışlara nasıl sahip olabileceklerini öğrenmeleri gerekir. Yeni doğanlar, aile ve arkadaşlarıyla etkileşime girdikçe, üyesi oldukları, ailenin, çevrenin dolayısıyla toplumun kendilerinden ne tür davranışlar geliştirme beklentisi içinde olduklarını öğrenirler (URL2).

Sosyalleşmeye yönelik yapılan diğer tanımlamalar da şöyledir; “Sosyalleşme, bireyin içinde yaşadığı toplumun kendisinden beklenen tutum ve davranışları yerine getirebilmesi için gerekli becerileri kazanması ve içinde yaşadığı topluma ait kültür yapısını benimsemesidir” (Coşgun, 2012: 3).

Sosyalleşme, kişiyi sosyal bir düzenin parçası durumuna getiren süreci ifade etmektedir. Linton’un sosyalleşme tanımı ise; yeni doğan bebeklerin medeniyetten uzak bireyler konumundan sosyal bir yapının üyesi duruma dönüşmeleri şeklindedir. Dollard’a göre ise sosyalleşme; “bir kişinin yeni bir topluluğa katılmasıyla topluluğun kendi cinsiyet ve yaşındaki kişilerden beklediği tutum ve davranışları

sergileyen birey olmasını sağlayan bir sürecidir”. Sosyalleşme, bireyin içinde bulunduğu normlarını öğrenmesiyle ilgili bir dizi öğrenme faaliyetlerini kapsadığından bir öğrenme süreci olarak kabul edilir. Bu sebeple sosyal düzen varlığını sosyalleşme süreci ile idame ettirir. Bunun sağlanması için de, toplumdaki bireylerin çoğunluğunun toplum tarafından kabul edilmiş değerlere uygun olarak davranması beklenir (Koştaş, 1987: 329).

Sosyalleşme, bireylerin belirli normlara, değerlere, inançlara, becerilere, tutumlara ve belirli bir gruba veya topluma uygun hareket etmeleri için eğitim aldıkları süreci ifade eder. Bu süreç beşikten mezara kadar devam eder. Bireyin doğumundan ölüme kadar çeşitli sosyalleşme aşamalarından geçtiği anlamına gelir. Bundan dolayı, sosyalleşmeye bebekler, okul öncesi çocuklar, öğrenciler, ergenler, yetişkinler ve yaşı insanlar olarak her zaman ihtiyacımız vardır (Doda, 2005: 100, 101).

Sosyalleşme birey için bir öğrenme sürecini ifade ederken, sosyalleşmeyi sağlayan kurumlar açısından da öğretmeye yönelik faaliyetlerin gerçekleştirildiği bir sürece karşılık gelmektedir. Sosyalleşmeye yönelik öğrenme faaliyetleri bireyin bütün hayatını kapsamakla birlikte, erişkinlik döneminde bu faaliyetlerin etkisi azalmaktadır. Bireyin toplum içerisinde edindiği her yeni rol ve bu role ilişkin yeni davranışlar sosyalleşmenin bir parçası ve devamı olarak kabul edilir (Şentürk, 2009: 6).

Bireyler açısından bakıldığında sosyalleşmenin amacı, üyesi oldukları topluma ait temel değerleri, normları ve becerileri donanmak, böylece ait oldukları toplumsal gruba uygun davranmalarını sağlamaktır. Ayrıca, sosyalleşmenin aşığıda belirtilen özel hedefleri vardır.

- Bir çocuğa hatta bir yetişkine memnun ve tatmin olmuş bir şekilde temel disiplinleri kabullendirmek.
- İstek aşılama;
- Toplumsal rolleri öğretmek;
- Beceri öğretmek;
- Normlara uyumu öğretmek; ve
- Kabul edilebilir ve yapıcı kişisel kimlikler oluşturma.

Sosyal uyum sürecinde değerlerin ve normların telkin edilmesi önemli olmasına rağmen, sosyal değerlerin bir toplum ya da grup üyesi tarafından eşit olarak benimsenerek içselleştirilmediği de bilinmelidir. Sosyalleşmenin bireyi topluma entegre etme fonksiyonu da tüm insanlar için eşit derecede yararlı değildir. Kimin değerleri öğretilmelidir? sorusu her zaman vardır. Bu soru özellikle küresel sosyalleşmenin artışıyla daha da önemli olmaktadır. Bu sebeple, sosyalleşmenin, farklı güç, kontrol, hâkimiyet ve çatışma konularıyla ideolojik rolü önem kazanmaktadır (Doda, 2005: 102, 103).

1.1.1. Sosyalleşmenin Özellikleri

Sosyalleşme, her daim belirli bir topluluk için sözü edilen bir durum olmaktadır. Soyut bir bireyin veya toplumun, içerisinde olmadığı tüm toplumlara göre sosyalleşme gerçekleşmemektedir. Toplumlar arasında yaşanan kültür farklılıkları, belli bir zaman çerçevesinde, belirli ortamlarda, belli bir gruba göre sosyalleşmeyi gerekli kılmaktadır. Evrensel bir yurttaş olarak sosyalleşme imkânsızdır. Her insan, dâhil olduğu, yaşamını sürdürdüğü somut toplumlar tarafından sosyalleştirilmektedir (Tezcan, 1985: 37). Sosyalleşme, bireyin doğumu ile başlayarak dâhil olduğu toplumun değerleri, inançları, kendisine verilen rolleri öğrenerek benimsemesi ile “sosyal ben” ya da sosyal-kültürel şahsiyetini edinmesi ile devam etmektedir (Ergün, 1994: 33).

Birey, dünyaya gelmeden önce toplumsal yaşam sürmektedir. Sosyalleşme kişinin doğması ile başlayıp yaşamları boyunca devam etmektedir (Akgün, 2011: 18). Her topluluk mensuplarına, daha çocukluktan başlayarak cinsiyet, yaş ve ebeveynlerine göre uymaları gereken kuralları belirler ve bu kurallara göre cezalandırma veya ödüllendirme yapılır. Bireyin davranışlarına karşı toplumun tutumu değişkenlik gösterebilmektedir. Bazı toplumlarda insan öldüren, hırsızlık ve namussuzluk yapan insanlar toplum tarafından reddedilmezken bazı toplumlarda bu suçlar en büyük toplumsal suç olarak cezalandırılmaktadır (Gökalp, 1997: 129). Toplumlarda geçerli olacak giyim, tutum, yeme gibi alışkanlıklar detaylı olarak belirlenerek her birey, içinde doğduğu toplumun değerlerini ve normlarını öğrenerek benimsemektedir.

İnsanlar, farklı katılım biçimleri ve tecrübeleri olduğundan birbirlerine nazaran farklılık gösterirler. Bu sebeple kendilerine her anlamda benzeyen iki bireye rastlamak mümkün olmamaktadır. Böyle bir duruma rağmen, kültürel ve toplumsal

uyum aşamalarında benzerlik oluşturma, sosyal hayata uyma gibi konular sosyalleşmenin üzerinde durduğu konulardır. Bu sürece bağlı olarak bireylerin yaşları ilerledikçe kişisel değişimlerini sosyalleşme ele almamaktadır (Akgün, 2011: 18). Bir toplumda, gelenek, adet, süregelen davranış ve yasalarda yer alan kuralların normatif içerikleri bulunmaktadır. Fakat bu durum yalnızca bu kuralların toplumun örf ve geleneklerine uygun olduğu sürece geçerli olmaktadır (Gökalp, 1997: 148).

1.1.2. Sosyalleşme Süreci

Sosyalleşme süreci, bireyin doğumu ile başlamaktadır. Birey, doğduğu andan itibaren içerisinde olduğu en etkili ve ilk toplumsal alanı ailesidir. Sosyalleşmek adına en önemli görev anneye düşmektedir. İyi derecede eğitim ve öğretimin yanında yeteri kadar kültürel bir seviyeye sahip olunması halinde, çocukların gelişimleri anlamında annenin önemli derecede olumlu katkıları olacaktır. Bu sebeple çocukların sosyalleşme anlamında ilk eğiticisi annedir (Özçelik, 2007: 74). Çocukluk evresinde aile fertlerinin, gençlik döneminde eğitim kurumlarının ve sokakta etkileşimde bulunduğu sosyal ortamların, bireyin kişilik özelliklerinde belirleyici etkisi bulunmaktadır.

Aile, bireyi toplumsal yaşama uyum sağlaması aşamasında olumlu ya da olumsuz bir rol oynamaktadır. Anormal davranışlar bile öğrenilen davranışlardır ve bu çeşit anti sosyal davranışların hiç biri bireyde doğuştan var olan bir özellik değildir. Yapılan bazı araştırmalarda suç işleyenlerin daha çok gece kondu semtlerinde yaşayan ailelerden çıktığı kanaatine varılmıştır. Bu tür ortamlarda suçu öğretme eylemlerinin gayet sağlıklı bir şekilde organize edilmesini sağlayacaklarını ifade etmektedirler (Kurtkan, 1972: 12).

Sosyalleşme, toplum içerisinde farklı yaş gruplarının birbirleri ile gerçekleştirdikleri iletişimi sağlamaktadır. Bu kuşaklar sosyalleşme dönemi boyunca birbirlerinin yaşam biçimlerine etki eder. Bu sebeple sosyalleşme; bireylerin yaşamları boyunca içinde bireysel ve toplumsal bir varlık olarak kendi gelişimlerini sağladıkları zamanı ifade eder. Sosyalleşme, genel olarak uyum sağlama ve oluşum sürecidir. Bu sürece katkı yapan öğeler ve toplumsal gruplar belirli bir zaman süresince çeşitlilik ve değişim evresine uğramıştır (Dilmen ve Öğüt, 2010: 238).

Sosyalleşme süreci bazı araştırmacılar tarafından iki kademe olarak ele alınmıştır. Bireyin yaşadığı toplum içinde ilk temasa geçtiği ve sosyalleşme yönünden de ilk

adımları attığı ailesi ile başlayarak okul hayatı başlangıcına kadar geçen süreç birincil sosyalleşme olarak tanımlanmaktadır. Bireyin okula başlayarak farklı kaynak ve ortamlardan sosyalleşmesinin başlaması ve gelişmesi ve hayatının sonuna kadar devam eden süreç de ikinci sosyalleşme olarak ifade edilmektedir. İnsan hayatındaki evrelerin karmaşıklığından dolayı sosyalleşmenin bu kadar az ve net bir biçimde sınıflandırılması ve sınırlandırılması her zaman mümkün olmamaktadır (Kaya ve Tuna, 2008: 160).

Biyolojik bir canlı olarak dünyaya gelen birey bu zaman zarfında sosyo-kültürel kişilik halini alır. Bireyin bu kişilik halini alması uzun ve ciddi bir süreçtir. Bu süreçte, bireyi aile, okul, basın ve dini yönü ağırlıkta olan grup ve kurumlar gibi toplumsal araçlar etkileyebilir. Althusser, bazı topluluklarda bireylerin bütün istek, arzu, beklenti, tercih ve değer yargılarının içinde bulunduğu sosyal yapı tarafından oluşturulduğunu savunmaktadır. Sosyal yapı, kişilere “özne rolü” nü benimsetir, kişilerin hem tipik özelliklerini belirler hem de kişilerin sahip olabilecekleri bazı nitelikleri ve bunların sınırlarını belirlemelerini sağlayabilir (Dilmen ve Öğüt, 2010: 238).

Sosyalleşme süreci, “objektif ve sübjektif” olmak üzere iki şekilde ele alınmaktadır.

a) Objektif bakımdan sosyalleşme süreci: Topluluk bakımından birey üzerinde etkisi olan faktörlerin incelenmesi şeklinde ifade edilmektedir. Bu açıdan sosyalleşme, toplumun kültürel özelliklerini nesiller arası aktarmasını ve bireyin kazandığı toplumsal hayatını onaylamasını ve kurallara uymasını sağlayabilir.

Sosyalleşmenin sağladığı etki, bireyin ihtiyaç duyduğu yetenek ve disiplini kazandırmak, ilerletmek, toplumun görmek istediği ve arzuladığı tutumların sergilenmesini sağlamak ve özellikle sosyal yaşamdan aldığı rolü ve yapması gerektiği davranışları bireye öğretebilmektir. Bu açıdan “sosyalleşme süreci” bireyin dışında her zaman gelişim durumundadır. Bu sürecin etkileri sadece çocuklara tesir etmekle kalmaz, toplumu oluşturan diğer sosyal grup ve yapılara dahil olan diğer bütün kişileri de ömürleri boyunca etkiler.

b) Sübjektif bakımdan sosyalleşme: Kişinin içerisinde dâhil olduğu topluma uyum sağlarken geçirdiği uzun ve çoğunlukla farkında olmadığı bir süreçtir (Koştaş, 1987: 330).

Sosyalleşme, değerlerin nesiller arası aktarıldığı bir süreçtir. İnsanların, sosyalleşmeleri için bazı fonksiyonların aynı ortamda olması gerekmektedir. Bunlar bilgi, tekrar ve taklit, başkalarının tepkileri ve sosyal destek şeklinde sıralanmaktadır.

a) Bilgi: Sosyalleşme, kişilerin topluluklardaki görevlerini öğrenme sürecidir. Görevler sağlıklı bir biçimde öğrenildiğinde, hem topluluk hem de kişi daha mutlu olmakta, kişilerin sosyalleşmesi de daha başarılı bir şekilde gerçekleşmektedir. Örnek olarak, anne ve baba ne şekilde daha başarılı birer ebeveyn olacaklarını öğrenirken, doğan çocuk da nasıl bir birey olabileceğini öğrenir (Kaya, 2015: 21). Bu sebeple sosyalleşmenin temel fonksiyonlarından biri bilgidir.

b) Tekrar ve Taklit: Sosyalleşme sürecinin sağlıklı bir şekilde ilerlemesi için “tekrar ve taklit” önemli bir yere sahiptir. Birey, deneme ve yanılma yolu ile doğru ve hatalı tutumları tahlil eder ve yanlışlarını bir daha yapmamayı öğrenir. Çocukların uygulayarak öğrenmeleri, yalnızca yaşadıkları anı değil ileriye dönük bir sosyalleşme sürecini de kapsar.

İleriye dönük sosyalleşme sürecinde çocuklar genel olarak değer verdikleri ve beğendikleri kişileri kendilerine örnek almakta, onlara özenerek tutumlarını taklit etmektedirler. Bu, sosyalleşme sürecinde, verilen rolü öğrenme bakımından oldukça önemli bir yere sahiptir (URL3). Örnek olarak, kız çocuklarının evcilik oyunu ile bebek bakma, yemek yapma gibi oyunlar ile anne rolünü üstlenmeleri, erkek çocukların karakterlerine uygun güç faktörünü öne çıkaran oyunlar oynayarak aile lideri ve ailesini koruyan baba rolünü üstlenmeleri veya sevdikleri öğretmenleri taklit etmeleri ileriye dönük sosyalleşme sürecidir.

c) Başkalarının tepkileri: Toplulukların, içerisinde yer alan bireyleri eğitmekte kullandıkları araçlardan biri de olumlu ve olumsuz tepkilerdir. İnsanlar toplulukların tepkilerini önemserler. Çünkü her birey beğenilmek ister. Birey toplum tarafından olumlu kabul edilen bir tutum sergilediğinde takdir edilir ve beğenilir. Toplulukları meydana getiren insanlar kişiye takdirini çeşitli tutumlar ile göstermektedir (Davarcı, 2008: 8). Fakat kişi toplum tarafından istenmeyen, sosyal yapıya uymayan bir davranışta bulunursa toplum bireye karşı olumsuz tutum sergiler. Bireyi kınama, dışlama, ilişkileri azaltma gibi tepkiler ortaya koyarlar. Birey, tutumlarını genel olarak toplumun takdiri doğrultusunda değiştirir. Örnek olarak, mahallede yaşayan insanlar o topluluk için uygun olmayan davranışlar sergiler ise, toplulukların

belirlediği davranışları benimsemez ise bir süre sonra o bölgeden ayrılmak zorunda kalabilirler.

d) Sosyal destek: Sosyal destek, bireyin ailesi, arkadaşları ve yakın çevresinden ibaret olan sosyal grup tarafından yönlendirmesi ve teşvik edilmesidir. Bireyin sosyal rollerini kabullenmesinde sosyal destek önemli bir yere sahiptir (Kaya, 2015: 22).

1.1.3. Sosyalleşme Araçları

Sosyalleşme aracı bütünü ile öğretici rolde olan toplumdur. Toplum içerisinde kişinin bağ kurduğu başka insanlar ve gruplar sosyalleşmeyi gerçekleştirmektedir. Sosyalleşme, sakin ve tekdüze bir süreçten oluşmamaktadır. Kişi, pek çok araç ile sosyalleşmektedir. Belirli sosyalleşme kurumları aile, arkadaş grupları ve akranlar, sosyal ağlar, dini kurumlar, okullar, işyerleri gibi kurumlardır. Birey sosyalleşirken bu kurumları öğrenmektedir. Sosyalleşmede aşağıda sıralanan araçlar kullanılmaktadır (Tezcan, 1985: 43);

- a) İletişim,
- b) Ortak çalışma,
- c) Katılım,
- d) Sosyal çevre'dir.

Sosyal çevrenin bir diğer anlamı da yaşam alanıdır. Bireylerin kişiliklerinin meydana gelmesinde katılım kadar çevrenin önemi de büyüktür. Çocukların yaşam alanı aile, komşular, okul ve çevreden oluşmaktadır.

1.1.4. Sosyalleşmenin Kimlik Yapılandırmasına Etkisi

Çocuklardan az veya çok belli zamanlarda belli bir takım bilgi, alışkanlık ve yetenekleri edinmesi, bazı tutum ve davranışları benimsemesi, en sade anlatım ile sosyalleşmeyi kabul etmesi beklenmektedir (Akdeniz, 1994: 88).

Hobbes'a göre insanoğlu, egoist, tutkularına düşkün ve kendi çıkarlarını göz önünde bulunduran bir varlık olarak doğmaktadır. Bu varlığı, topluma faydalı bir varlık durumuna getiren, ona toplumsal sorumluluklar edindiren, diğer bir ifade ile bireyin sosyalleşmesini sağlayan, toplum tarafından kabul gören bir kişi durumuna gelmesini sağlayan içerisinde yaşadığı toplum ile olan sosyal iletişim ve etkileşimdir.

Rousseau'ya göre insan içsel bir saflıkla doğmuş fakat içerisinde olduğu toplum onu bozmuştur (Yörükân, 2013: 33).

Kimlik, Türk Dil Kurumu'nda yapılan tanıma göre "Toplumsal bir varlık olarak insanın nasıl bir kimse olduğunu gösteren belirti, nitelik ve özelliklerin bütünü, herhangi bir nesneyi belirlemeye yarayan özelliklerin bütünü" dür (URL4). Kimlik gelişimi, toplumsal bir varlık olan insanın, içerisinde olduğu çevrenin etkisiyle oluşan, onu başkalarından farklı yapan niteliklerdir. Bu gelişim, toplumsal bir varlık olan insanın hayatında çok önemli bir yere sahiptir. İçerisinde bulunduğu sosyal alana uyum gösterebilmesi için bir kişinin sağlıklı ve olumlu bir kimlik geliştirmesi gereklidir (Coşgun, 2012: 2,3). Çocuklar, insan ilişkilerinin ilk örneklerini ailesi içerisinde görür ve kişiliğinin temellerini bu örneklerle oluşturur. Aile içerisinde çocuğu, kişiliklerini oluşturan ilişki modellerinin nitelikleri ve sayısı, beraber yaşadıkları kişilerin bilgi ve kişilikleri ve sayısı etkiler. Anne, baba ve çocuktan oluşan bir ailede çocuk ilk deneyim ve bilgilerini bu çerçevede kazanacaktır (Akdeniz, 1994: 72).

Kimliğin şekillenmesi, kimliğin zamanla türlü unsurlardan etkilenecek belirli bir form kazanmasıdır. Bu anlamda kimlik zaman içerisinde üç biçimde şekillenmektedir.

- a) Birinci şekillenme; keşif, esnek bağlanma ve değişik parçaları kapsayan tutarlı bir kimlik meydana getirmekten oluşmaktadır.
- b) İkinci şekillenme; uyumdur ve kimlik şekillenmesinde duygusuzluğu ve diğer bireylere uymayı kapsamaktadır.
- c) Üçüncü şekillenme ise kaçınmadır. Kaçınma, kimlik için etkili bir arayış olmasına rağmen, kimlik konularına dâhil olmamayı kapsamaktadır (Atak, 2011: 165).

Kimlik gelişimi, çocukların yaşamında en hareketli olan süreçlerdendir ve çerçevesi tam olarak belli değildir. Bireyde kimlik gelişimi ileriki zamanlarda da devam etmektedir. Bireylerin kimlik gelişiminde aile, toplum ve toplumun beklentileri çok önemlidir. Bilhassa gençlik dönemlerinde birey, kişiliğini geliştirmeye çalışarak ebeveynlerin etkileşiminden kaçınır. Artık ebeveynler hata yapmayan kişiler değildir (Coşgun, 2012: 3). Ebeveynlere bu evrede büyük görevler düşmekle birlikte bu görevlerin başarılması çocukların doğru bir kimlik gelişimi sağlamasında önemli bir yere sahiptir.

Bireyin kişiliğinin oluşmasında çeşitli unsurlar görev almaktadır. Bunlardan kalıtım ve fiziksel çevre en mühim unsurlardandır. Genel kültür ve kişinin yaşadığı deneyimler kişiliğin oluşmasında önemlidir. Burada önemi olan kişiliğin belirlenmesinde bu öğelerin etkilerinin derecesinin belirlenmesidir (Koştaş, 1987: 331).

Bilhassa bireylerin ergenlik evrelerinde ve sonrasındaki süreçte hatalı tutumlar ve olumsuz alışkanlıklar çoğunlukla bu evrede kazanılan olumsuz ve güvensiz kişilik yapısının neticesinde oluşmaktadır. Bu evrede bireyin etrafında onu yönlendiren bir büyüğün bulunmaması, diğer toplumsal etkenlerin idaresiz bir biçimde çocuğu yönlendirmesine sebep olacaktır. Kendi kimliğini arayan kişi, bu evrede ebeveynlerinden görmediği ilgiyi başka yerlerde aramaya başlayacaktır.

Alfred Adler'e göre çocukların psikolojik eylemleri, zaman içerisinde sosyal ilişkilerden daha fazla etkilenmektedir. Önemli bir gereksinim olan sevgi ve ilgi, çocukların ebeveyn ve büyüklerinin yanında olmaya iten ve etkileşim altında kalmaya en uygun ortamı hazırlayan sosyalleşmenin kilit noktalarından birisini meydana getirmektedir (Yörükan, 2013: 52). Bu teoriye göre öğrenilen güdüler, kişiliğin gelişiminde etkili olabilir sonucu çıkmaktadır.

1.1.5. Sosyalleşme Fonksiyonları

Talcott Parsons, rollerin arasındaki değişim ve bağları sosyal sistem olarak ifade etmektedir. Sosyalleşme, bireyin kendisinin ve toplumsal sistemin sağlıklı ilişkiler içerisinde hayatını devam ettirebilmesi için toplumsal rollerin iyi öğrenilmesi, düzenlenmesi ve yapılması olarak ifade edilmektedir (Köse, 2013: 16).

Topluluklar ve sosyal sistemler kişilerden daha uzun süre yaşamaktadır. Bu sebeple toplulukların ve sosyal sistemlerin devamını sağlayacak bireyleri yetiştirmeyi ya da diğer bir ifade ile topluma yeni kazandırılan bireyin, toplulukların ve sistemin yapısını öğrenmesi ve toplumsal hayat için gereken niteliklerin kazandırılması gerekmektedir (Ergün, 1994: 62).

Sosyalleşme kişilerin çevre, aile ve eğitimleriyle etkileşimli olarak oluşmaktadır. Bazı unsurlar ile sosyalleşme hız kazanmaktadır. Sosyalleşme ile birey topluluklar içerisindeki yerini almaktadır. Sosyalleşmenin fonksiyonlarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Aksoy, Bakış, ve Ünveren, 2012: 41).

- a) Kişilerin topluluklara uyum sağlaması,
- b) Grup içerisinde hayatını devam ettirmeyi öğrenmesi,
- c) Kendini ve üyesi olduğu grubunu anlatabilme becerisine sahip olma,
- d) Sosyal kültür ile bütünleşme,
- e) Toplumsal tutumları öğrenme,
- f) Kişilerin kendisini ve toplulukları anlaması gibi birçok önemli fonksiyonu bulunmaktadır.

Sosyalleşme, insanların doğduğu andan başlayarak, büyüyüp olgunlaşması sürecinde devam eden, kişilerin tutumlarını düzenleyen bir unsurdur. İnsanlar içgüdüsel olmadan ve programlanmadan dünyaya gelmekte ve tutumlarını tamamı ile dış çevreden kazanmaktadır.

Toplulukların uzun süreler yaşamlarını sürdürmelerinin sırrı, topluluk üyelerinin aynı bilgileri öğrenerek aynı lisanı konuşmalarıdır. İnsanların topluluk olarak yaşayabilmesi de bireylere sosyalleşme vasıtasıyla öğretilir.

1.1.6. Sosyal Öğrenme Kuramları

Kişilerin öğrenmelerinin ne şekilde olduğu konusu karmaşık bir konu olup, bununla ilgili pek çok öğrenme kuramı ortaya atılmıştır. Ortaya atılan her kuram, öğrenmeyi kendi bakış açısı içerisinde değerlendirilerek, öğrenme aşamasına kadar farklı bakış açıları öne sürmüştür (Baş, 2012: 203). Şöyle ifade edilebilir ki öğrenme kuramları, detaylı birçok çalışmanın sonucu ile ilişkili olarak bireylerin nasıl öğrendiklerinin anlatılması ile oluşturulan çeşitli genelleme ve ilkeleri içeren örnekler ya da yöntemlerdir.

Kişilerin sosyal öğrenmelerinde etkili kavramlar taklit, gözlem ve model almadır. Bu kavramlar kişinin başka bir bireyden yada topluluktan sosyal öğrenim yapması bakımından kazanımlar elde etmesinde birbirleriyle bağlantılı kavramlardır. Bandura, sosyal öğrenmenin gözlem, taklit ve pekiştirme sürecine ve problemlere has durum ve çevre ile ilgili unsurların bilişsel olarak çözümlenmesine dikkat çekmektedir. Ayrıca bir tutumun taklit edilmesinin bazı psiko-sosyal unsurlara dayalı olduğunu belirtmektedir. Bu unsurlar aşağıda sıralanmıştır (Sağlam, 2009: 21, 262).

- a) Tutumların sonucunda bireylerin olumlu veya olumsuz pekiştirenler alması ve kişilerin motivasyon seviyesi,
- b) Direkt yada dolaylı olarak yaşanılanların sonucunda kazanılan deneyimlerin bir araya getirdiği bilişsel yapı ve şemalar,
- c) Kişilerin benlik algısını oluşturan duygusal yaşantılar ile kazanılan deneyimler ve kişinin içinde olduğu ruhsal duygu durumu,
- d) Tutumu taklit edilen kişinin sosyal durumu ve saygınlığı.

Öğrenme, güdü, harekete geçirici, dikkat çekici söz ya da işaret, tepki ve mükâfat faktörlerini kullanarak gerçekleşmektedir. Güdü, kişiyi harekete geçiren, kişide bir şeyler yapma arzusu uyandıran öğelerdir. Sosyalleşme sürecinde büyük önemi olan güdüler; vücudun biyolojik ihtiyaçları, yemek yemek, su içmek, tuvalet ihtiyacı gibi, cinsel istek, barınma, uyuma ve acı gibi güdülerdir. Bu biyolojik ihtiyaçların her biri şiddet ve organizmayla toplumsal çevre arasındaki bağla ilişkili olarak farklılık göstermektedir (Yörükan, 2013: 54). Bu öğrenme güdülerinin yanında toplumdan kazanılan güdüler de bulunmaktadır.

Aşağıda tanımları verilen sosyal öğrenmenin diğer öğeleri, öğrenmenin dışta, rahatça görülebilir olan işaretleri dolayısı ile varlığı onaylanan öğelerden meydana gelmektedir.

Tepki: Kişinin her türlü fikri, sözlü ve salgısal tutumlarını ifade etmektedir.

İşaretler: Herhangi bir tepkinin oluşmasında, insanın ne zaman, nerede ve ne şekilde tutum sergileyeceğini gösteren uyaranlardır.

Tenbih (uyaran): Bireyin görüşü içerisindeki güdülerle uyaranlar arasında bir ayırım yapma söz konusu olduğunda uyaran, şiddeti açısından incelendiğinde bir güdü görevi gören, özellikle bir kılavuz olarak işlev gördüğü zaman ise işaret gibi algılanabilen bir öğedir (Yörükan, 2013: 55).

Öğrenme kuramları, kavramlarla ilgili sınırlardan oluşmaktadır. Öğrenme sırasında bilginin kazanılması, incelenip depolanmasını ifade etmektedir (Yücel, 2014). Öğrenme alanının kapsamını somutlaştıran “kazanım” öğrenme sürecinin içerisinde, planlanarak düzenlenen hayatlar yolu ile kişilerin kazanması beklenen bilgi, yetenek, davranış ve değerlerden oluşabilmektedir (Kamber, Acun ve Akar, 2011: 198). Sosyal Öğrenme Kuramı’na göre, insanların tutumları, bilişsel, davranışsal ve

çevresel unsurların arasındaki devamlı ilişkiden etkilenmekte ve buna göre düzenlenerek açıklanabilmektedir (Kırhan, 2007: 35), Sosyal öğrenme kuramı, insanların tutumlarının öğrenilerek elde edilen tecrübelerle dayalı olarak zamanla farklılaşmasının koşulu ve sebepleriyle yakından ilgilenmektedir. İnsan tutumları öğrenildiği kadar direkt tecrübelerden de etkilenebilmektedir.

Sosyal öğrenme, etkileşim sürecinin kendisine; kalıplaşmış bir bağ şekli söz konusu olduğundaysa öğrenmenin kabul gören, başkalarına öğretilen, sosyalleşme esnasında, sosyalleşmeyi sağlayacak olan etkenler tarafından kullanılarak durumunu sürdüren etkileşme şekline, yapısal ve kültürel ilişkilerin sonuçlarına işaret etmektedir (Yörükan, 2013: 39). Bir topluluk, bireylerinin arasındaki kıskançlık ve çatışmayı özendirerek nitelikte davranabilir ve üyelerini bu açıdan bir sosyal öğrenmeye, terbiyeye tabi tutabilmektedir. Başka bir toplum üyelerine hoşgörüyü ve boyun eğmeyi öğretme suretiyle bireyler arasındaki rekabet ve çatışmayı en aza indirebilir.

Sosyal etkileşim ve sosyal öğrenmenin kişisel ve toplumsal yönü bulunmaktadır. Bir kişi, diğer bir kişiye toplum içinde süregelen bir tutum da öğretebilmektedir (Yörükan, 2013: 47). Sosyalleşme, sosyal öğrenme bakımından içerisinde hareket ettiği toplumun kazanılan güdülerini, bir kişinin ne zaman ve nasıl reaksiyon vereceğini belirleyerek uyarıları ve reaksiyon gösterdiği zaman ne gibi ödüllerle destekleneceğini öğreten bir süreçtir (Yörükan, 2013: 47,48). Her topluma göre bireye hareketlerini öğreten sebepler ve sonucunda kazanılan ödüller farklılık gösterebilir.

1.2. Sosyalleşme Çeşitleri

Sosyalleşme çocukluk ve ergenlik döneminde gerçekleşmesine rağmen, orta yaşta ve erişkinlik döneminde de devam eder. Orville F. Brim (Jr) sosyalleşmenin yaşam boyu devam eden bir süreç olduğunu ancak, yetişkin sosyalleşmesinin çocukluk sosyalleşmesinden farklı olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda, sosyalleşme aşağıdaki başlıklar altında sınıflandırılmaktadır (URL5).

1.2.1. Birincil Sosyalleşme

Birincil sosyalleşme, bir toplumun temel kültürünün ve düşüncelerinin içselleştirilmesini ifade etmektedir. Birinci sosyalleşme, çocuğun değerlerini, inançlarını ve normlarını şekillendirir. Bu şekillendirmenin gerçekleştiği zaman

diliminde çocuk, Dünyayı ve dünyadaki olayları algılamada zayıf bir anlayışa sahiptir. Birincil sosyalleşmede etkili olan kurum ailedir. Ailede gerçekleşen birincil sosyalleşme, çocuğa, hakim kültürel bakış açısıyla uyumlu olmayan anlayışlar sağlayabilir. Bu nedenle, birincil sosyalleşme, ailenin sahip olduğu baskın normları yansıtır (Frønes, 2016: 13).

Birincil sosyalleşme, bebeğin hayatının ilk yıllarında sosyalleşmesi anlamına gelir. Bu, bebeğin dil ve bilişsel becerileri öğrendiği ve topluma ait normları ve değerleri içselleştirdiği bir süreçtir. Bebek belirli bir grubun etkin bir sosyal katılımcısına dönüştürülür. Birincil sosyalleşme ailenin içinde gerçekleşir. Bu sosyalleşme türü ile toplumun normları, bireyin kişiliğinin bir parçası haline gelir. Başlangıçta çocuğun doğru ve yanlış kavramı yoktur. Bu kavramlarla ilgili normları doğrudan ve dolaylı gözlem ve tecrübe ederek aşamalı olarak öğrenir (URL5).

1.2.2. İkincil Sosyalleşme

İkincil sosyalleşme genellikle kurumlar ve insanlar tarafından spesifik rol ve pozisyonlarda yürütülür. İkincil sosyalleşme aşamasında öğretmen, çoğu çocuk için en etkin sosyalleşme aracı olurken, bazıları için de öğretmen birincil sosyalleşme aracı olabilir. Bu yüzden birincil ve ikincil sosyalleşme arasındaki sınırlar net değildir. Okullar ve müfredatlarının genel yaygınlaştırılması ise çoğunlukla ikincil sosyalleşmenin bir parçası olarak anlaşılrsa da, bilgi temelli ekonomilerde, okullar tarafından sağlanan temel sayısal ve alfabetik beceriler birincil sosyalleşmeye ait olarak tanımlanabilir (Frønes, 2016: 14).

İkincil sosyalleşme süreci, yakın aile dışında akran grubunda ve iş yerinde görülebilir. Büyümekte olan çocuk, akranlarıyla sosyal iletişimi sonucunda toplumsal davranışlara ait çok önemli dersler öğrenir. Böylece sosyalleşme, aile ortamı dışında da devam etmiş olur. İkincil sosyalleşme genelde çocuğun kurumsal veya resmi ortamlar aracılığı ile aldığı sosyal eğitim anlamına gelir ve bireyin hayatı boyunca devam eder (URL5).

1.2.3. Yetişkin Sosyalleşmesi

Yetişkinlere yönelik sosyalleşme, bireyin yetişkinlik döneminde, sosyal rol ve şartlarla ilgili toplumun kendinden beklentilerini ve uygulamaları öğrenme sürecidir. Yetişkinlere yönelik sosyalleşme, yetişkinin toplumun kendisi ile ilgili beklentilerini öğrenerek yeni şartlara ve yeni rollere nasıl uyum sağlayacağını açıklar. Örneğin,

yeni evliler, eşleri ile mali paylaşımında bulunmak ve büyük kararlar konusunda eşine danışmak gibi davranışları öğrenmek zorundadırlar. Yetişkin sosyalleşmesi birey yeni bir işe başladığında veya çalıştığı işte yeni bir pozisyona geldiğinde de gerçekleşir. Araştırmacılar, yetişkin sosyalleşmesini çoğunlukla çocukluk dönemi sosyalleşmesinden daha az önemli görmektedirler (URL6). Yetişkinlerin sosyalleşmesinde bireyler birincil ve ikincil sosyalleşmenin onları tam olarak hazırlayamamış olabileceği rollere (örneğin bir çalışan, bir koca veya eş olmak gibi) bürünürler. Yetişkinlere yönelik sosyalleşme, bireylere yeni görevler üstlenmeyi öğretir. Yetişkinlerin sosyalleşmesinin amacı, bireyin görüşlerini değiştirmeye yöneliktir. Yetişkinlere yönelik sosyalleşmede temel amaç bireyin davranışlarını değiştirmeye yönelik olurken, çocuk sosyalleşmesi temel değerleri biçimlendirmeye yöneliktir (URL5).

1.2.4. Beklentsel Sosyalleşme

Beklentsel sosyalleşme, insanların bir grubun kültürünü o gruba katılma beklentisiyle öğrendiği bir süreci ifade eder. Birey katılma arzusunda bulunduğu bir statü veya grubun inançlarını, değerlerini ve normlarını öğrenirken, yeni rolünde nasıl davranacağını da öğrenir (URL5).

Beklentsel sosyalleşme, bireyin bazı gelecek rolleri öngördüğü zaman gerçekleşmesi gereken başka bir sosyalleşme aşamasıdır. Örneğin, bir çocuk yaşlılarıyla oynarken akşam yemeği hazırlayan annesini, ya da işe gitmekte olan babasını gözünde canlandırarak oyundaki rolünü yerine getirir. Ergenlik dönemi de, çocuğun ileride alabileceği rolleri anladığı bir dönem olduğundan beklentsel sosyalleşmenin bir parçasıdır (URL7).

Bazı teoremciler, beklentsel sosyalleşmenin rolü ile ilgili çalışmaları, rasyonel seçim teorisi ile ilgili yapılan araştırmalara dahil etmiştir. Rasyonel seçim teorisi, bireylerin sosyalleşme sürecinde neden kurumlardan ayrıldıklarına yönelik muhtemel bir açıklamaları sunmaktadır. Rasyonalizm, sosyalleşmedeki etkenlerin inanç ve arzuları göz önüne alındığında, en uygun yarar miktarıyla sonuçlanan eylemi seçmek olarak tanımlanır. Yükseköğretimdeki işçi sınıfı öğrencilerin akademik başarısını tespit etmeye yönelik bir araştırmada beklentsel sosyalleşme uygulanmış ve araştırma sonucunda, ekonomik olarak alt sınıfta yer alan bu öğrencilerin orta ve üst sınıfı

temsil eden öğrencileri ile eşdeğer notlara ve performansa sahip oldukları tespit edilmiştir (Latham, 2004: 18).

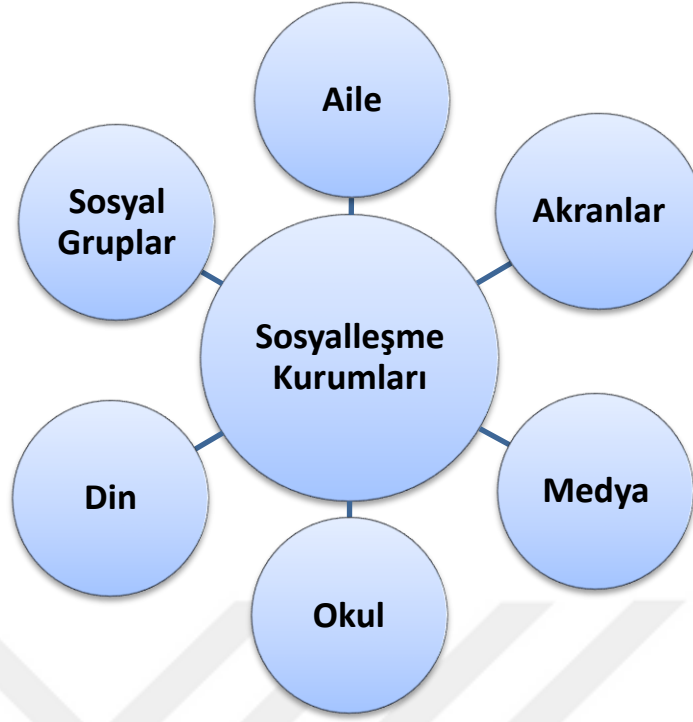
1.2.5. Yeniden Sosyalleşme

Yeniden sosyalleşme, bireyin toplum içerisinde yeni bir konumun veya statü kazanmasına atıfta bulunmaktadır. Bu sürecin gerçekleşmesi bireyin isteğiyle veya şartların zorlaması ile bireyin iradesi olmadan gerçekleşebilir. Bireyin iradesi ile gerçekleşen yeniden sosyalleşmeye, rehabilitasyon merkezinden yardım isteyen bir alkol veya uyuşturucu bağımlısı veya bir AIDS hastası örnek olarak verilebilir. Kendi istekleriyle dahi olsa bireyin belirli sosyal yaşantılar edinmiş olması, yeniden sosyalleşme için zorlayıcı ve sınırlandırıcı bir faktördür. Birey üzerinde tam bir kontrol oluşturma esası üzerine kurulmuş olan hapisaneler, sığınma evleri, psikiyatri hastaneleri ve askeri eğitim ve hizmetlerin verildiği kurumlar ve kurumlardaki yeniden sosyalleşme süreci bu tarz zorluklar içermektedir (URL7).

Yeniden sosyalleşme, bireyin eski davranış kalıplarını atması ve hayatındaki geçiş sürecinin bir parçası olarak yenilerini kabul etmesiyle ilgilidir. Böyle bir yeniden sosyalleşme çoğunlukla birey yeni bir sosyal rol edindiğinde veya sosyal rolde radikal bir değişiklik oluştuğunda meydana gelir. Yeni bir yaşam biçimi edinmek, o yaşam biçimine ait değerleri kazanmakla birlikte onunla bağdaşmayan başka yaşam biçiminden vazgeçmeyi de gerektirir. Örneğin, rehabilite edilmiş bir suçlu sosyal rolüne yönelik beceri ve davranışlarını tamamıyla değiştirmelidir (URL5).

1.3. Sosyalleşme Sürecinde Etkili Olan Kurumlar

İnsan, doğumundan itibaren içerisinde bulunduğu toplum ile iletişim kurarak ve etkileşimde bulunarak davranışlar öğrenir. Etkileşime dayalı öğrenme sonucu elde edilen davranışlar bireyin topluma uyum sağlamasının yolunu açmaktadır. Bireyin topluma uyum sağlamış olması yeteri derecede bir sosyalleşme olduğunun bir göstergesidir. Bireyin sosyalleşmesinde; aile, arkadaş grupları, medya, okul gibi toplumsal kurumlar etkin rol oynamaktadır (Erkaya, 2016: 18). Şekil 1’de bireyin sosyalleşmesinde etkin olan kurumların yer aldığı grafik verilmektedir (URL8).

Şekil 1: Bireyin Sosyalleşmesinde Etkin Olan Kurumlar

Sağlıklı bir sosyalleşme sağlamanın yolu sosyalleşmede etkin olan grupların ve kurumların rollerini etkili bir şekilde yapmasına bağlıdır. Bir öğrenme süreci olan sosyalleşmede aile ile başlayıp akran grupları ile devam eden etkileşimler sayesinde bireyler, içerisinde buldukları topluma ait sosyal tutum ve davranışları öğrenirler, yani sosyalleşme gerçekleşmiş olur. Etkileşimde bulunulan çevrenin artışına bağlı olarak iletişim kurulan kişi sayısı da artar. Sosyalleşmede etkin olması beklenen kurumlar ile yetersiz iletişim başarısız bir sosyalleşme ve buna bağlı olarak da birey ile toplum arasında uyum problemleri yaşanmasına yol açar. Bireyin çeşitli sosyal ortamlarda bulunarak sosyal becerilerini geliştirmesi ve edindiği becerileri de çeşitli faaliyetlerle gösterebilmesi gereklidir (Öcal ve Kemer kaya, 2014: 1568).

1.3.1. Aile

Tanım olarak aile; sosyalleşme sürecinin ilk olarak ortaya çıktığı, belirli kurallar içerisinde karşılıklı ilişkilerin oluşturulduğu, içinde bulunduğu topluma ait yapı ve özellikleri kuşaktan kuşağa aktaran ve biyolojik ilişkiler neticesinde insanlığın devamının sağlandığı, psikolojik, ekonomik ve hukuksal gibi çok yönlü bir topluluğu ifade etmektedir. Çocukta kişisel gelişim gerçekleşmesinde ve şahsiyetinin gelişmesinde ailenin üstlendiği rol büyüktür. Aile, çocuğun toplum ile temasa geçtiği ve ilişkiler oluşturduğu ilk sosyal kurumdur (Altıparmak, 2014: 263, 278).

Bireyin sosyalleşmesinde ailenin taşıdığı özelliklerin de ayrı bir önemi vardır. Ailenin nüfus olarak sayısı, temsil ettiği sosyal sınıf, ekonomik seviyesi, anne ve babanın meşgul oldukları meslekler, ailenin çekirdek aile veya geniş aile yapısına sahip olması ve ikamet edilen çevrenin özellikleri gibi özellikler bireyin aileye bağlı olarak sosyalleşmesinde etkili olan faktörlerdir (Aytan, 2010: 33).

Sosyalleşmeyi sağlayan etken toplumdur. Bireyin toplumsal ilişkiler neticesinde iletişimde bulunduğu herkes sosyalleşmede katkı sağlar. Ancak, bu konuda en öncelikli kurum ailedir. Aileye dolayısıyla topluma ait olan kültürün çocuğa aktarılmasında anne ve baba ile çocuk arasında kurulan bağın çok önemli bir katkısı vardır. Anne ve babanın kültürel ve sosyal konularda çocuklarına kolay aktarım yapmasındaki en temel sebep çocukların onlara karşı olan bakış açılarıdır. Çocuk anne ve babasını her haliyle mükemmel insanlar olarak kabul etmektedir. Bu sebeple, anne ve babanın karakteri bu kültür aktarımı ile birlikte çocukta oluşacak karakterde de büyük bir etkiye sahiptir. Çocukların ileriki yaşlarda taşıyacakları siyasi, ahlaki ve diğer insani özellikleri anne ve baba ile büyük oranda benzerlikler gösterecektir. Çocuğun yaşı büyüdükçe ve daha farklı sosyal yapılarla iletişime geçtikçe ailenin çocuk üzerindeki sosyalleşmeye yönelik etkisi de azalacaktır (Yılan, 2012: 47).

Aile ve okul toplumda sosyalleşmeyi sağlayan başlıca iki kurumdur. Bu iki kurum çocuğun sosyalleşmesinde, içinde yaşanılan çağa uygun ve çocuğun ileriki yaşlarda ihtiyaç duyacağı bilgi, beceri, davranış ve değerlerin kazandırılması amaçlı faaliyetlerde bulunur. Sosyalleşmeye yönelik bu faaliyetler gerçekleştirilirken, girişimcilik, problem çözme, araştırma yapma, güncel bilgi ve teknolojileri kullanma, iletişim kurma, dürüstlük, adil olma, başkalarının haklarına saygı, sorumluluklarının bilincinde olma ve bu sorumlulukları yerine getirebilmek için gerekli çabayı gösterme gibi yeterliliklerin kazandırılması hedeflenir.

Birey hayatı boyunca edindiği bilgi ve becerileri temelinde ailesinden edindiklerinin üzerine koyarak kendisini geliştirir. Aile birçok kişi için hayat boyu öğrenmenin devam ettiği bir yaşam alanı olarak sosyalleşme sürecinin önemli bir kurumudur. Aile içinde demokratik bir sosyalleşme gerçekleşmesi için başta ebeveynler olmak üzere bütün bireylerin kullandıkları iletişim yöntemlerinde demokratik bir tavır göstermeleri gereklidir. Aile bireylerinden anne, sosyalleştirici etki olarak diğer bireylere nazaran daha etkilidir. Çocuğun ilk öğretmeni konumunda bulunan anne ile

çocuk arasında doğum öncesinde başlayıp devam eden duygusal ağırlıklı, güçlü iletişimin bu sosyalleştirici ektide önemi büyüktür (Özpolat, 2010: 12, 15).

Ancak günümüzde özellikle ergenlik çağındaki çocukların sosyalleşmesinde babalar önemli görevler yerine getirmektedir. Önceden beri süre gelen çocuk bakma görevinin anneye yüklenmiş olması durumu, hayat tarzı değişikliklerine bağlı olarak, artık baba tarafından da üstlenilen bir sorumluluk haline dönüşmüştür. Bu dönüşümdeki başlıca sebep, çoğunlukla annenin de çalışıyor olmasıdır. Geniş aile diye tabir edilen büyükanne ve büyükbabanın da ailede bulunması çocuğun sosyalleşmesinde ilave bir etki oluşturmaktadır. Büyükanne ve büyükbaba özellikle torunlarına karşı gösterdikleri sevgi ve ihtimamdan ve çocuk için geçmiş ile gelecek arasında oluşturdukları bağdan dolayı farklı bir sosyalleşme ortamı oluşmasında ayrı bir öneme sahiptirler (Aytan, 2010: 36).

1.3.2. Akran Grupları

Akranlar sosyal hayatın içerisinde yer alan yaygın bir grubu oluşturmaktadır. Bu grupta yer alan insanlar çocukluğun ilk yıllarından başlayarak yaşlılığa kadar günlük hayatta ve sosyal hayatta yer alan bireylerdir. Aynı sınıfta, toplulukta, işte veya spor takımında bulunan üyeler, önemli ve göze çarpan akran gruplarını oluştururlar. Buna ek olarak, bireylerde akranlarla yakın arkadaş, meslektaş, komşu gibi ikili ilişkiler oluşturma ve devam ettirme eğilimi vardır. Yaşam içinde akranların her yerde bulunması göz önüne alındığında, bireyin benlik oluşumuna etkisinin de büyük ve kaçınılmaz olduğu açıkça görülmektedir.

Sözlükte genel olarak akranlar, özellikle yaş, sınıf veya statü olarak aynı sosyal grupları ifade eder. Akranların bireysel özellikleri de birbirine benzeme eğilimindedir. Genç yaşta akran grupları cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik durum ve etnik köken gibi bireysel özelliklerle ilgili olarak homojen bir yapı göstermektedir. Örneğin, çocuklar ve ergenler kendi cinsiyetleri ve yaş gruplarına ayrılma eğiliminde iken bu homojenlik orta ergenlik çağından itibaren düşmektedir. Yetişkinlikte, akran gruplarının oluşumları ergenlik çağından çok daha fazla cinsiyete bağlı hale gelir. Benzer şekilde, akran gruplarındaki yaş homojenliği, okul gibi aynı yaştaki akranlarla temas kurma fırsatları oluşturan kurumların etkisinin azalmasına bağlı olarak bozulmaktadır.

Akran gruplarının ve bireyin akranlarıyla olan ilişkilerinin önemi çocukluktan ergenliğe geçiş sırasında belirgin bir şekilde artmaktadır. Okul öncesi çocukların akranlarıyla karşılıklı ilişki kurmaları yaklaşık% 75 civarında iken ergenlerin ortaokula geçişi ile akranlarıyla olan ilişkilerindeki yoğunlaşmadan dolayı bu oran % 80-90'a varan seviyelere yükselmektedir. Ergenlik çağındaki bireylerde ebeveynlerinden akranlarına doğru hızlı bir ilgi kayması yaşadığından, akranlar bireyin sosyal hayatında ve sosyalleşmesinde etkin hale gelmeye başlarlar. Akran gruplarına ek olarak, çocukluktan ergenliğe geçiş sırasında akranlarla birey arasında yakın ikili ilişkilerde artış gözlenmektedir. Ergenler, romantik ortaklar gibi daha sonra önemli ilişkilere girmeye hazır olan akranlarıyla yakın bağlar kurmaya başlarlar (Reitz ve diğerleri, 2014: 279, 280).

Çocuklarda akran ilişkisi okul öncesi eğitim döneminden itibaren hızla artış ve gelişme gösterir. Yaşın ilerlemesi ve akranlarla paylaşılan ortamların artmasına ve birlikte oyun oynayabilmelerine bağlı olarak akran gruplarının birlikte geçirdikleri sürede artış olur. Grup halinde oynanan oyunlar çocukların akranlarıyla sürekli iletişim kurabilme, karşılaşılan problemleri çözme ve arkadaşlarına karşı iyi davranma gibi sosyal becerileri edinmiş olmalarını gerektirir. Okul öncesi akran ilişkilerinin artmasının neticesi olarak bireylerde sosyal davranışlarda ve olgunlaşma şeklinde kendini göstermektedir (Alp, 2016: 791).

1.3.3. Din

Sosyalleşmede, din her toplum için önemli bir etkidir. İnsanlar arasındaki doğru ilişkilerin kurulmasının sağlanmasında, ahlak eğitiminde, iyi-kötü ve doğru-yanlış kavramlarının öğretilmesinde din kavramından sıklıkla yararlanılır. Her birey doğrudan bir din eğitimi almasa da topluma ait dini değerlerin temel prensipleri aile aracılığı ile küçük yaştan itibaren yaşam tarzının bir parçası olarak benimsenir (Davarcı, 2008: 10).

Bireylerin insani, kültürel ve toplumsal amaçlar göz önüne alınarak sosyalleşmesinin sağlanması din eğitiminin temel amaçlarındandır. Sosyalleşme ile hedeflenen bireyin içinde bulunduğu topluluk ile uyum içinde yaşamasını sağlamak olduğundan, sadece öğrenme ve öğretme ile yetinilmesi düşünülemez. Sosyalleşmenin hedefine ulaşabilmesi için öğrenilen kavramlarına hayata uygulanıyor olması gerekir. Bu nedenle özellikle çocuklara verilen din eğitiminde amaç sadece öğretmek değil,

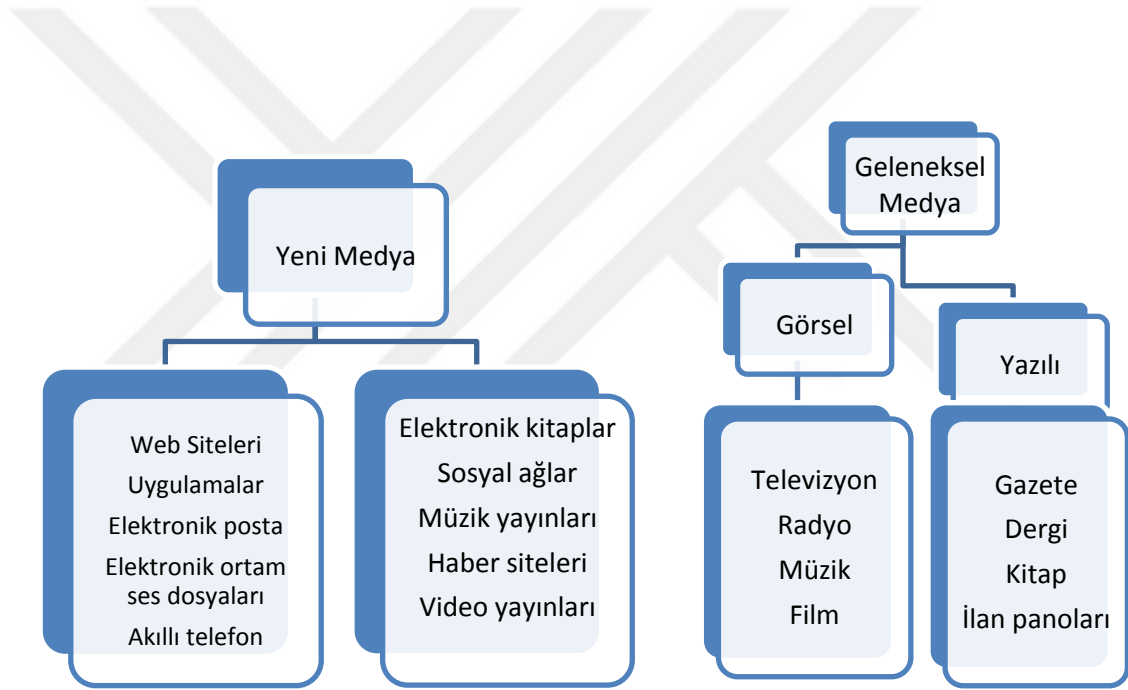
öğretilen kavramların günlük hayatta ve sosyal etkileşimde nasıl kullanılacağına dair uygulama yapmaları da sağlanmalıdır (Davarcı, 2008: 52, 53).

1.3.4. Kitle İletişim Araçları

Bireylerin özellikle de çocukların sosyalleşmesinde okul, aile ve sosyal çevre kadar kitle iletişim araçlarının da etkisi vardır. Kitle iletişim araçları, başta televizyon olmak üzere birçok farklı kaynaktan topluma ulaşarak bireylerin toplumsal kimliğinin oluşmasında etkin bir görev üstlenmektedir. Televizyon çocuklar için tek yönlü bir sosyalleştirme aracıdır. Televizyondan aktarılan bilgilere karşı çocuğun itiraz etme veya açıklama sorma gibi bir imkânı yoktur. Televizyon çocukların zihinsel gelişimine katkı sağlamakla birlikte çocukların izledikleri programları düşünüp yorumlamaları da sosyalleşme sürecinde etkili olmaktadır. İzlenen programların yanlış mesajlar vermesi veya gereğinden uzun süre televizyon başında zaman geçirilmesi çocukta davranış bozuklukları oluşması, üreticiliğin azalması, sosyal ilişkilerin zayıflaması ve diğer sosyal aktivitelere gerekli zamanın ayrılmaması şeklinde olumsuzluklar meydana gelmesiyle de neticelenebilir. Televizyon izlemeye aşırı zaman ayırmak, özellikle çocukların akran gruplarıyla geçirmeleri gereken zamanın azalması veya tamamen ortadan kalkmasıyla içine kapalı, zayıf sosyal ilişkilere sahip pasif bireylerin oluşmasına yol açmaktadır (Kaya ve Tuna, 2008: 162, 163). Televizyonun sağladığı sınırsız imkânlar; canlı, renkli görüntüler ve sesler ile karşısındakilere doğrudan çeşitli bilgi ve mesajlar iletmektedir. Televizyon aynı zamanda yaş, eğitim seviyesi gibi düzeyi olmayan serbest, her yaşın erişimine açık bir iletişim aracı durumundadır (Barbaroğlu, 2015: 336). Genellikle, sosyal öğrenme içerisinde kullanılan televizyon hem çocuk hem de yetişkinler için davranışları, duygusal reaksiyonları ve yeni tarzları film ve televizyon karakterleri yoluyla kazandırmaktadır. Birey televizyonu izleyerek istediği hareketleri gözleme olanağı bulmaktadır (İsgandarova, 2015: 26).

Kitle iletişim araçlarının bireylere ulaşabilmesinin artışına bağlı olarak bireylerin bu araçlar tarafından etkilenmesi de hız kazanmıştır. Bireyler arasında düşünce ve yorum gibi iletilerin aktarılmasına dayanan iletişim toplum halinde yaşamının gereğidir. Topluma ait kültür yapısının bireylere aktarılması sürekli bir iletişim gerektirmektedir. Ülkeden ülkeye değişse de, kitle iletişim araçlarının haber ve enformasyon sağlama ile toplum kültürünün gelişmesine ve sosyalleşmeye etkisi günümüz toplumlarında çok yüksek seviyelerdedir (Erkaya, 2016: 28, 29).

Kitle iletişim araçlarının bireylerin sosyalleşmesindeki etkilerine yönelik çalışmalarda, geleneksel medya olarak ifade edilen gazete ve televizyon gibi yayın organları ile sosyal ağların yoğunlukta olduğu yeni medya olarak ifade edilen iletişim araçlarının etkisi konusunda farklı görüşler açıklanmaktadır. Geleneksel medyanın önemli üyelerinden biri olan televizyonun tek taraflı bir iletişim kurması eleştirilmektedir. Bu yönüyle televizyonun çocukların sosyalleşmesinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı kanısına varılmaktadır. Aynı konu ile ilgili karşıt görüşte ise, televizyon tek yönlü iletişim kurmasına rağmen çocuklarda karşılıklı etkileşim kurmuş gibi bir sonuç oluşturduğu belirtilmektedir (Altunay, 2015: 416, 417). Şekil 2’de geleneksel medya ve yeni medya araçları gösterilmektedir (URL9).

Şekil 2: Geleneksel Medya ve Yeni Medya Araçları

Yeni medya olarak ifade edilen sosyal ağlar; yeni ilişkiler kurma ve devam ettirme, kişisel haberleşmeyi mümkün kılma, bireylerin ortak ilgi duydukları konuların tespiti ve anlık iletişimin sağlanması gibi fonksiyonlara sahiptir. Sosyal ağların bireyin sosyalleşmesine katkıda bulunmada kendine has özellikleri vardır. Zaman ve mekâna bağlı kalmadan sınırsız iletişim imkânı sunması, paylaşılan içeriklerin amatörce olması ve geleneksel medya da yer verilemeyecek konuların bu ağlarda kolaylıkla ele

alınabilmesi sayesinde çok yönlü sosyalleşmenin sağlanması sosyal ağların önemli özelliklerindedir (Altunay, 2015: 421,425,426).

1.3.5. Sosyal Gruplar

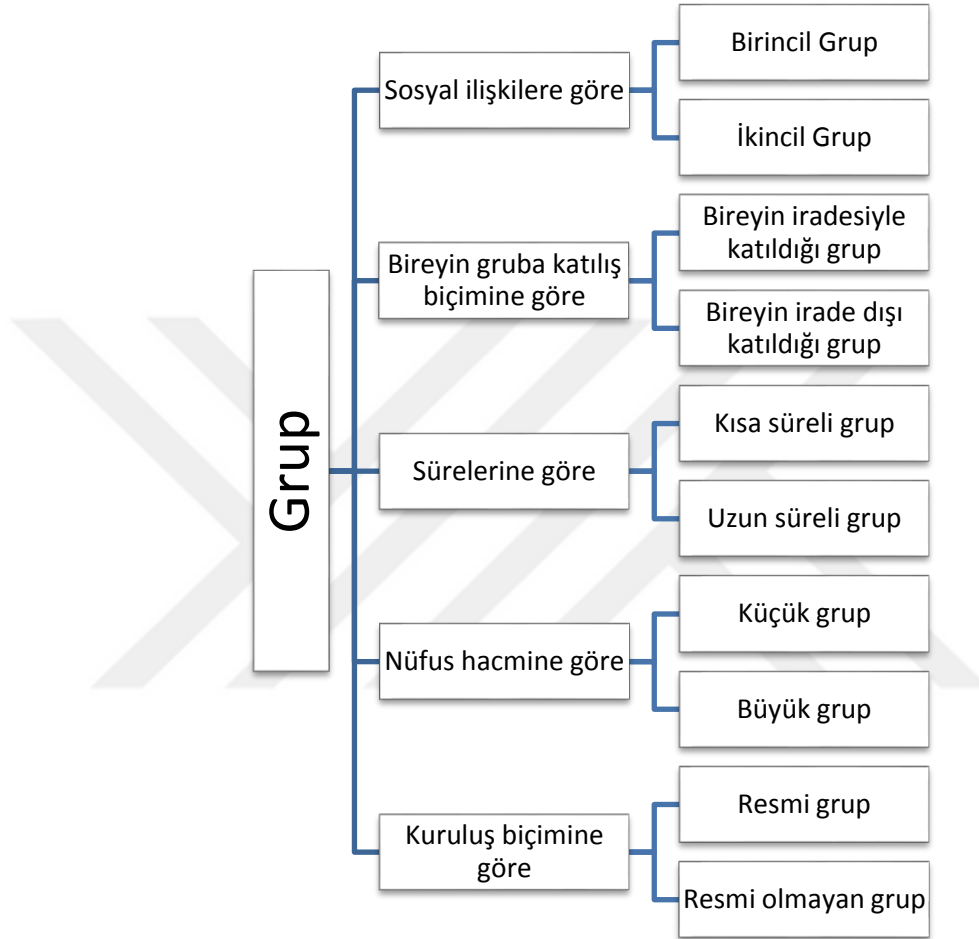
Bir sosyal grubun meydana gelmesi için fiziki ya da coğrafi yakınlık veya kişilerde ortak niteliklerin var olması yeterli değildir. Ancak, karşılıklı temas durumunda bulunmayan ya da farklı kökenli ve sahip olunan değişik niteliklere rağmen bireyler arasında meydana gelebilecek etkileşim bir sosyal grubun oluşumunu sağlayabilmektedir. Kişilerin belli bir ortamda olmasından başka özelliği olmayan gruplar sosyolojik bir kavram olarak “yığın” şeklinde ifade edilmektedir. Ortak özellikleri olan kişilerin oluşturduğu topluluklar “toplumsal kategoriler” şeklinde ifade edilmektedir. Toplumsal yığın veya toplumsal kategorinin bir grup olarak ifade edilebilmesi için bu yapı içinde bulunan bireylerin arasında etkileşim olmalıdır. Yaptıkları eylemlerde birbirlerini dikkate alan, bu sebeple birlikte olan, aralarındaki etkileşimden dolayı diğer birey ve topluluklardan ayırt edilen, iki veya daha fazla üyeli topluluklar grup olarak tanımlanır. Birey farklı sosyal grupların üyesi olarak birçok toplumsal rolü eş zamanlı olarak oynar. Yerine getirdiği toplumsal rollerin bir araya gelmesiyle de bireyin kişiliği ve sosyal kimliği oluşmuş olur. Bireyler üyesi oldukları gruplara göre hareket ederler. Grupların kimlikleri, bireylerin davranışlarında özgürleşmesini sağlayabileceği gibi sınırlandırmalar da getirebilir (Cezayirli, 1997: 365).

Sosyal gruplar, arasında etkileşim olan, paydaş his ve değerleri hissedilen, birbirlerinden haberi olan ve kendilerini aynı gruba ait hissiyle bağlı olan insan toplulukları manasına gelmektedir. Bu açıdan sosyal gruplar, insanların benzer hedeflerini gerçekleştirmek için, aralarında belirli bir ortaklık oluşturarak, karşılıklı bağlar sonucu meydana getirdikleri organizasyonlar biçiminde ifade edilmektedir (Baltacı ve Uysal, 2012: 181). Sosyal grupların kendilerine has özellikleri vardır. Bunlar:

- Grubun kendine özgü bir amacı vardır,
- Grubun amacı doğrultusunda, üyeler arasında işbirliği vardır,
- Gruba dâhil olan bütün üyelerin uymaları gereken kurallar bulunmaktadır,
- Üyeler arasında sosyal ilişki vardır,

- Sosyal grup bireyin kendini güvende hissettiği bir ortama sahiptir,
- Üyeler farklı statü ve rollere sahiptir,
- Sosyal grup, bireylerin beklentilerine karşılık verebilecek yapıya sahiptir.

Şekil 3’de özelliklerine göre sosyal grup çeşitleri gösterilmektedir (URL10).

Şekil 3: Özelliklerine Göre Sosyal Grup Çeşitleri

Bir topluluğun meydana gelmesi ve varlığının devamlılığını sağlayabilmesi için grup bilincinin olması gerekmektedir. Birlik duygusu veya grup bilinci, bireylerin, grubun temsil ettiği bütüne ruhsal yönlü iştiraklerini tanımlamaktadır. Üyelerin bu iştiraklerinin birleşimi, grupları birbirlerinden ayıran nitelikleri meydana getirmektedir. Kişilerin bir gruba ait olmayı hissetmesi, grubun kabul gören değer yargılarını kabullenmesiyle mümkündür. Bir toplumsal gruptan bahsedebilmek için grup içerisinde belirlenen görevler bulunmalıdır.

Kişiler çocuklarından başlayarak yaşamlarının her kademesinde sosyal gruplara dâhil olmaktadır. Gençler bu gruplarda kendi istekleri ile karar vermeyi, ailesinden

öğrendiği değer yargılarını kullanmayı, gruba ait olduğunu hissetmeyi, birlikte karar almayı ve ortak tutumlar geliştirip grup şuurunu meydana getirmeyi ve grup içinde dayanışma ve paylaşımcılığı öğrenmektedirler (Baltacı ve Uysal, 2012: 181,182). Birey, yalnızca çocukluk döneminde değil, okul döneminde, çalışma ortamlarında, kültürel ve sportif faaliyetler gibi çeşitli sosyal gruplara katılmakta ve devamlı olarak bir sosyalleşme içinde bulunmaktadır. Dolayısıyla sosyal gruplar kişilerin sosyalleşme süreçlerinde hayatları boyunca etkili olmaktadır.

Bireyin kişiliğinin oluşmasında etkili olan ve sosyalleşmesini sağlayan farklı özelliklere sahip sosyal çevreler de bulunmaktadır. Bireyde öğrenmeye yönelik gösteren her çevre sosyal çevre olarak nitelendirilir. Bu anlamda çocuk için ilk sosyal çevre ailedir. Mesleki çevre, arkadaş çevresi siyasi ve dini çevreler aile çevresinden sonra bireyle etkileşime girerek sosyalleşmeye destek veren sosyal çevrelerdir. Bu sosyal çevrelerle etkileşime giren birey her birinden farklı şekillerde etkilenerek kişiliğini oluşturur. Ancak, aynı çevrelerden etkilenen bireylerin kişilikleri ve sosyalleşme seviyeleri farklılık gösterebilir. Çünkü insanlar birbirlerinden farklı yeteneklere sahip olduğundan sosyal çevrelerden etkilenme şekilleri de farklılık göstermektedir (Aytan, 2010: 42).

1.4. Eğitim ve Sosyalleşme

Sosyalleşme konusu çeşitli bilim alanlarında gittikçe daha geniş ve daha önemli hale gelmektedir. Sosyalleşme kavramı Latince socialis (social) kelimesinden türemiştir. İnsanlığın birikmiş bilgi, beceri, normlar, değerler ve davranış kalıpları gibi deneyimlerinin öğrenilmesi ve aktarılmasına yönelik süreci ifade eder. Bu süreç bireyin ait olduğu toplum için belirli şartlar altında gerçekleşir. Sosyalleşme, bireyin tüm yaşamı boyunca süren bir süreç olarak görülebilir. Modern endüstrinin en büyük sektörlerinden biri olan eğitim, sosyalleşmenin en önemli faktörüdür. Ayrıca, eğitim sistemi, ulusal kalkınmanın temeli olarak görülmelidir. Bir sosyal eğitim kurumu personel, kontrol cihazları ve özel prosedürlere dayanan çok sayıda statü, rol, sosyal organizasyon (okullar, üniversiteler, çalışma merkezleri vb.) içerir. Birey eğitim sistemi ve kurumları içerisinde bulunduğu süreçte içinde bulunduğu kültürel ve sosyal dünyanın temel bilgisini öğrenir. Okul sadece okuma, yazma ve çeşitli hesaplamaların öğretildiği yer değil, aynı zamandan toplumsal değerlere ait bilgi ve becerilerinde kazandırıldığı yerdir. Öğrenciler okul aracılığı ile özel mülkiyete, emeğe, demokrasiye ve ülkenin yasalarına ve düzenine saygı duymayı da öğrenirler.

Bu sayede toplumsal değerleri korumaya hazır ve istekli olan gelecekteki vatandaşların eğitimi gerçekleştirilmiş olur. Okul minyatür bir toplum gibidir ve burada çocuğun kişisel gelişimi gerçekleşir. Okulda başarılı bir eğitimin gerçekleşmesinde öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişkinin şekli de önemlidir. Bu ilişki bir hipnotizmacı ile hipnotizmaya maruz kalan kişi ilişkisine benzememelidir. Temelinde karşılıklı saygının olduğu bir ilişki kurulmalıdır. Bireyin gelecekte yapacağı içi bağımsız bir şekilde ve kendine uygun olanı seçme kabiliyetini elde etmesi sosyalleşmenin eğitimdeki işlevidir. Böylece, birey yaşamının ilerleyen yıllarında sosyal rollerini yerine getirerek topluma daha kolay uyum sağlayabilir (Brisko, 2012: 1).

Eğitim, bireyin bebeklik çağında ailede öğrendiklerinin üzerine sosyalleşmeye yönelik yeni becerilerin öğrenildiği ikincil sosyalleşmenin bir biçimidir. Devlet okulları birçok ölkede nüfusun büyük yoğunluğunun eğitim almak için tercih ettiği eğitim kurumlarıdır. Bu sebeple eğitim kurumları içinde en baskın olan devlet okullarıdır. Okullar bireyi çeşitli şekillerde eğitir ve toplumun diğer üyeleriyle gelecekte yaşayacakları sosyal etkileşimler için hazırlar. Bu yönüyle okullarda verilen eğitim bireyin gelecekte taşıyacağı kişiliğin önemli bir kısmının oluşumunu sağlar (URL11).

Eğitimin tanımında bireyin kendi iradesini kullanarak davranışlar geliştirerek yetişkin hayatına hazırlanmasına vurgu yapılmaktadır. Bu yönüyle eğitimin en önemli amaçlarından birinin bireyin toplumsal yaşama hazırlanması yani sosyalleşmesi olduğu anlamı çıkmaktadır. Bu amacın yerine getirilmesinde okullar ve okullarda bulunan yetişmiş eğitim görevlileri belirli bir program dâhilinde görevlerini yapmaktadırlar. Eğitim ve öğretim faaliyetleri ile bireyin sosyalleşmesinin sağlanması hem bireyin kendisinin hem de bu faaliyeti gerçekleştiren katılımcıların ortak bir çalışma göstermeleri gerekmektedir. Eğitim yolu ile arzu edilen davranışların kazandırılmasında izlenecek yol da önemlidir. Bilginin aktarılmasında sıkıcı olmadan ve bireylerin ilgilerinin sürekli canlı kalmasına yönelik yöntemlerin kullanılması eğitimin sosyalleşmeyle ilgili amaçlarını gerçekleştirmede daha etkili olmasını sağlayacaktır (Yılan, 2012: 54, 55).

Tüm toplumların bir eğitim sistemine sahip olmaları gerekir. Yani, gelişip olgunlaşarak yetişkinlik çağlarına gelmiş olan gençlere onlardan beklenecek görevleri öğretmenin bir yolu olmalıdır. Bu, eğitim sisteminin bir tanımı olarak kabul

edilirse, eğitim ile sosyalleşme arasında gerçekten bir fark olmadığı düşünülebilir. Pek çok öncül toplumda böyle bir ayrım yapılmamıştır. Çocuklar çoğu şeyi tesadüfen, yalnızca yetişkin faaliyetlerine dâhil olarak öğrenirler.

Geleneksel olarak, aile sosyalleşmenin gerçekleştiği temel alandır. Toplumların daha karmaşık hale gelmesiyle, aile sosyalleşme işlevinin tüm yönlerini yerine getiremez olmuştur. Bu sebeple, örgün eğitim sistemi, aileden başlayan sosyalleşme sürecini genişletmelidir. Modern ve sanayileşmiş toplumlar eğitim ve sosyalleşme arasında bir ayrım yapmaktadır. Sosyalleşme ve eğitim arasında ayrım çocukları yetiştirirken üstlenilen görevlere göre tanımlanmaktadır. Modern toplumda, sosyalleşmenin bu iki yönü birçok bölümlere ayrılmaktadır. Çocuk yetiştirme resmi olmayan bir faaliyet iken eğitim veya okullaşma resmi niteliktedir. Öğrencilerle öğretmenler arasındaki etkileşimi belirleyen rol içerikleri açıkça tanımlanmıştır ve yapılacak öğretimin programı açıktır. Açıkça görüldüğü gibi, eğitim süreci yalnızca resmileştirilmiş öğretimden ibaret değildir. Resmi eğitime veya okullarda yapılan eğitime ilave olarak, çocuklar ailede ve akranlarıyla olan etkileşimlerinden de birçok şey öğrenmektedirler (Mallick, (t.y.): 5, 6).

1.4.1. Eğitim Sosyolojisinin Kapsamı

Eğitim, toplulukların tutumlarından birisi durumundadır. Eğitim denilince akla ilk gelen okul olmakla birlikte, eğitim sadece okulda değil, ailede, gruplarda, camide, kitle iletişim araçlarında, dergi ve kitaplarda, iş yerlerinde de verilmektedir. Bireyin kişiliği, doğuştan, genetik olarak ne getirmişse aile, çevre ve sonra bulunacağı ortamlarda ve kitle iletişim araçlarının etkisi ile şekillenmesi sağlanmaktadır (Akdeniz, 1994: 28).

İnsanoğlu, ilk çağlardan bu yana beraber yaşama ihtiyacı hissetmişlerdir. İnsanları bir araya getiren şey temel ihtiyaçlarıdır. Beraber yaşama zaman içerisinde çeşitli problemler sebebiyle insanların kişisel davranışlarının haricinde, birlikte yaptıkları davranışların da araştırılması gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Böylece sosyoloji bilimi ortaya çıkmıştır (Aksoy, Bakış, ve Ünveren, (2012): 41).

Çocuklar, belli bir sosyal tabakanın dilinden, örf ve adetlerinden, kültüründen ve içerisinde yaşadıkları topluluklardan etkilenirler. Çocuklar içerisinde yaşadıkları bu çevreden hayatlarının amaçlarını, önyargılarını, değer hükümlerini, davranışlarını, tavır ve tutumlarını yönlendirerek pekiştirmektedirler. İnsanların toplumla eğitim

- b) Araştırma yönetimi: Buradaki amaç; öğretmen ve yöneticileri geniş oranda sosyoloji üzerinde yoğunlaşarak eğitsel araştırma için yetiştirmektedir. Eğitim alanında sosyolojik teknik ve yöntemlerin yeterli bir öğretimi ile öğretmenlerin ve araştırmacıların gereksinimleri karşılanmaktadır.
- c) Toplumsal modeller yönelimi: Topluluklarda, sosyal etkileşim ve sosyal rolleri inceler ve bunların okulun içerisinde ve okul haricinde gruplar ile ilişkilerine yoğunluk vermektedir.

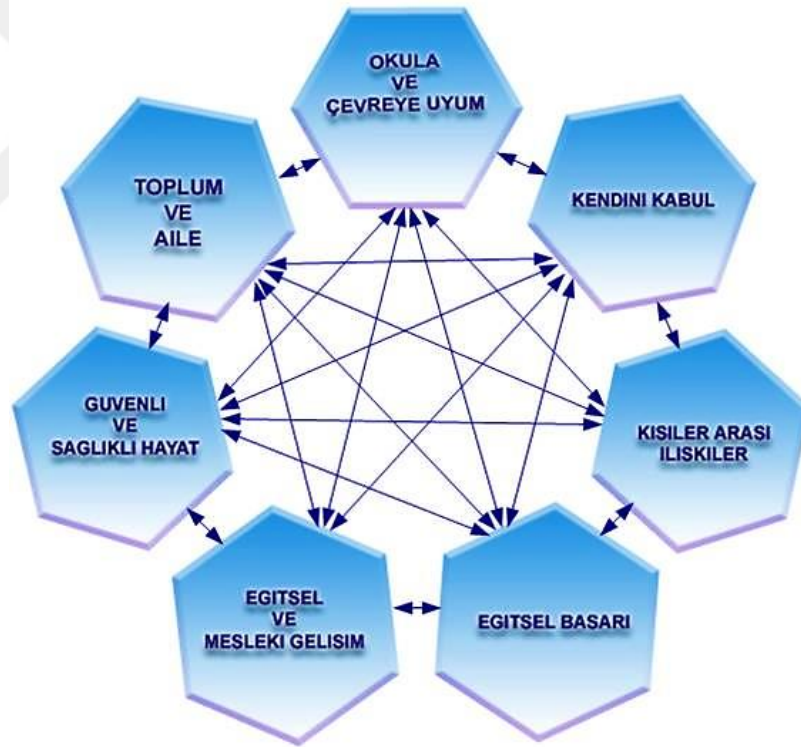
Sonuç olarak eğitim, toplumların birliğini ve varlığını sürdürmesini sağlayan esas kurumların başında gelmektedir. Özellikle fertlerin sosyalleşmesindeki belirleyiciliği ile toplumların geçmişiyle geleceği arasındaki devamlılığı sağlamaktadır. Fertlerin tutumlarındaki etkisi ile onları yalnızca sosyal bir varlık olmalarını sağlamakla kalmayıp diğer ana örgütlenmelerindeki tutumlarını da belirlemektedir. Bu yönü ile eğitim, toplumların her alanında etkisini rahatça gösteren en önemli sosyal kurumlardan olmasını sağlamaktadır.

1.4.2. Okul ve Sosyalleşme

Okulun amacı; topluma ait kültürün çocuklara aktarılabilmesi için planlı bir süreç oluşturmaktır. Okul aracılığı ile bireyler bilgi öğrenmenin yanında yaşadıkları topluma ait kültürü, inançları, değerleri ve normları edinirler. Sosyalleşme etkenleri, bireylerin benlik kavramlarını, duygularını, tutum ve davranışlarını etkileyen, bireyler, gruplar ve kurumlardır. Bu etki küçük gruplarda ve topluluklarda meydana gelir. Etkinin oluşumu doğrudan açık bir şekilde olabileceği gibi sosyal baskının bir sonucu olarak sinsi ve bilinçsiz olarak da gerçekleşebilir. Bu etki bireyin tutum ve davranışlarında ve inancında kendini gösterir. Eğitim sistemi toplumun ihtiyacına göre hızlandırıcı veya dengeleyici rolünü üstlenir. Okul sistemi ise toplumun ihtiyacını karşılamak amacıyla eğitilmiş işçiler, entelektüel ve iyi eğitilmiş vatandaşlar yetiştirilmesinden sorumludur. Okul sistemi her zaman görevini yerine getirmesini sağlayacak uygun parametreler ile işler (Saldana, 2013: 228).

Bütün toplumlar için okul; çocukların psikolojik ve sosyal gelişimlerine yönelik faaliyetler yürüterek sosyalleşmeyi sağlayan eğitim kurumudur. Okulda yapılan öğrenme faaliyetlerinde, öğrencilerin bilgi ve becerilerini arttırmak ve yaşadıkları toplumun kültürünü kazanmalarını sağlamak yoluyla sosyal ve siyasal sistemin

sürekliliği sağlanmış olur. Modern teknolojilerin okullarda kullanılmasına bağlı olarak okulların fonksiyonlarında geçmişe nazaran değişiklikler olmuştur. Öğretmenler tarafından bilgi vermeye dayalı bir eğitim anlayışı yerine modern teknolojinin ve yayın araçlarının tanıtıldığı öğrenme yöntemlerinin kavratılmasının sağlandığı okullar, öğrencinin sosyalleşmesinde ve geleceğe hazır hale gelmesinde daha etkin ve önemli hale gelmiştir. Çocuğun sosyal gelişiminde aileden sonra en etkin kurum olan okul aracılığı ile bireylere siyasal sistem değerleri, toplumsal kurallar ve toplumun değer yargılarının benimsetilmesi amaçlanmaktadır. Çocukların siyasi yönden de bilinç kazanması amaçlanan okulda vatandaşlık bilincinin aşılması önemli hedeflerdendir. Bu hedefe ulaşmada en etkin rol oynayan araç ise ders kitaplarıdır. Ders kitapları aracılığı ile aktarılan siyasal kurallar ve değerler ile çocuklardan beklenen davranışların oluşması sağlanır (Baltacı ve Uysal, 2012: 180, 181). Şekil 5’de okulun öğrenci üzerinde oluşturduğu etkiler verilmektedir (URL13).

Şekil 5: Okulun Öğrenci Üzerinde Oluşturduğu Etkiler

Çocuğun sosyalleşmesinde okulun yapısına göre farklılıklar oluşmaktadır. İlkokulda sadece bir öğretmen ile etkileşimde olan öğrenci, ortaokula geldiği zaman her ders için ayrı öğretmen ile karşılaşır ve farklı özelliklere sahip öğretmenler ile etkileşim fırsatı bulur. Okuldaki sosyalleşmede öğretmen-öğrenci ilişkisine ilave olarak öğrencinin arkadaşlarıyla ve okul yönetimi olan ilişkileri de etkilidir. Ders dışında

kalan boş zamanların değerlendirilmesinde yine okulun katkıları vardır. Boş zamanlarını evde yalnız geçirmek yerine okulda arkadaş ve öğretmenleriyle daha sosyal bir ortamda değerlendirmesi kişisel gelişim ve topluma uyum sağlama açısından faydalar içermektedir (Tuna, 2008: 43).

Çocuğunu sosyal gelişimi aile dinamiklerine, bireysel kişiliklerine ve diğer bazı değişkenlere bağlı olmakla birlikte okuldaki deneyimleri de sosyalleşmesinin etkili örneklerindedir. Çocuk devam ettiği okulda sosyal farkındalığına katkısı olacak çok sayıda akran etkileşimine maruz kalır. Okuldaki öğretmen kalitesi, okulun yapısı ve arkadaşları sosyalleşmesini olumsuz ya da olumlu etkileyecektir. Okul, çocuğun farklı kişiliklere sahip bireyler ile bağlantı kurma becerilerini öğrenmesine ve geliştirmesine yardımcı olur. Örneğin, oyun alanındaki tartışmaları çözmeye çalışırken veya öğle yemeğinde çıkan anlaşmazlıkları giderirken, müzakere becerileri, problem çözme becerileri ve kendini kontrol etme gibi özelliklerinin gelişmesi sağlanmış olur. Eğer çocuk zorbalık yapan bir arkadaşının zararlı eylemlerinden dolayı stres altındaysa veya okulda etkileşimde bulunduğu bireylerle sık sık çatışma yaşıyorsa, sosyalleşmesinde bozulmalar görülebilir. Öğretmeni de sosyalleşmesini etkiler. Bazı öğretmenler pozitif akran etkileşimlerini teşvik ederken, bazıları sınıf sosyalleşmesi yönünde öğrencileri cesaretlendirir ve yönlendirir. İdeal olarak okul; çocuğun başkaları için empati oluşturmaya ve şefkat geliştirmesine yardımcı olur. Okulda gerçekleştirilen ders dışı faaliyetlere katılarak yaşamı boyunca sürecek faydalı dostluklar ve sosyal beceriler geliştirir. Okul, farklı sosyo-ekonomik çevrelerden veya kültürlerden gelen çocukların yoğun olduğu durumlarda onu farklı bir iş yerinde çalışmaya hazırlar. Eğer kendine güveni düşükse veya okula uyum sağlama çabasında zayıflıklar varsa gelecekte sosyal görevler almaktan veya sosyal rollere girmekten kaçınabilir (Pearson, (t.y.)).

Çoğu çocuk, erken çocukluk döneminin büyük kısmını kreş ve okul öncesi sınıf ortamında geçirir. Fiziksel çevrenin kalitesi ve çocuğun öğretmeniyle iletişim ve etkileşiminin kalitesi, çocuğun akranlarına yönelik sosyal yeterliliğinin gelişimini etkileyebilir. Bu sebeple, kreş ve anaokulunda çocuğun etkileşimde bulunduğu oyuncakların ve oynanan oyunlar çocuğun sosyal yeterliliği üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Çocuklar birbirleriyle oyun oynayarak sosyal olarak gelişirler. Bir sınıftaki öğretmen, çocukların sosyalleşmesini düşünmek ve yol göstermekten sorumludur. Çocukların sosyal yetkinliğini ve iletişim kurma becerisini belirlemenin

bir yolu da çocukların konuşmalarını ve birbirleriyle etkileşime yönelik davranışlarını gözlemlemektir. Öğretmenler, çocukların oyun oynama ve sosyal etkileşimlerinin okul ortamının fiziksel şartlarıyla ilişkili olduğunu farkındadırlar. (Kingsmill, 2010: 19).

Okul, diğer sosyal alanlarda bulunmayan üç temel fonksiyon üzerine yoğunlaşmaktadır.

- 1) Kamu eğitiminin temellerini toplumun her katmanına ileten okulun sosyal fonksiyonu iş piyasasının gerektirdiği insan kaynaklarının sorunsuz çalışmasını sağlamak için vazgeçilmez bir unsurdur. Eğitim düzeyi arttıkça bugünün ekonomik dünyasının değişen taleplerine uyum sağlama olasılığı da artar. Böylece, okulun sosyalleşmenin kendiliğinden oluşma süreçlerinin mükemmelliği ile nitelendirilen bir sosyal fonksiyonu gerçekleştirmiş olur.
- 2) Okul, belirli bir yaşa kadar tüm vatandaşlar için ücretsiz ve mecburi bir kamu hizmeti olarak yürüttüğü siyasi işleviyle bu doğal sosyalleşme süreçlerinin eksikliklerini telafi etmeyi amaçlamaktadır. Bu, aynı süreçlerin, farklı çalışma alanlarına göre genelleştirilmiş eksiklikleri yanında, farklı insan gruplarının sosyal ve kültürel kökenlerinde oluşturduğu çok derin eşitsizliklerde de geçerlidir. Bu yolla, halk eğitimi, piyasa ekonomisinin kaçınılmaz eşitsizliklerinin farklı toplumsal gruplar içerisinde oluşturduğu etkileri hafifletmeye çalışmaktadır.
- 3) Ayrıca, okulun eğitimsel fonksiyonu da önemlidir. Okulda verilen akademik bilgiler sadece sınavları geçmek amacına yönelik olduğunda öğrenilen bilgiler çabucak unutulur. Bu durumda öğrenilen bilgiler gündelik hayatta doğru bir şekilde uygulamaktan da yoksundur. Bu sebeple, okulun görevi sadece eğitim değil, sosyalleşmeye yönelik bir nitelik de taşımaktadır. Okul ve toplum arasındaki yapay engelleri ortadan kaldırmak ve açık ve esnek bir eğitim merkezi haline dönüştürmek için tutarsızlıkların ortadan kaldırılması ve girişimlerin cesaretlendirilmesi okulun eğitim işlevini tamamlamaktadır (Rahman, (t.y.):6).

Eğitimin en belirgin hedefi kültür iletimidir. Toplumun sahip olduğu kültürün büyük çoğunluğu önceki nesillerden yeni nesillere aktarılan kültüre dayalıdır. Hemen hemen tüm üyelerinin aynı kültür normlarını, değerlerini ve bakış açılarını paylaştığı

nispeten küçük ve homojen toplumlarda kültür iletimi üzerinde uzlaşılan bir meseledir ve birkaç uzmanlaşmış kurum gerektirir. Ekonomik ve siyasal iktidar için etnik ve diğer azınlık grupları arasında rekabetle birlikte karmaşık ve çoğulcu bir toplumda, kültürün hangi yönlerinin iletileceğine karar verilmesi karmaşık bir süreçtir. Okullar kültür iletimin gerçekleştirildiği en önemli araçlarından biridir. Görünüşe bakılırsa, bir toplumun bir araya gelebilmesi için, farklı grupların daha fazla veya daha az derecede paylaştığı bazı temel değerler ve hedefler yani bazı ortak kültür özellikleri olmalıdır. Bu çekirdek kültür değişime açık olabilir. Bir okul müfredatı genelde ilgili vatandaşların örgütlü gruplarının görüşlerini yerel veya ülke çapında bir eğitim sistemine yerleştirebilme kabiliyetini yansıtır (Mallick, (t.y.): 5, 6).

1.4.3. Öğretmen ve Sosyalleşme

Anne ve babadan sonra çocuk tarafından örnek alınan bireylerden olan öğretmen de sosyalleşme araçlarındandır. Çocuğun psikolojik ve toplumsal durumuyla ilgilenen öğretmen bu yönüyle anne ve babaya benzerlik göstermektedir (Tuna, 2008: 161). Öğretmenler, kişilikleri ve ilgi alanları itibariyle birlerinden farklı olsalar da yerine getirdikleri görev gereği birçok ortak noktaya sahiptirler. Bu ortak özelliklerin başında, otorite oluşturabilmelerinin gerekliliği olan, düzen ve disiplin gelmektedir. Diğer belirgin ortak özellik ise branşlarına özgü olarak yeterli bilgiye sahip olmaları ve bunları öğrencilere doğru bir şekilde ileterek eğitsel başarı elde etme gerekliliğidir. Üçüncü ortak özellik ise öğrencilerin sosyalleşmesinde sahip oldukları etkin roldür. Okul çağındaki çocuklar için öğretmen, bütün yönleriyle örnek alınan en önemli kişi konumundadır (Aytan, 2010: 39).

Öğretmen ile öğrencileri arasında sağlıklı bir iletişim oluşabilmesi için bir öğretmenin sahip olması gerektiği özellikler şu şekilde sıralanabilir;

- Öğretmen dersi veya konusu ile ilgili kendisini sürekli yenilemeli ve konusunu en iyi şekilde bilmelidir,
- Öğretmen mesleğini sevmeli ve mesleğine samimi bir şekilde ilgi duymalıdır,
- Öğretmen öğrencilerini sevmeli ve onları bütün farklılıklarıyla kabullenmelidir,
- Öğretmen öğrencilerinin sahip olduğu özellikleri iyi bilmelidir,

- Öğretmen ileri görüşlü olmalı ve çevresini ve öğrencilerini daha iyi keşfedecek bilgi ve birikime sahip olmalıdır,
- Öğretmen öğrencilerine ve çevresinde gelişen olaylara karşı sakin ve sabırlı bir şekilde yaklaşmalıdır,
- Öğretmen yaşadığı çağın değişimlerine ve yeniliklere uyum sağlamalı,
- Öğretmen karşılaştığı sorunları araştırma ve incelemeler yaparak çözüme yoluna gitmelidir,
- Öğretmen olaylara karşı gösterdiği tavırlarında kararlılık göstermelidir,
- Öğretmen sezgileri açık olmalı böylece sınıfta etkinliğini korumalıdır,
- Öğretmen çevresinde gelişen olaylara ve kişilere karşı duyarlı davranmalıdır,
- Öğretmen öğrencileri ile ilişkilerinde dürüst ve anlaşılır davranışlar sergilemelidir,
- Öğretmen alçakgönüllü olmalı, gösterişten uzak durmalıdır,
- Öğretmen öğrencileriyle karşılıklı espri ve şaka yapabilmelidir (Doğan, 2014: 28-30).

Öğretmen okul içerisinde hatta dışında hem öğrencilere hem de velilere etki edecek ve örnek olacak sosyal etki yapmak ve uygun sosyal davranışlar sergilemek zorundadır. Öğretmenlerin uyacakları sosyal normlar, ilkokul öğretmeni, ortaokul öğretmeni, özel okul öğretmeni ve lise öğretmeni olma gibi durumlara göre değişiklik gösterebilir. Öğretmen sahip olduğu sosyal role göre bir statü ve iktidara sahip olacaktır. Öğretmenlik mesleğinin bir üyesi olarak sosyal kontrol sağlayan unsurlardan biridir. Ders ve not verir, imtihan yapar, öğrenciler arasındaki çatışmaları önlemeye ve disiplin sorunu oluşturan olayları çözüme çabasında bulunur. Sosyal hayat içindeki rollerin öğrenilmesi küçük yaşlardan başlar. Bu sosyal rollere sahip olan bireyler önce çocuklar tarafından gözlemlenir ardından taklit edilirler ve zaman ilerledikçe kendi davranış biçimini geliştirirler. Öğrencilerin meslek seçiminde etkilendikleri sosyal kişiliklerin de katkısı vardır. Bireylerin sosyal hayatta üstlendiği roller ancak diğer bireylerle karşılıklı sosyal ilişkiler içinde gerçekleştirilebilir; öğretmenlere ait sosyal roller de sınıf çalışması sonucunda ortaya çıkar. Öğretmenin sosyal rolü gereği okul idaresi, okul dışındaki bireyler ve sosyal

yapılar, veliler ve idareciler "öğretmen" olarak sosyal ilişkilerde bulunabileceği kişi ve kurumlardır. Ancak öğretmenin asıl rol arkadaşları öğrencilerdir.

Öğrencileriyle iyi sosyal iletişim kurma becerisine sahip olmayan veya bu yönde çaba göstermeyen öğretmenler aşır bir şekilde otoriter olma yolunu seçmektedir. Öğretmenin aşağılık duygusuna kapılmış olması veya kendini çok değerli görmesi, kişiliği ile mesleki benliği arasında uyum oluşturamaması, öğrencilerinin şahsi problemlerinin olması gibi durumlar neticesinde öğrenciler ile öğretmen arasında problem oluşmasına ve çatışmalar çıkmasına yol açacaktır. Bu tür çatışmalar öğretim kalitesinin düşmesine ve öğrencilerin sosyalleşme problemleri yaşamaları sonucu şahsiyet gelişimlerinde çeşitli aksaklıkların oluşmasına yol açabilmektedir (Ergün, 1994: 122, 123).

Çocuğun kişisel gelişiminin tamamlanmasında etkin bir rolü olan öğretmen, çocuğun ve ergenin hayatında önemli bir yere sahiptir. Okula ait derslerin öğretilmesinin yanında, öğrencilerin yeteneklerinin tespit edilmesi, bireysel özelliklerinin ortaya çıkartılması ve geliştirilmesi de öğretmenin ilgi alanı içinde yer almaktadır. Öğrencilere ihtiyaç duydukları bilginin verilmesi, öğrenmenin gerçekleştiği sürecin doğru bir şekilde yönetilmesi, sınıf içinde belirli bir disiplin oluşturarak düzenin sağlanması gibi faaliyetleri gerçekleştiren öğretmen, danışmanlık, gözetmenlik, öğreticilik ve liderlik gibi rolleri üstlenmiş ve yerine getirmiş olur. Bu çok yönlü iletişim ve etkileşimden dolayı çocuk ile öğretmen arasında kuvvetli bir duygusal bağ oluşmaktadır. Bunun sonucu olarak çocuk başarılarını, sıkıntılarını ve kaygılarını öğretmeniyle paylaşmayı tercih edecektir. Bu sebeplerden dolayı öğretmen, çocuğun okuluna ve derslerine karşı ilgi duymasında ve sosyalleşmesinde önemli bir öge durumuna gelmektedir (Cansever, 2010: 38).

1.4.4. Dersler ve Sosyalleşme

Çocuğun sosyalleşmesindeki önemli faktörlerden biride okullarda öğretim programında yer alan teorik ve uygulamalı derslerin işlenmesindeki yöntemlerdir. Dersler işlenirken, öğrencilerin ekip çalışması veya küme çalışması şeklinde ifade edilen ortaklaşa çalışma yöntemleriyle problemlerin çözülmesi, konu ve problemler üzerine tartışmalar yapılması, öğrencilerin sorumluluk duygusunun gelişmesinde, başkalarının kişilik ve görüşlerine saygı duyma ve uzlaşmaya yönelik davranışlarının gelişmesine katkıda bulunur (Baltacı ve Uysal, 2012, 183).

Beden eğitimi dersi ile amaçlanan koordinasyon, denge, sürat ve dayanıklılık gibi bedensel özelliklerin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Bunun sağlanması için yapılan fiziksel faaliyetler bütün vücudu etkileyecek özellikte olmalıdır. Ayrıca, beden eğitimi dersindeki faaliyetler sosyal ve entelektüel gelişmeye katkıda bulunacak şekilde planlanmalıdır. Sürekli değişim ve gelişim içinde olan spor aktiviteleri günümüzde sosyal hayat içinde önemli bir yer tutmuştur. Spor, insanların büyük gruplar halinde katıldıkları ve sosyal kimliği olan bir özellik kazanmıştır. Fiziksel ve ruhsal özelliklere olan katkısından dolayı, bireyin sosyalleşmesinde ve topluma uyum sağlamasında sporun ve beden eğitimine yönelik uygulamaların önemli bir yeri vardır. Bu yönüyle beden eğitimi ve spor dersinin ilk ve orta öğretimde yer alması, bedensel ve zihinsel aktiviteleriyle eksiksiz bir uygulama ile öğrencilerin faydalanmasının sağlanması, bunun sonucu olarak da öğrencilerin fiziksel özellikleriyle birlikte sosyal özelliklerinin de gelişmesine katkı sağlanmalıdır (Tunçalp, 2011: 33).

Sosyalleşme sürecinde öğrenci tarafından edinilmesi gereken bazı sosyal beceriler vardır. Bu becerilerin kazanılmasında, sanat ve spor gibi faaliyetlerin bir araya getirici özelliği kullanılarak, çocuğa çevresi ile etkileşime girme ve kendini ifade etme imkânı verilmelidir. İlköğretim öğrencilerine temel sosyal becerilerin kazandırılmasında müzik dersi de etkin bir rol oynamaktadır. Müzik dersindeki faaliyetler, çocukla çevresi arasındaki etkileşimi arttırmasına ve kendini ifade etmesine katkıda bulunmaktadır. Böylece, çocuğun kendine duyduğu güven arttırılmış olur. Bireylerde benlik tasarımı arttıran müzik eğitimi, aynı zamanda toplumsal özgüvenin artışına da katkı sağlamaktadır. Öğrencilerin sınıf içinde grup halinde yaptıkları faaliyetler, öğrenciler arasındaki uyumlu çalışma ve bu çalışmalar neticesinde elde edilen başarılarından dolayı toplumsal özgüven de gelişir. Müzik eğitimi alan veya müzikle meşgul olan çocukların çevreleriyle iletişim kurmaları daha rahat olmaktadır. Kendilerini daha rahat ifade eden ve daha etkin iletişimde bulunan bu çocukların kendilerine güvenlerinde ve sosyal becerilerinde belirgin olumlu değişiklikler olur. Çocukların sorumluluk alma ve yerine getirme becerilerinde, üretici yönlerinin gelişmesinde ve anlatım kabiliyetlerinin artmasında da müzik eğitimi ve müzik dersinin katkıları vardır (Dinçer, 2009: 42, 43).

Çocuk, insanlar arasındaki farklılıkları, ilişkileri, toplumda oluşmuş resmi yada resmi olmayan grupların görevlerini ve amaçlarını, içerisinde yer aldığı aile kurumu ile

başlayıp devlet gibi çok daha kapsamlı olan kurumları ve bu kurumların yerine getirmeleri gereken fonksiyonları öğrenmek zorundadır. Bu zorunluluk çocuğun sosyalleşmesinde, etkileşimde bulunduğu bu kurumlara bağlı olmasından kaynaklanmaktadır. Çocuğun sosyalleşmesine yönelik bütün davranışları ailesinden öğrenmesi günümüz toplumunda mümkün değildir. Okul ve diğer sosyal grup ve kurumların çocuğun sosyalleşmesine yönelik çalışmalar yapması ve çocuğun da bu çalışmalar içinde yer alma çabasında bulunması gerekmektedir. Çocukların okula başlamasıyla birçok örgütlü kurumlarla da etkileşimi başlar. Bu sebeple okulda gerçekleştirilen her türlü ders ve ders dışı faaliyetler, bu örgütlü yapılanmanın bir amacı olarak, çocuğun sosyalleşmesine katkıda bulunur (Bayrakçı, 2007: 50).

1.5. Araştırma Konusu İle İlgili Yapılmış Benzer Çalışmalar

Meşeci (2008: 115-125) tarafından yapılan çalışmada öğretmenin okul ortamında öğrenciler üzerindeki sosyalleştirici rolüne dikkat çekilmiş ve öğretmenin bu rolüyle bağlantılı olarak öğrencilerin istenmeyen davranışlarıyla başa çıkmalarında etkili yöntemler sunmaya çalışılmıştır. İlgili araştırmada öğretmenin sosyalleşmedeki etkisi, öğrencilerin buldukları öğrenim kademelerine göre ayrı ayrı ele alınmıştır. Öğrencilerin sosyalleşmesi ve istenmeyen davranışların engellenmesine yönelik öneriler oluşturulurken öğretmenlerin davranış ve etkilerini sınırlayan durumlara da vurgu yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda elde edilen sonuçlar şunlardır;

Okula yeni başlamış olan İlköğretim birinci basamak öğrencilerinin sosyalleşmesinde önemli bir etken olan öğretmenin rolü öğretim kademesinin ilerlemesine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bu sebeple öğretmenler etkileşimde buldukları öğrencilerin yaş ve sosyal seviyelerini dikkate alarak sınıf ortamları oluşturmaları gerekmektedir. Öğrenci ihtiyaçlarının belirlenmesi için öğretmen okul yönetimi ve okul rehberlik servisiyle işbirliği içinde olmalıdır. Öğrencilerin sosyalleşmelerinde en önemli rol modelin öğretmen olduğu unutulmamalıdır. Bu sebeple öğretmenler öğrencilerle olumlu bir etkileşim içerisinde olmalıdırlar. Etkili bir sosyalleşme ortamı için otoriter ve korku içeren ortamlar oluşturulmasından uzak durulmalıdır.

Gür, Dilci ve Coşkun (2013: 91-106) tarafından yapılan çalışmada öğretmenin toplum içindeki rollerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu amaçla seçilmiş öğrenci gruplarına metafor ve söylem çözümleme yöntemleri uygulandığı

araştırmada, söylem zmlemesi için on dört kişilik bir grup, metafor zmlemesi için de dört yüz altmış kişilik bir ğrenci grubu kullanılmıştır. Öğretmenin sosyal hayattaki yerinin önemle vurgulandığı çalışmada öğretmenler toplumdaki düzen, değişim ve mutluluğun önemli kaynaklarından biri olarak gösterilmektedir. Çalışmada, ğretmenlerin öğrencilere karşı örnek olma rolleri olduğundan, bu rolün yerine getirilmesinde öğretmenlerin alacakları eğitimin önemine vurgu yapılmaktadır. Öğrencinin alacağı eğitimin sadece bilgi eksenli değil, aynı zamanda sorun zmeye yönelik ve yeni eğitsel gelişmelere açık bir şekilde ve sürekli güncellenmesi gerektiği belirtmektedir. Araştırmadan ulaşılan sonuçlardan, öğrencilerin öğretmenleri toplum ve kendilerinin eğitim ve sosyal yaşamları için çok önemli gördükleri anlaşılmaktadır.

Öğretmen ve ğrenci ilişkileri zerine Doğan (2014: 22) tarafından yapılmış olan çalışmada, sosyalleşme sürecinin doğuştan itibaren bireyin toplum üyeliğini kazanmada geçirdiği tüm safhaları içerdiği ve bu sürecin önemli öğelerinden olan örgün eğitim kurumlarındaki iki önemli öğenin ğretmen ve ğrenci olduğu ifade edilmektedir.

Birch ve Ladd (1997: 61-79) ğrenci ile ğretmen arasındaki ilişkinin öğrencinin okuldaki akademik ve sosyal yaşamına olumlu ve olumsuz etkileri üzerine çalışmışlardır. Yaş ortalamaları 5.86 olan 206 ana sınıfı ğrencisi ile bu öğrencilere eğitim veren ve çalışma yılı ortalaması 13.25 olan 16 ğretmen araştırmada örnek olarak kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar özetle şu şekildedir.

Öğretmenlerine yüksek oranda bağımlı olan öğrenciler kendilerini yalnız hissettikleri zamanlarda öğretmenlerini bir destek kaynağı olarak kullanmaya çalışabilirler. Öğrencilerin, ğretmenlerine yönelik güçlü bağ kurma eğilimleri sınıf arkadaşları ile ilişkilerinin oluşmasını yani sınıf içi sosyalleşmelerini zayıflatabilir. Bunun sonucunda da öğrencinin sosyal etkileşim fırsatlarını kısıtlayabilir ve sosyal izolasyon olasılığını ve beraberinde yalnızlık duygularını arttırabilir. Ayrıca, yüksek oranda bağımlı davranış sergileyen çocuklar, akademik başarı ve sosyal ilişkiler yönünden okul tarafından istenen seviyede yeterli olamayabilirler. Bu nedenle sınıf arkadaşlarına oranla okulu daha az sevebilirler.

Öğretmen – ocuk ilişkisindeki yakınlık, çocuklara duygularını ve endişelerini açıkça ifade etme fırsatı verdiğinden okul ortamına uyum sağlamalarına yönelik

girişimlerinde gerekli yardım ve rehberliği sağlamaktadır. Destekleyici bir öğretmen – çocuk ilişkisi çocukların sınıfta kendini idare edebilen ve sorumlu katılımcılar olmalarını sağlayabilir. Öğretmenlerin, bağımsız ve sorumlu bir şekilde hareket eden çocuklarla yakın ilişki kurmalarını ve sürdürmelerini daha kolay bulmaları da mümkündür.

Jerome, Hamre ve Pianta (2009: 915-945) tarafından yapılan araştırmada anaokulundan altıncı sınıfa kadar olan öğrencilerin aile ve çevresel özelliklerine dayalı olarak öğretmenleri ile çatışma ve yakınlıkları arasındaki farklılıklar incelenmiştir. Farklı sınıflarda yer alan 878 öğrencinin örneklem olarak kullanıldığı çalışmada, öğrenci öğretmen ilişkisinde çocuğun başlangıç seviyelerindeki ve zaman içindeki çatışma ve yakınlığın büyüme farklılıklarını öngören erken çocukluk özelliklerini ortaya çıkarmak amacıyla öğrenci-öğretmen ilişkileri ölçeği kullanılarak değerlendirmeler yapılmaya çalışılmıştır.

Okulun ilk yedi yılı boyunca büyümenin niteliği ve öğretmen – çocuk ilişkileri kalitesindeki değişim hakkında önemli bilgiler sağlayan çalışmadan elde edilen bulgular özetle şu şekildedir. Erken çocukluk deneyimleri ve çocuklara yönelik değişkenler, çocukların okula başladıkları zaman öğretmenlerle olan etkileşimlerinin kalitesine katkıda bulunmakla kalmaz, aynı zamanda bu deneyimler ve özellikler öğretmen – çocuk ilişkilerinin ergenlik sürecindeki gelişimine de etkide bulunmaya devam eder. Hem gözlemlenen hem de öğretmenler tarafından bildirilen yüksek kaliteli ilişkiler, öğretmen – çocuk ilişkilerinin geliştirilmesiyle ilgili önemli akademik ve sosyal sonuçları bir araya getirdiğinden eğitimin kritik bir bileşenidir.

Okula yeni başlayan çocukların, yakın ve destekleyici ilişkiler kurma becerisine sahip olan ve öğreten öğretmenlerle zayıf öğretmen – çocuk ilişkileri yapma riski taşıdığı özellikle önemlidir. Eğitimde öğrenci – öğretmen ilişki kalitesinin önemine odaklanmanın artmasıyla, özellikle düşük akademik ve sosyal sonuçların oluşmasında yüksek risk taşıyan öğrencilere yardım edilebilir.

Ergenlik çağındaki öğrencilerin ebeveynleri, öğretmenleri ve akranları ile olan destekleyici ilişkilerinin okul ve sınıftaki akademik başarıları ve sosyal yaşamlarına yani sosyalleşmelerine olan etkisini incelemeye yönelik Wentzel (1998: 202-209) tarafından yapılan çalışmada altıncı sınıf öğrencisi olan 167 öğrenci örnek grup olarak kullanılmıştır. Çalışma, destek kaynaklarının öğrenci üzerinde farklı unsurlara

etki ettiğini göstermektedir. Akran desteği çok yönlü bir sosyalleşmeye katkı sağlarken, öğretmen desteği alan öğrencide hem akademik hem de sosyal yönde gelişmeler olduğu, ebeveyn desteğinin ise öğrencinin yönlendirilmesinde pozitif bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Çalışmadan elde edilen diğer sonuçlar şu şekildedir.

Ebeveynler, öğretmenler ve akranlarla olan destekleyici ilişkiler, öğrencinin okul motivasyonu ile çok yönlü ilişkili olmakla birlikte, bu ilişkilerin şekli, ilişkinin türüne ve motivasyon sonucuna bağlı olarak farklılık göstermektedir. Psikolojik sıkıntı, kısmen, algılanan sosyal destek ile okuldaki ilgi arasındaki anlamlı ilişkileri açıklamaktadır. Okul ve sınıfa yönelik ilgi ve sosyal sorumluluk hedefleri kısmen yetişkinlerden algılanan destek ile akademik performans arasındaki ilişkileri açıklamaktadır. Kişiler arası ilişkilerin destekleyici nitelikleri, okul motivasyonun akademik ve sosyal yönlerinin belirleyici yol göstericileridir. Ebeveynler, akranlar ve öğretmenler genç ergenlerin yaşamlarında nispeten bağımsız roller oynamakla birlikte çoklu destek kaynaklarına sahip olmanın motivasyonel ve akademik sonuçlara etkileri öncelikle telafi edici olmaktan çok katkı sağlar niteliktedir.

Öğretmenlerden alınan destek, sınıf işlevselliği, sınıf ilgi ve sınıf kurallarına ve normlarına uymak ve hedeflerin peşinde koşma gibi sonuçlarla olan ilişkilerinde benzersizdir. Öğretmenlerden alınan destek ile öğrencilerin sosyal sorumluluk hedeflerine ulaştıkları görülmektedir. Bu çalışmada ayrıca, sosyalleşme deneyimleri ile akademik başarı arasında bağlantılar olduğu fikrine destek verilmektedir.

Fredriksen ve Rhodes (2004: 45-55) tarafından öğrenci – öğretmen ilişkilerinin öğrencilerin yaşamlarındaki rolünü inceleyen çalışmasında, öğrenciler kişiler arası ilişkilerin ve etkinliklerin çoğunun kaynağı olan sınıfta ve okulda çok zaman geçirdikleri ve öğrencilerin okula sosyal uyumlarının öncelikle sınıf arkadaşlarıyla olan ilişkileri yoluyla başlasa da öğrenci – öğretmen ilişkilerinin giderek artan bir şekilde önem kazandığı vurgulanmıştır. Bu konu ile ilgili araştırmanın diğer bulguları şunlardır.

Öğretmenlerle olan ilişkiler, öğrencilerin öğrenmesi ve akademik başarısı üzerinde etkisi olabilir. Sosyal becerileri iyi olan çocuklar öğretmenler ve akranlarıyla olumlu yönde etkileşim konusunda daha iyi olabilirler. Öğrencilerin, öğretmenlerle olumlu etkileşimleri yalnızca sosyal yeterliliklerini değil, aynı zamanda entelektüel

yetkinliklerini de ortaya çıkarır. İyi öğrenci – öğretmen ilişkileri, çocukların keşfetme motivasyonunu ve sosyal, duygusal ve bilişsel becerilerini düzenleme kabiliyetlerinin artmasını destekleyerek, düşük çatışma seviyeleri ve yüksek düzeyde yakınlık göstermeleri ile tanımlanmaktadır. Öğretmenler, öğrencilerin aidiyet ve destek duygularını teşvik eden bir ortam oluşturarak, öğrencilerin akademik ve sosyal ihtiyaçlarını eş zamanlı olarak karşılayabilirler.

Pozitif öğrenci – öğretmen ilişkileri öğrencilerin sosyal gelişimini destekleyen önemli bir etkidir. Bu destek çocuk ve gençlerin hem akademik ve davranışsal becerilerini hem de duygusal becerilerini geliştiren bir düzenleme işlevine hizmet etmektedir. Bu bulgular, öğretmen desteğinin öğrencinin okul ile ilgili stresinin bir kısmını gidermeye yardımcı olabileceğini ve bu da akademik ve sosyal uyum zorluklarını telafi ettiğini ortaya koymaktadır.

BÖLÜM II: YÖNTEM

Bu bölüm araştırmada kullanılan yöntemi, araştırma modelini, ilgili evren ve örnekleme, verilerin toplanmasını ve verilerinin analizlerini içermektedir. Araştırmada kullanılan model, evren ve örneklem, verilerin toplanması, verilerin analizi ile ilgili yapılan bütün çalışmalar değerlendirmektedir. Ayrıca araştırmada kullanılan istatistikî yöntemler açıklanmaktadır.

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma saha araştırması modelindedir ve araştırmanın yalnızca veli boyutu bulunmaktadır. Araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilkokullarda öğrencisi bulunan velilerin görüşlerine başvurulmuştur. Bu nedenle araştırmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Tarama yöntemi, geçmişte veya halen varolan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey yâda nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Önemli olan araştırma konusun uygun bir biçimde gözleyip belirleyebilmektir (Karasar, 2014).

Bu araştırmada ise araştırmanın amacına uygun ve ekonomik olarak verilerin toplanması ve çözümlenebilmesi için, anketler çoğaltılarak örneklem grubuna uygulanmıştır.

2.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırma evrenini; 2016-2017 eğitim öğretim yılında Kocaeli İli Körfez İlçesinde bulunan ilkokul 3. ve 4. sınıflarda eğitim almakta olan öğrencilerin velilerden oluşturmaktadır. Körfez İlçe MEM'in resmi verilerine göre Körfez İlçesinde 3.sınıfta 2417 ve 4. Sınıfta 2440 öğrenci olarak toplamda eğitim almakta olan öğrenci sayısı 4857'tür. Evrenindeki birey sayısı bilindiğinden, örneklem sayısı şu şekilde hesaplanmıştır;

$$n = \frac{N (t_1 - \alpha)^2 (p.q)}{S^2(N-1) + S^2(p.q)}$$

N: Evrendeki kişi sayısı	N= 4857
n: Hesaplanacak minimum örnek büyüklüğü	n=?
(t1- α): Belirli güven düzeyinde (genellikle %95) t tablosundan en büyük serbestlik derecesi için (sonsuz) bulunacak değer (yanılma payı için t değeri). İstenilen %5 yanılma payı ile için bu değer 1.96' dır.	t1- α = 0.05, için 1.96
S2: Araştırmada belirlenecek oranın standart hatası	s= %5 = 0.05
p: Araştırılan olayın evrendeki prevalansı(görülme sıklığı)	p= %20 = 0,20
q: Görülmeme sıklığı (1-p)	q= (1-p) = (1-0,20) = 0,80

formülü kullanılarak homojen bir yapıda olmayan bu evren için % 95 güven aralığında, \pm % 5 örnekleme hatası ile gerekli örneklem büyüklüğü n =245 olarak hesaplanmıştır. Ancak örnekleme hatasını azaltmak için örneklem sayısı daha geniş tutulmuştur. Bu amaçla, basit tesadüfi yöntemle seçilen toplam 10 okuldaki 3. ve 4. sınıflarda öğrencisi bulunan 576 veli örneklem grubunu oluşturmuştur. Araştırmada seçilen okulların isim listesi araştırmacıda saklı tutulmaktadır. Araştırmaya katılan 64 katılımcının doldurmuş olduğu anket ise değerlendirilemeyecek kadar eksik bırakıldığı için iptal edilmiştir. İptal edilen anketlerin çıkarılmasından sonra geriye kalan 512 anket, çalışmada temel alınmıştır. Buradan hareketle, evreni temsil etmesi için seçilen örneklem grubunun evren hakkında geçerli bilgi vereceği beklenmektedir.

2.3. Verilerin Toplanması

Anketler araştırmacı tarafından çoğaltılarak ilkökul 3. ve 4. sınıfları okutan sınıf öğretmenlerine dağıtılmıştır. Araştırma kapsamında ki okullar rastgele (random) yöntemle seçilmiştir. Rastgele örnekleme yöntemi, araştırmacının saptanan örneklem büyüklüğüne göre herhangi bir şekilde evrenin bir parçasını seçmesidir. (Arlı ve Nazik, 2001). Uygulamaların yapıldığı her okulda araştırmacının genel olarak amacı ve veri toplama araçlarının cevaplanmasına ilişkin sınıf öğretmenlerine kısa açıklamalar yapılmıştır. Sınıf öğretmenleri ise veli toplantılarında anketlerin uygulamasını gerçekleştirmiştir. Katılımcılardan kendi gerçek durumlarını olduğu gibi yansıtmaları için kimlik bilgisine gerek olmadığı, sonuçların bireysel değil toplu olarak değerlendirileceği özellikle vurgulanmıştır. Ardından katılımcılar anketleri okul içinde yaklaşık 20 dakikalık bir süre içinde doldurup, araştırmacıya teslim etmişlerdir.

2.4. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın veri kaynağını anket formları aracılığıyla toplanan veriler oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen ‘Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisi’ isimli ölçek kullanılmıştır. Anketler geliştirilmeden önce konuyla ilgili literatür taraması yapılmış, ölçek konusu için hangi soruların/konularına yer verilmesi gerektiği uzman görüşleri de alınarak belirlenmiştir.

Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Araştırmacı tarafından geliştirilen birinci bölümde velilerin demografik özelliklerini öğrenmeye yönelik 10 soru bulunmaktadır. Velilere ait bilgileri içeren kişisel bilgi formunda cinsiyet, yaş, eğitim durumu, mesleği gibi vb. bilgiler yer almaktadır. Anketin ikinci bölümünde ise öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmenin etkisine ilişkin veli görüşlerini ölçmeye yönelik 1 kontrol sorusu ve 39 adet görüş hazırlanmıştır. Anketin bu bölümü beşli dereceleme ölçeği şeklinde düzenlenmiş olup her sorunun karşısına cevap seçeneği olarak; 1= “Kesinlikle katılmıyorum”, 2= “ Katılmıyorum”, 3= “Fikrim yok”, 4= “Katılıyorum”, 5=”Kesinlikle katılıyorum” anlamını taşıyan derecelendirme ölçeği konulmuştur. Verilen seçenekler arasındaki aralık sayısı cevap seçenek sayısına bölünerek bulundu. Buna göre 3 aralık 4 seçeneğe bölündü ($4/3 = 1,33$) Bulunan bu sayı seçenekleri temsil eden en alt sayıdan itibaren ilave edilerek aralıklar belirlendi. Verilerin çözümlenmesinden elde edilen sonuçlar Tablo 1’e göre yorumlanmıştır.

Tablo 1: Öğrencilerin Sosyalleşmesinde Öğretmenin Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Hazırlanan Ölçeğe Ait Puan Aralıkları

Verilen Ağırlık	Seçenekler	Sınırlar
1	Kesinlikle katılmıyorum	1.00 – 1.80
2	Katılmıyorum	1.81 –2.60
3	Fikrim yok	2.61 –3.40
4	Katılıyorum	3.41 – 4.20
5	Kesinlikle katılıyorum	4.21–5.00

Katılma Derecesinin Yeterli Olması: Her sorunun karşısındaki beşli ölçekte dereceleme yapılmış, her seçeneğe en olumsuzdan en olumluya doğru 1’den 5’e kadar puan verilmiştir. Buradan elde edilen puanların, ortalamaların ortalamasının 3,40 ve daha yukarı olması halinde katılma derecesi yeterli olarak kabul edilmiştir.

2.5. Veri Toplama Aracına İlişkin Güvenilirlik Analizi

Araştırmanın ilk aşaması olarak veri toplama aracı olarak kullanılacak anketin içeriğinin belirlenmesi olmuştur. Verilerin anket formu ile toplanmasına karar verildikten sonra anket geliştirme sürecinde ankette yer alan sorular açısından üzerinde durulması gereken konulara ilişkin literatür taraması yapılarak öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmenin etkisine ilişkin veli görüşlerini ölçmeye yönelik 1 kontrol sorusu ve 39 adet görüş hazırlanmıştır. Hazırlanan anketin geçerlilik ve güvenilirlik uygulaması ilk olarak örneklem grubunda olmayan 60 kişi (43 bayan, 17 erkek) üzerinde test edilmiştir. Uzman görüşü de alınarak gerekli düzenlemeler yapılmış ve ankete son hali verilmiştir.

Öntest çalışmasında 39 maddelik ölçek ile 60 kişi üzerinde yapılan çalışmada veri toplama aracının geçerliği ve güvenilirlik için ALPHA güvenilirlik katsayısı (reliability analysis) hesaplanmış ve $r = 0,906$ sonucu elde edilmiştir. Tablo 2' de güvenilirlik analizine ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 2: Ölçeğe İlişkin Güvenilirlik Analizi

Cronbach's Alpha	Maddelere Dayalı Standardize Edilmiş Cronbach Alfa değeri	Madde Sayısı
,906	,913	39

Bu değer geçerlilik ve güvenilirlik için uygundur. Bunun yanında faktördeki her bir sorunun bu katsayıya katkısına ilişkin hesaplanan veriler ise Tablo 3'de verilmiştir. Bunun için Madde – Toplam İstatistik tablosu ve Madde Silindiğinde Elde edilen Cronbach's Alpha değerleri hesaplanmıştır. Buna göre herhangi bir maddenin ölçekten çıkartılmasının faktörün güvenilirliğini arttırmayacağını göstermektedir.

Tablo 3:Güvenilirlik Analizine İlişkin Bulgular

Madde No	\bar{X}	Ss	N	Madde Silinirse Ölçek Ortalaması	Madde Silinirse Ölçek Varyansı	Düzeltilen Madde-Toplam Korelasyon Değeri	Madde silinirse Cronbach's Alpha Değeri
1.Madde	4,70	,462	60	165,65	165,181	,430	,904
2.Madde	4,22	,783	60	166,13	165,440	,221	,905
3.Madde	4,42	,561	60	165,93	163,318	,479	,903
4.Madde	4,22	,825	60	166,13	166,728	,145	,908
5.Madde	4,53	,769	60	165,82	163,000	,352	,905
6.Madde	4,37	,688	60	165,98	165,101	,279	,905
7.Madde	4,47	,724	60	165,88	161,969	,435	,903
8.Madde	4,38	,739	60	165,97	161,931	,427	,904
9.Madde	4,47	,650	60	165,88	161,020	,549	,902
10.Madde	4,77	,465	60	165,58	164,823	,458	,904
11.Madde	4,50	,624	60	165,85	161,825	,522	,902
12.Madde	4,60	,558	60	165,75	166,055	,287	,905
13.Madde	4,07	,821	60	166,28	156,139	,668	,900
14.Madde	4,17	,867	60	166,18	160,356	,428	,904
15.Madde	4,58	,696	60	165,77	159,572	,594	,901
16.Madde	4,65	,547	60	165,70	162,654	,541	,903
17.Madde	4,55	,594	60	165,80	163,349	,448	,903
19.Madde	3,67	,816	60	166,68	160,830	,435	,903
20.Madde	4,03	,712	60	166,32	163,034	,383	,904
21.Madde	4,55	,622	60	165,80	162,536	,478	,903
22.Madde	4,50	,651	60	165,85	169,452	,037	,908
23.Madde	4,43	,767	60	165,92	170,417	-,025	,901
24.Madde	4,48	,596	60	165,87	161,101	,598	,902
25.Madde	4,05	,891	60	166,30	158,959	,478	,903
26.Madde	4,28	,739	60	166,07	161,046	,475	,903
27.Madde	4,43	,698	60	165,92	162,959	,396	,904
28.Madde	4,67	,542	60	165,68	163,610	,476	,903
29.Madde	4,70	,497	60	165,65	163,113	,562	,903
30.Madde	4,63	,520	60	165,72	162,851	,557	,902
31.Madde	4,23	,851	60	166,12	157,461	,577	,901
32.Madde	4,57	,673	60	165,78	160,512	,559	,902
33.Madde	4,48	,676	60	165,87	160,829	,537	,902
34.Madde	4,65	,515	60	165,70	164,112	,464	,903
35.Madde	3,45	1,241	60	166,90	153,820	,492	,904
36.Madde	4,25	,751	60	166,10	158,329	,615	,901
37.Madde	3,88	,825	60	166,47	159,745	,483	,903
38.Madde	4,30	,696	60	166,05	161,845	,461	,903
39.Madde	3,98	1,033	60	166,37	160,236	,352	,906
40.Madde	4,47	,596	60	165,88	163,359	,446	,903

Bu çerçevede belirlenen 39 maddenin ölçülmek istenen olguyu başarıyla ölçtüğü sonucuna varsayılmıştır.

2.6. Verilerin Analizi

Toplanan verilerin çözümlenmesinde SPSS 18.0 paket programından yararlanılmıştır. Araştırmaya katılan velilerin demografik özelliklerini özetlemek bakımından, cinsiyet, yaş, medeni durum, branş, mesleki kıdem vb. değişkenlerin frekans (N) ve yüzdeleri (%) hesaplanmıştır.

Örneklem grubunun anket formunun ikinci bölümündeki maddelerden aldıkları puanların; cinsiyet, medeni durum, Çocuğunun eğitim gördüğü sınıf seviyesine ev çocuğunun öğretmenini değiştirmiş olma durumu bağımsız değişkenleri bakımından, kategoriler (ikili gruplar) arasında istatistiksel olarak bir farklılaşmanın olup olmadığını görmek üzere bağımsız gruplar *t testi* uygulanmıştır.

Öğretmenlerin, anketin ikinci bölümünden maddelerden aldıkları puanların; yaş, eğitim düzeyi, sahip olduğu toplam çocuk sayısı ve gelir düzeyi gibi bağımsız değişkenler bakımından, kategoriler (üçlü ve daha çoklu gruplar) arasında istatistiksel olarak bir farklılaşmanın olup olmadığını görmek üzere *tek yönlü varyans analizi* (ANOVA) ve hangi gruplar arasında farklılık olduğunu araştırmaya yönelik *post-hoc* scheffe testi uygulanmıştır. Örneklem sayısının yetersiz olduğu durumlarda ise Mann Whitney-U testi uygulanmıştır.

Tüm istatistiksel hesaplamalarda anlamlılık düzeyi $P=0.05$ olarak kabul edilmiştir. Anlamlılık değeri, 0.05 'ten küçük ($p<0.05$) bulunduğu bağımsız değişkenlerin grupları arasında farklılıklar “anlamlı” olarak kabul edilmiş ve sonuçlar buna göre değerlendirilmiştir. Analizler araştırmanın amaçlarına uygun olacak şekilde tablolatırılmış ve gerekli açıklamalar ile sırasına göre verilmiştir.

BÖLÜM III: ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE ANALİZİ

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmayla ilgili bulgular ve örneklem grubuna ait demografik özellikler incelenmiştir. Öğrencinin sosyalleşmesinde sınıf öğretmenin rolüne ilişkin veli görüşleri arasında bazı anlamlı farklar tespit edilmiştir. Araştırmada ele alınan amaçlar doğrultusunda velilerden toplanan anketlerden elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri sonucunda elde edilen bulgular ve yorumları yer almaktadır.

Verilerin daha iyi anlaşılması için veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve SPSS istatistik programının yardımıyla, tablolar haline dönüştürülerek açıklamaları tabloların altına yapılmıştır.

Bulgular bölümünde önce örneklem grubunun genel yapısını tanıttıcı frekans ve yüzde dağılımlarına kısa açıklamaları ile birlikte yer verilmiştir. Daha sonra ise anket ile elde edilen veriler araştırmanın amaçları ve bu amaçların sunulduğu sırasına göre istatistiksel analizlere tabi tutulmuştur.

Demografik değişkenlere ilişkin yapılan gruplamalar anket verileri çerçevesinde uygun bir şekilde yeniden oluşturulmuştur.

3.1. Grubun Demografik Yapısına İlişkin Frekans ve Yüzdeler

Araştırma ile elde edilen ve örneklem grubunu oluşturan 512 katılımcıya ait demografik verilerin frekans ve yüzde dağılımları aşağıda sırasıyla verilmiştir.

Tablo 4: Cinsiyet Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzdeler

Cinsiyet	<i>f</i>	%
Bayan	382	74,6
Erkek	130	25,4
Toplam	512	100,0

Tablo 4’de cinsiyet değişkenine ilişkin sayısal veriler verilmiştir. Tablo 4’e göre araştırmaya katılan örneklem grubunun, %74,6’sını bayan velilerden, kalan %25,4’ünün ise erkek velilerden oluştuğu görülmektedir. Bu durum için, babaların genel olarak iş hayatında olmaları, annelerin öğrencilerin okul ile ilgili işlerde öncelikli başvurulacak kişi olması nedeniyle annelerin araştırmaya katılım oranının daha fazla olmasında etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 5: Medeni Durum Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzdeler

Medeni Durum	<i>f</i>	%
Evli	479	93,6
Bekâr	33	6,4
Toplam	512	100,0

Medeni durum değişkenine ilişkin sayısal veriler Tablo 5’de verilmiştir. Tablo 5 incelendiğinde, örneklem grubunda evlilerin oranının %93,6 iken bekâr olanların oranı ise % 6,4 olduğu görülmektedir. Bu sonuç aynı zamanda araştırma grubunda yer alan öğrencilerin %6,4’ünün parçalanmış ailede hayatlarını sürdürdüklerini göstermektedir.

Tablo 6: Yaş Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzdeler

Yaş	<i>f</i>	%
21-30 yaş aralığında	66	12,9
31-40 yaş aralığında	338	66,0
40 yaş üzeri	108	21,1
Toplam	512	100,0

Tablo 6’da örneklem grubunda yer alan velilerin yaş değişkenine ilişkin frekans ve yüzdeleri verilmiştir. Buna göre; grubun %12,9’u 21-30 yaş aralığındadır. 31-40 yaş aralığında olan velilerin oranı ise %66 olarak saptanmıştır. Geriye kalan %21,1’inin ise 40 yaşından daha büyük olduğu verisi elde edilmiştir. Buna göre, örneklem grubunda yer alan velilerin çoğunluğunun orta yaş grubunda yer aldığı söylenebilir.

Tablo 7: Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzdeler

Eğitim Düzeyi	<i>f</i>	%
Okur-Yazar	15	2,9
İlkokul	140	27,3
Ortaokul	65	12,7
Lise	181	35,4
Üniversite	102	19,9
Lisansüstü	9	1,8
Toplam	512	100,0

Tablo 7’de velilerin eğitim düzeyi verilmektedir. Söz konusu tabloya göre araştırma grubunda yer alan velilerin %2,9’u kendini okur-yazar olarak tanımlamışlardır. İlkokul mezunu olan velilerin oranı ise %27,3 olduğu, ortaokul mezunu olan velilerin ise %12,7 olduğu görülmektedir. Lise mezunu olan velilerin oranı ise %35,4 ile en yüksek orana sahip olduğu, bunun yanında üniversite düzeyinde eğitim almış olan

velilerin oranının ise %19,9 olduğu görülmektedir. Lisansüstü düzeyde eğitim almış olan velilerin oranı ise sadece %1,8 olarak tespit edilmiştir. Buna göre öğrenci velilerin çoğunluğunun lise düzeyinde eğitime sahip olduğu, buna karşın ilkokul düzeyinde eğitim seviyesine sahip veliler ise sayısal olarak lise düzeyinde eğitim almış olan velilerin hemen arkasından geldiği görülmektedir.

Tablo 8: Sahip Olduğu Toplam Çocuk Sayısı Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzdeler

Toplam Çocuk Sayısı	<i>f</i>	%
1 Çocuğu olan	57	11,1
2 Çocuğu olan	252	49,2
3 Çocuğu olan	139	27,1
4 Çocuğu olan	44	8,6
5 veya daha fazla çocuğu olan	20	3,9
Toplam	512	100,0

Tablo 8’de örneklem grubunda yer alan velilerin sahip oldukları toplam çocuk sayısına ilişkin sayısal verilmiştir. Tablo 8’e göre sadece tek çocuğu olan velilerin oranı%11,1’dir. İki çocuğu olan velilerin oranı ise %49,2, üç çocuğu olan velilerin oranı ise %27,1 olarak tespit edilmiştir. Bunun yanında dört çocuğu olan velilerin oranı ise % 8,6 iken beş veya daha fazla çocuğu olan velilerin oranı ise %3,9 olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu sonuca göre örnekleme dâhil edilmiş olan veliler, ağırlıklı olarak iki çocuğa sahiptirler.

Tablo 9: Çocuğunun Öğretmen Değişirme Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzdeler

Öğretmen Değiştirmiş Olma Durumu	<i>f</i>	%
Evet, öğretmenini daha önce değiştirmiş	191	37,3
Hayır, öğretmenini hiç değiştirmemiş	321	62,7
Toplam	512	100,0

Araştırmaya katılan velilerin öğrencisinin çeşitli nedenlerden dolayı bugüne kadar öğretmenini en az bir kez değiştirmiş olma durumlarına ilişkin sayısal veriler Tablo 9’ da verilmiştir. Buna göre, araştırma grubuna konu olan öğrencilerin %37,3’ü çeşitli nedenlerden dolayı öğretmenini değiştirmiştir. Geriye kalan %62,7’si ise eğitimini, eğitim-öğretim hayatına başladığı öğretmeni ile devam etmektedir.

Tablo 10: Veli Görüşlerine Göre Öğrencinin Öğretmenini Değiştirmiş Olmasının Çocuk Üzerindeki Etkisine İlişkin Frekans

Öğretmenini Değiştirmesinin Veliye Göre Çocuk Üzerinde ki Etkisi	<i>f</i>	%
Olumlu yönde etkileri	55	28,8
Olumsuz yönde etkileri	71	37,2
Herhangi bir etkisi olmadı	49	25,7
Bu konuda fikri yok	16	8,3
Toplam	191	100,0

Tablo 10’da çocuğu çeşitli nedenlerle öğretmenini değiştirmek zorunda kalan toplam 191 velinin söz konusu duruma ilişkin olarak çocuğun sosyalleşmesindeki etkisine yönelik veli görüşleri verilmiştir. Buna göre; öğretmeni değişen öğrenci velilerinin %28,8’i bu durumun çocuğun sosyalleşmesine olumlu yönde etkilediğini, %37,2’sinin ise olumsuz yönde etkilediğini belirtmiştir. Öğretmenini değiştirmiş olmanın öğrenci üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını düşünene velilerin oranı %25,7 iken, bu konuda fikri olmayan velilerin oranı ise %8,3 olarak saptanmıştır. Elde edilen bulgulardan da açıkça görüldüğü üzere velilerin öğretmen değişikliğinin çocuğun sosyalleşmesinde ağırlıklı olarak olumsuz yönde etkilediğini düşündüklerini göstermektedir.

Tablo 11: Çocuğunun Sınıf Seviyesi Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzdeler

Sınıf Seviyesi	<i>f</i>	%
3. Sınıf	237	46,3
4. Sınıf	275	53,7
Toplam	512	100,0

Tablo 11’de öğrencilerin gittikleri sınıf seviyesi değişkenine ilişkin frekans ve yüzde değerleri verilmiştir. Tablo 11 incelendiğinde araştırma grubunda ki velilerin %46,3’ü çocuğunun 3. sınıfta eğitim almakta olduğunu, geriye kalan %53,7’sinin ise 4. sınıfta eğitim almakta olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 12: Veli Görüşlerine Göre Öğretmenin Hayata Bakış Açısını Belirleyen Temel Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzdeleri

Temel değerler	<i>f</i>	%
Dini değerler	102	19,9
Milli ve kültürel değerler	196	38,3
Evrensel değerler (özgürlük ve insan hakları gibi)	124	24,2
Siyasi değerler	15	2,9
Ahlaki Değerler (Saygı, Hoşgörü ve Yardımseverlik...)	143	27,9
Fikrim yok	63	12,3

Tablo 12’de araştırma grubunda yer alan velilerin görüşlerine göre, çocuklarının öğretmenlerinin hayata bakış açısını belirleyen temel değer(ler)e ilişkin frekans ve yüzde değerleri verilmiştir. Velilerin bu madde için istemeleri durumunda birden fazla seçenek işaretlemelerine izin verilmiştir. Tablo 12 incelendiğinde öğretmenin hayata bakış açısını dini değerlerin belirlediği görüşünde olan velilerin oranının %19,9 olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenin hayata bakış açısını Milli ve kültürel değerler olduğunu ifade edenlerin oranı %38,3 iken, evrensel değerler olduğunu düşünenlerin oranı ise %24,2 olarak saptanmıştır. Bununla birlikte Tablo 12’ye göre, siyasi değerlerin öğretmenin hayata bakış açısını belirlediğini ifade edenlerin oranı ise %2,9, ahlaki değerlerin öğretmenlerinin hayata bakış açısını belirleyen temel değerlerden biri olduğu görüşünü belirtenlerin oranının ise %27,9 olduğu görülmektedir. Bu konuda fikir sahibi olmayanların oranı ise %12,3’te kalmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, araştırma kapsamında görüşlerine başvuru alan veliler çoğunlukla, öğretmenin hayata bakışını milli ve kültürel değerlerin belirlediği görüşünde oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 13: Veli Görüşlerine Göre Öğretmenin Hayata Bakış Açısını Belirleyen Temel Değerlerin Öğrencinin Sosyalleşmesindeki Etkisine İlişkin Frekans ve Yüzdeler

Veli Görüşleri	<i>f</i>	%
Olumlu yönde etkili olduğu görüşünde	390	76,2
Olumsuz yönde etkili olduğu görüşünde	19	3,7
Herhangi bir etkisinin olmadığı görüşünde	47	9,2
Bu konuda fikri olmadığını ifade edenler	56	10,9
Toplam	512	100,0

Tablo 13’de veli görüşlerine göre öğretmenin hayata bakış açısını belirleyen temel değerlerin öğrencinin sosyalleşmesindeki etkisine ilişkin frekans ve yüzde değerleri

verilmiştir. Tablo 13 incelendiğinde, örneklem grubunda yer alan velilerin %76,2 si öğretmenin hayata bakış açısını belirleyen temel değerlerin öğrencinin sosyalleşmesinde olumlu yönde etkili olduğu görüşündedir. Grubun sadece %3,7'si bu durumun öğrencinin sosyalleşmesinde olumsuz etki edeceği görüşündedir. Öğretmenin hayata bakış açısını belirleyen temel değerlerin, öğrencinin sosyalleşmesinde herhangi bir etkisinin olmayacağı görüşünde olan velilerin oranı ise %9,2 olarak saptanmıştır. Bu konuda fikri olmadığını belirten velilerin oranı ise %10,9 olarak saptanmıştır. Elde edilen bu verilerden de anlaşılacağı üzere araştırma grubunda ki velilerin büyük çoğunluğu öğretmenin hayata bakış açısını belirleyen temel değerlerin öğrencinin sosyalleşmesinde olumlu yönde etkili olduğu görüşündedir.

3.2. İlkokul Öğrencilerinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine İlişkin Veli Görüşleri

Bu bölümünde araştırmanın problem cümlesini araştırmaya yönelik olarak, örneklem grubundaki velilerin öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmen etkisi ölçeğine verdikleri yanıtların genel değerlendirmesi yapılmıştır. Bu amaçla her bir maddeye verilen yanıtların standart sapma ve ortalama değerleri hesaplanmıştır. Ayrıca grubun değişkenliğini yorumlamak için bağıl değişkenlik katsayısı (V) hesaplanmıştır.

Örneklem grubunda yer alan 512 velinin öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmen etkisine ilişkin algılarının tespiti için araştırmada kullanılan ölçeğin değerlendirilmesine ilişkin sonuçlar Tablo 14'de verilmiştir.

Tablo 14: İlkokul Öğrencilerinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine İlişkin Veli Görüşleri

SN	Ölçek maddeleri	\bar{X}	Ss	V
1	Çocuklar için tiyatroya faaliyetleri düzenlemesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,34	,877	20,20
2	Hayvanat bahçesine gezi düzenlemesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,10	,954	23,28
3	Çocuklar için sinema organizasyonları düzenlemesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,14	,899	21,73
4	Çocuğumu belediye tarafından düzenlenen yaz kurslarına yönlendirmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,13	,903	21,86
5	Özel günler için çocukların halk oyunları-gösterilerinde görev almalarını sağlaması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,21	,927	22,02
6	Çeşitli resim yarışmalarına katılmaları konusunda öğrencileri cesaretlendirmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,19	,878	20,97
7	Çocukların müzikle uğraşmasına yardım etmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,05	,959	23,65
8	Çocuklara satranç oynamayı öğretmek geliştirecek faaliyetlerde bulması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,32	,827	19,14
9	Sosyal kulüp çalışmalarında çocuklar aktif olarak yer alması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,17	,902	21,61
10	Spor faaliyetlerine katılmaları konusunda çocukları cesaretlendirmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,37	,813	18,59
11	Sınıf içerisinde takım ve grup çalışmaları düzenlenmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,38	,754	17,22
12	Okuldaki şiir -gösteri gibi faaliyetlerde her öğrenciye eşit görevler verilmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,37	,825	18,86
13	Yerli malı haftası için organizasyonlar yapılması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	3,98	,906	22,75
14	Okul sonrası aile-öğrenci faaliyetleri düzenlenmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	3,99	,929	23,28
15	Öğrencilere sorumluluklar vererek takibini yapılması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,36	,808	18,54
16	Öğrenciler için zihinsel ve bedensel gelişimini destekleyici etkinlikler yaptırması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,33	,797	18,42
17	Eğitim-öğretime yardımcı okul dışı geziler düzenlemesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,20	,881	21,00
19	Kermes faaliyetlerinde aktif rol alır ve öğrencilerin katılımı konusunda destekleyici rol alması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	3,67	,986	26,86
20	Eğitim-öğretimle ilgili kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	3,90	,890	22,82

Tablo 14'ün devamı

SN	Ölçek Maddeleri	\bar{X}	Ss	V
21	Millî bayramlar, anma, kutlama günleri, belirli gün ve haftalar ile düzenlenecek tören ve toplantılarda (her çocuğun eşit) katılımını sağlaması çocuğumun sosyalleşmesini olumlu yönde etkiler.	4,30	,865	20,10
22	Çocuğumun sınıftaki diğer öğrencilerle arkadaşlık kurmasına yardımcı olması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,36	,789	18,09
23	Öğrencilere bir arkadaş gibi yardımcı olur.	4,28	,855	19,97
24	Grup çalışmalarında her öğrenciye aktif roller vermesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,34	,822	18,93
25	Ders içerisinde oyunlar oynatması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	3,79	1,102	29,07
26	Çocuğun okul aktiviteleri konusunda aileleri bilgilendirilmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,26	,775	18,19
27	Bir konuyu konuşmak istediğinde öğretmenimiz bize zaman ayırması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler	4,28	,862	20,13
28	Öğrencilerin duygularına önem vermesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,48	,735	16,40
29	Öğrencilerin kendisini ifade etme yeteneğini geliştirici aktiviteler düzenlemesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,51	,779	17,29
30	Ailede, okulda ve çevrede, öğrencilerle diğer çocukların iyi alışkanlıklar kazanmalarını, iyi birer vatandaş olmalarını sağlayıcı faaliyetlerde bulunması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler	4,46	,752	16,88
31	Okul yönetimi ile iş birliği yaparak, okula ve imkânları yeterli olmayan öğrencilere maddî-manevî destek sağlaması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler	4,18	,859	20,56
32	Öğrencileri herhangi bir şeyi yapamadığında, onları cesaretlendirmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,38	,838	19,13
33	Öğrencilerin birbirlerine karşı olan istenmeyen davranışlarının ortadan kaldırılması için elinden geleni yapması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,30	,849	19,72
34	Öğrencilerin sosyalleşmelerinde öğretmenlerin iyi bir model oluşturması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,43	,817	18,45
35	Öğrencilerin doğum gününü kutlaması için etkinlik yapması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	3,57	1,122	31,43
36	Öğrencilerin istenmeyen davranışlarıyla başa çıkabilmek için, uzmanlar, okul psikolojik danışmanı ve okul yönetimi ile birlikte çalışması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler	4,18	,902	21,58
37	Öğrencilerin okul dışındaki etkinliklerini takip etmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	3,88	,926	23,88
38	Öğrencileri sosyalleştirebilmek için etkinliklere katılımlarını ödüllendirmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,19	,850	20,31
39	Öğrenci faaliyet ve etkinliklerini arttırmak için teknolojiye önem vermesi ve kullanması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,01	1,010	25,21
40	Öğrenciler arasında ayrımcılığa sebep olabilecek davranışlardan kaçınması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	4,37	,844	19,29

Ortalaması en yüksek 3 maddenin değerlendirmesi

Tablo 14’de görüldüğü üzere, ortalaması en yüksek olan 29. madde olan “Öğrencilerin kendisini ifade etme yeteneğini geliştirici aktiviteler düzenlemesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesi olmuştur($S_s=0,779$ ve $\bar{X}=4,51$) Bu ifadeye ait bağıl değişim katsayısı ise $V<20$ olduğundan bu ifade için grubun homojen yapıda düşündüğü görülmektedir.

Tablo 14 incelendiğinde, ortalaması en yüksek ikinci madde ise 28 madde olan “Öğrencilerin duygularına önem vermesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesi olmuştur($S_s=0,775$ ve $\bar{X}=4,48$). Grup içerisinde ki dağılımın durumunu görmek için bağıl değişkenlik katsayıları hesaplanmıştır. Söz konusu ifadenin hesaplanan bağıl değişim katsayısının ise $V=16,40<20$ olduğu görülmektedir. Bu durum grubun homojen yapıda olduğu göstermektedir. Başka bir ifade ile grup bu ifade için benzer düşünce içerisinde dirler.

Yine Tablo 14’ e göre, ortalaması en yüksek olan 3. madde “Ailede, okulda ve çevrede, öğrencilerle diğer çocukların iyi alışkanlıklar kazanmalarını, iyi birer vatandaş olmalarını sağlayıcı faaliyetlerde bulunması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesi olmuştur($S_s=0,752$ ve $\bar{X}=4,46$). Bu ifade için hesaplanan bağıl değişim katsayısı ise $V=16,88$ bulunmuştur. Buna göre standart sapma puanı aritmetik ortalamadan küçük ve grubun puanları birbirine yakındır. Sivri dağılım gösteren bu ifade için grubun yine homojen düşündüğü ifade edilebilir.

Ortalaması en düşük 3 maddenin değerlendirmesi

Ortalama puanlara bakıldığında ortalaması en düşük ifade ise 35. madde olan “Öğrencilerin doğum gününü kutlaması için etkinlik yapması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesi olmuştur ($S_s=1,122$ ve $\bar{X}=3,57$). Bağıl değişim katsayısının $V=31,43$ olması grubun bu ifade için heterojen yapıda olduğu yani grup içerisinde aykırı düşüncelerinde olduğunu göstermektedir. Veliler doğum günü kutlamasını sosyalleşme aracı en düşük puanla değerlendirmelerine rağmen grup içerisinde aykırı düşünceler de söz konusudur.

Ortalama puanlara göre en düşük ikinci ortalama puana sahip olan 19. Madde yani “Kermes faaliyetlerinde aktif rol alır ve öğrencilerin katılımı konusunda destekleyici rol alması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesi olmuştur($S_s=0,986$ ve $\bar{X}=3,67$). Bağıl değişim katsayısının $V=26,86$ olması yine bu ifade için grubun benzer düşünce içerisinde olmadığını göstermektedir.

Ortalaması en düşük üçüncü ifade ise 25. madde verilmiş olan “Ders içerisinde oyunlar oynatması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesi olmuştur ($Ss=1,102$ ve $\bar{X}=3,79$). Bağlı değişim katsayısının $V=29,07$ olarak hesaplanması grubun bu ifade için basık dağılımı sahip olduğu yani yine heterojen yapıda olduğu sonucu elde edilmiştir.

3.3. Velilerin Demografik Özelliklerine ve Anketteki Sorulara Göre Gerçekleştirilen Analizler

Araştırmanın bu bölümünde ilişkin olarak velilerin demografik özelliklerine göre gerçekleştirilen bulgulara yer verilmiştir. Örneklemini oluşturan 512 velinin öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmen etkisi ölçeğinin maddelerine verdikleri puan ortalamalarının, demografik değişkenlere göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

3.3.1. Velilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine İlişkin Veli Görüşlerine Ait Bulgular

Bu bölümde, araştırmaya katılan velilerin “Cinsiyet” değişkenine göre öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmen etkisini ölçmeye yönelik başvuru görüşlerde farklılıklara ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bu amaç doğrultusunda İlişkisiz Grup t testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 15’de özetlenmiştir.

Tablo 15: Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine Yönelik Velilerden Alınan Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Anlamlı Farklılık Gösterip Göstermediğini Belirlemek Üzere Yapılan T Testi Sonuçları

Maddeler	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Sh _x	t Testi		
						t	Sd	p
1. Madde	Kadın	382	4,36	,866	,044	,831	510	,406
	Erkek	130	4,28	,908	,080			
2. Madde	Kadın	382	4,06	,977	,050	-1,524	510	,128
	Erkek	130	4,21	,878	,077			
3. Madde	Kadın	382	4,17	,866	,044	1,359	510	,175
	Erkek	130	4,05	,987	,087			
4. Madde	Kadın	382	4,16	,879	,045	1,380	510	,168
	Erkek	130	4,04	,968	,085			
5. Madde	Kadın	382	4,26	,904	,046	2,024	510	,044*
	Erkek	130	4,07	,982	,086			
6. Madde	Kadın	382	4,20	,856	,044	,621	510	,535
	Erkek	130	4,15	,941	,083			

Tablo 15'in devamı

Maddeler	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Sh _x	t Testi		
						t	Sd	p
7. Madde	Kadın	382	4,07	,953	,049	,620	510	,536
	Erkek	130	4,01	,976	,086			
8. Madde	Kadın	382	4,34	,822	,042	,907	510	,365
	Erkek	130	4,26	,840	,074			
9. Madde	Kadın	382	4,23	,888	,045	2,215	510	,027*
	Erkek	130	4,02	,927	,081			
10. Madde	Kadın	382	4,41	,761	,039	1,941	510	,053
	Erkek	130	4,25	,943	,083			
11. Madde	Kadın	382	4,38	,757	,039	,304	510	,761
	Erkek	130	4,36	,747	,066			
12. Madde	Kadın	382	4,40	,825	,042	1,169	510	,243
	Erkek	130	4,30	,823	,072			
13. Madde	Kadın	382	3,98	,863	,044	-,227	510	,820
	Erkek	130	4,00	1,027	,090			
14. Madde	Kadın	382	4,02	,925	,047	1,064	510	,288
	Erkek	130	3,92	,940	,082			
15. Madde	Kadın	382	4,36	,793	,041	,026	510	,979
	Erkek	130	4,35	,852	,075			
16. Madde	Kadın	382	4,36	,756	,039	1,454	510	,146
	Erkek	130	4,24	,905	,079			
17. Madde	Kadın	382	4,23	,855	,044	1,662	510	,097
	Erkek	130	4,08	,949	,083			
19. Madde	Kadın	381	3,68	,980	,050	,259	510	,796
	Erkek	130	3,65	1,009	,089			
20. Madde	Kadın	381	3,92	,857	,044	,517	510	,605
	Erkek	130	3,87	,983	,086			
21. Madde	Kadın	382	4,33	,827	,042	1,246	510	,213
	Erkek	130	4,22	,967	,085			
22. Madde	Kadın	382	4,36	,814	,042	,029	510	,977
	Erkek	130	4,36	,715	,063			
23. Madde	Kadın	382	4,29	,872	,045	,097	510	,923
	Erkek	130	4,28	,807	,071			
24. Madde	Kadın	382	4,34	,842	,043	,146	510	,884
	Erkek	130	4,33	,761	,067			
25. Madde	Kadın	382	3,80	1,087	,056	,445	510	,657
	Erkek	130	3,75	1,148	,101			

Tablo 15'in devamı

Maddeler	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Sh _x	t Testi		
						t	Sd	p
26. Madde	Kadın	382	4,31	,741	,038	2,239	510	,026*
	Erkek	130	4,13	,857	,075			
27. Madde	Kadın	382	4,33	,827	,042	2,105	510	,036*
	Erkek	130	4,15	,949	,083			
28. Madde	Kadın	382	4,51	,731	,037	1,309	510	,191
	Erkek	130	4,41	,744	,065			
29. Madde	Kadın	382	4,51	,783	,040	,360	510	,719
	Erkek	130	4,48	,770	,068			
30. Madde	Kadın	382	4,45	,767	,039	-,518	510	,605
	Erkek	130	4,48	,707	,062			
31. Madde	Kadın	382	4,16	,849	,043	-,666	510	,506
	Erkek	130	4,22	,892	,078			
32. Madde	Kadın	382	4,40	,825	,042	,789	510	,431
	Erkek	130	4,33	,875	,077			
33. Madde	Kadın	382	4,30	,866	,044	-,316	510	,752
	Erkek	130	4,32	,799	,070			
34. Madde	Kadın	382	4,42	,850	,043	-,390	510	,697
	Erkek	130	4,45	,716	,063			
35. Madde	Kadın	382	3,51	1,115	,057	-2,075	510	,038*
	Erkek	130	3,75	1,130	,099			
36. Madde	Kadın	382	4,23	,839	,043	2,215	510	,027*
	Erkek	130	4,03	1,056	,093			
37. Madde	Kadın	382	3,87	,929	,048	-,300	510	,764
	Erkek	130	3,90	,922	,081			
38. Madde	Kadın	382	4,20	,833	,043	,850	510	,396
	Erkek	130	4,13	,901	,079			
39. Madde	Kadın	382	3,98	1,006	,051	-1,030	510	,304
	Erkek	130	4,08	1,019	,089			
40. Madde	Kadın	382	4,41	,945	,048	,427	510	,670
	Erkek	130	4,37	,769	,067			

* $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 15 'e göre 5 nolu "Özel günler için çocukların halk oyunları-gösterilerinde görev almalarını sağlaması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler" maddesine ilişkin cinsiyet değişkeni için yapılan t – testi sonucuna göre, bayan velilerin bu madde için aritmetik ortalaması (4,26) ve erkek velilerin aritmetik ortalaması ise (4,07) olarak bulunmuştur. Yapılan istatistiksel analizlere göre; $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık elde edilmiştir ($t_{(510)} = 2,024$ ve $p = .044$). Elde edilen farklılık bayan velilerin lehine gerçekleşmiştir. Başka bir ifadeyle; bayan veliler "Özel günler için çocukların halk oyunları-gösterilerinde görev almalarını sağlaması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler" maddesine erkek velilere göre daha fazla katılmışlardır. Körfez İlçesinde ki okulların sosyokültürel çevreleri dikkate alındığında, genellikle annelerin ev hanımı olması, iş hayatına katılmadığı göze çarpmaktadır. Erkek veliler ise evin para kazanmakla sorumlu bireyi olduğundan okul içinde yapılan etkinliklere katılmadıkları görülmektedir. Bayan veliler ise okulda yapılan etkinliklere erkeklere göre daha fazla katılma imkânı bulmaktadır. Okul içi aktiviteleri gözlemlene şansı bulan annelerin, öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmenin önemli rol aldığını düşündüğü ve bu nedenle daha olumlu yaklaştıkları söylenebilir.

Yine Tablo 15'de görüldüğü üzere cinsiyet değişkeni için yapılan t-testi sonuçlarına göre ölçeğin 9. Maddesi plan 'Sosyal kulüp çalışmalarında çocuklar aktif olarak yer alması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler' ifadesi için verilen puanlarda istatistiksel olarak $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık elde edilmiştir ($t_{(510)} = 2,215$ ve $p = .027$). Bayanların bu ifade için $\bar{X} = 4.23$ ortalamaya, buna karşın erkekleri ise $\bar{X} = 4,02$ ortalamaya sahip oldukları sonucu Tablo 15'de görülmektedir. Başka bir ifadeyle bayan veliler, okullarda yapılan sosyal aktivitelerin öğrencinin sosyalleşmesinde etkili olduğu görüşüne erkek velilere göre daha olumlu bakmaktadırlar. Yine benzer şekilde sosyal aktivitelere annelerin katılımının fazla olduğu okullarda gözlemlenen bir durumdur. Aktiviteleri daha yakından takip eden annelerin, bu durumun çocuğun sosyalleşmesinde ki olumlu etkisini de ilişkin daha olumlu cevaplar vermesini etkilediği söylenebilir.

Tablo 15'e göre 26. Maddede ki 'Çocuğun okul aktiviteleri konusunda aileleri bilgilendirilmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler' ifadesinde de istatistiksel olarak anlamlı farklılık elde edilmiştir ($t_{(510)} = 2,239$ ve $p = .026$). Bayan velilerin $\bar{X} = 4,31$ ortalama ile cevapladıkları bu ifade erkek veliler tarafından $\bar{X} = 4.13$

ortalama puan ile cevaplanmıştır. Buna göre ailelerin okul aktiviteleri hakkında bilgilendirilmesi çocuğun sosyalleşmesine katkı sağlayacağı görüşünü bayan veliler daha olumlu bakmaktadırlar. Elde edilen bu bulguda, İlkokullarda, annelerin öğretmenlerle daha yakın iletişim içerisinde olmalarının bu sonuçta etkili olduğu düşünülmektedir.

Yine Tablo 15’de görüldüğü üzere 27.Madde olan ‘Bir konuyu konuşmak istediğinde öğretmenimiz bize zaman ayırması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler’ ifadesi için cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonuçlarına göre $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık söz konusudur ($t_{(510)}=2,105$ ve $p= .036$). Ortalama puanlara bakıldığında ise bayan velilerin lehine bir farklılık vardır. Buna göre bayan veliler, çocuklarının öğretmenleri ile rahatça konuşabilmesi çocukların sosyalleşmesinde etkili olduğu görüşüne erkek velilere göre daha olumlu bakmaktadırlar. Bu bulguda, annelerin babalara göre iletişime daha açık olması ve kendi çocuklarının da iletişime açık olma beklentisi ile bu maddeyi yüksek puanla cevapladıkları düşünülmektedir.

Tablo 15’e göre cinsiyet değişkenine göre velilerin verdikleri puanlar, 35. maddede ki ‘Öğrencilerin doğum gününü kutlaması için etkinlik yapması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler’ ifadesine için istatistiksel olarak $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı farklılaşmaya neden olmaktadır ($t_{(510)}=-2,075$ ve $p= .038$). Bu maddeye ilişkin olarak erkek veliler 3,75 ortalama puan cevap verirken, bayan veliler $\bar{X}=3,51$ ortalama puanla cevap vermişlerdir. Buna göre babalar okuldaki doğum günü kutlamalarının öğrencinin sosyalleşmesinde etkili olduğu görüşünü bayan velilere göre daha olumlu cevaplandırmışlardır. Erkek veliler okuldaki doğum günü kutlamalarının öğrencinin sosyalleşmesinde etkili olduğu görüşüne bayan velilere göre daha çok katılmışlardır. Annelerin bu tür aktivitelerin hazırlık aşamasında aktif rol aldıkları bilinmektedir. Bu hazırlık aşamasının anneleri daha çok yordduğu düşünüldüğünde bu sonuç şaşırtıcı olmamıştır.

Tablo 15 incelendiğinde, 36. madde ki ‘Öğrencilerin istenmeyen davranışlarıyla başa çıkabilmek için, uzmanlar, okul psikolojik danışmanı ve okul yönetimi ile birlikte çalışması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler’ ifadesi için verilen puanlar arasında cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık elde edilmiştir ($t_{(510)}=2,215$ ve $p= .027$). Söz konusu ifade için bayanların ortalama puanları 4,23 iken erkek velilerin ortalama puanı $\bar{X}=4,03$ olarak saptanmıştır. Buna göre

öğrencilerde görülebilecek olumsuz davranışların çözümünde alanında uzman kişiler ve okul yönetimi ile görüşülmesi öğrencilerin sosyalleşmesine katkı sağlayacağı görüşünü bayan veliler daha olumlu cevaplandırmışlardır. Öğrencilerin okullarda karşılaştıkları sorunlarda öğrencilerle ilk ilgilenen aile bireyinin genelde annelerin olduğu düşünüldüğünde, olası istenmeyen davranışlar karşısında kimi zaman daha otoriter ve güvenilir bir güç arayışı içerisinde olmalarının etkisi bu sonuçta kendini göstermiş olabilir.

Tablo 15'e göre diğer ölçek maddeleri ise bay ve bayan veliler tarafından benzer biçimde algılandıkları görülmektedir($p>0,05$).

3.3.2. Velilerin Medeni Durum Değişkenine Göre Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine İlişkin Veli Görüşlerine Ait Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın örneklemini oluşturan velilerin medeni durumlarına göre öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmen etkisini ölçmeye yönelik başvurulmuş görüşlerde farklılıklara ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bağımlı değişkenlerin, bağımsız değişkenler üzerindeki dağılımları normal olmadığından non-parametrik testlerden olan Mann Whitney U-testi uygulanmış ve test sonuçlarına Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16: Velilerin Medeni Durum Değişkenine Göre Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisi Ölçeğinden Alınan Puanlara İlişkin Mann Whitney U-testi Sonuçları

Maddeler	Görevi	<i>N</i>	<i>Sıra Ort.</i>	<i>Sıra Top.</i>	<i>U</i>	<i>p</i>
1. Madde	Evli	479	257,92	123544,5	7222,5	,350
	Bekâr	33	235,86	7783,5		
2. Madde	Evli	479	256,89	123049,5	7717,5	,805
	Bekâr	33	250,86	8278,5		
3. Madde	Evli	479	254,15	121736,0	7895,5	,135
	Bekâr	33	290,67	9592,0		
4. Madde	Evli	479	256,48	122854,5	7895,5	,990
	Bekâr	33	256,77	8473,5		
5. Madde	Evli	479	253,49	121420,0	6460	,056
	Bekâr	33	300,24	9908,0		
6. Madde	Evli	479	257,89	123528,0	7239,000	,376
	Bekâr	33	236,36	7800,0		
7. Madde	Evli	479	255,24	122261,5	7301,500	,430
	Bekâr	33	274,74	9066,5		
8. Madde	Evli	479	255,30	122290,0	7330,000	,441
	Bekâr	33	273,88	9038,0		
9. Madde	Evli	479	256,69	122956,0	7811,000	,904
	Bekâr	33	253,70	8372,0		

Tablo 16'nın devamı

Maddeler	Görevi	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
10. Madde	Evli	479	253,60	121473,0	6513,000	,058
	Bekâr	33	298,64	9855,0		
11. Madde	Evli	479	253,82	121581,00	6621,000	,082
	Bekar	33	295,36	9747,00		
12. Madde	Evli	479	254,64	121974,50	7014,500	,226
	Bekar	33	283,44	9353,50		
13. Madde	Evli	479	257,35	123269,50	7497,500	,593
	Bekar	33	244,20	8058,50		
14. Madde	Evli	479	256,94	123074,00	7693,000	,784
	Bekar	33	250,12	8254,00		
15. Madde	Evli	479	256,25	122746,00	7786,000	,874
	Bekar	33	260,06	8582,00		
16. Madde	Evli	479	254,73	122016,00	7056,000	,255
	Bekar	33	282,18	9312,00		
17. Madde	Evli	47	255,49	122377,50	7417,500	,519
	Bekar	33	271,23	8950,50		
19. Madde	Evli	47	256,79	123002,00	7765,000	,858
	Bekar	33	252,30	8326,00		
20. Madde	Evli	47	257,04	123124,00	7643,000	,734
	Bekar	33	248,61	8204,00		
21. Madde	Evli	47	256,04	122644,00	7684,000	,768
	Bekar	33	263,15	8684,00		
22. Madde	Evli	47	258,76	123945,00	6822,000	,141
	Bekar	33	223,73	7383,00		
23. Madde	Evli	47	255,61	122438,50	7478,500	,571
	Bekar	33	269,38	8889,50		
24. Madde	Evli	47	256,78	123000,00	7767,000	,853
	Bekar	33	252,36	8328,00		
25. Madde	Evli	47	259,48	124293,00	6474,000	,066
	Bekar	33	213,18	7035,00		
26. Madde	Evli	47	256,06	122651,50	7691,500	,775
	Bekar	33	262,92	8676,50		
27. Madde	Evli	47	257,13	123165,00	7602,000	,687
	Bekar	33	247,36	8163,00		
28. Madde	Evli	47	257,45	123317,00	7450,000	,527
	Bekar	33	242,76	8011,00		
29. Madde	Evli	47	256,53	122875,50	7891,500	,986
	Bekar	33	256,14	8452,50		
30. Madde	Evli	47	257,44	123313,00	7454,000	,533
	Bekar	33	242,88	8015,00		
31. Madde	Evli	47	258,01	123586,00	7181,000	,341
	Bekar	33	234,61	7742,00		
32. Madde	Evli	47	257,08	123140,00	7627,000	,706
	Bekar	33	248,12	8188,00		
33. Madde	Evli	47	257,75	123462,00	7305,000	,422
	Bekar	33	238,36	7866,00		
34. Madde	Evli	47	258,64	123888,50	6878,500	,156
	Bekar	33	225,44	7439,50		
35. Madde	Evli	47	257,16	123179,50	7587,500	,688
	Bekar	33	246,92	8148,50		

Tablo 16'nın devamı

Maddeler	Görevi	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
36. Madde	Evli	47	256,34	122785,00	7825,000	,918
	Bekar	33	258,88	8543,00		
37. Madde	Evli	47	257,99	123575,00	7192,000	,35
	Bekar	33	234,94	7753,00		
38. Madde	Evli	47	257,39	123289,50	7477,500	,56
	Bekar	33	243,59	8038,50		
39. Madde	Evli	47	257,56	123371,00	7396,000	,51
	Bekar	33	241,12	7957,00		
40. Madde	Evli	47	256,66	122941,50	7825,500	,91
	Bekar	33	254,14	8386,50		

Tablo 16 incelendiğinde, öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmenin rolüne ilişkin başvurulan veli görüşleri onların evli ya da bekâr olma durumlarına göre değişmediği, yani istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmaya neden olmadığı tespit edilmiştir ($p > 0,05$). Anne ve babanın ayrılmış olması onların çocuk üzerinde ki sevgi bağı, sorumluluk duygusunu azaltmayacağı düşünülmektedir. Buna göre anne veya babanın ayrı olması çocukların sosyalleşmesi ile ilgili ifadelerde aykırılığa neden olmayacağı, bu nedenle elde edilen bu sonucun beklendiği söylenebilir.

3.3.3. Velilerin Yaş Değişkenine Göre Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine İlişkin Veli Görüşlerine Ait Bulgular

Bu bölümde, öğrencilerin sosyalleşmesinde öğretmen etkisine ilişkin örneklem grubundan alınan puanlarının onların yaş seviyelerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Anlamlı bir farklılaşmanın görüldüğü durumlarda ise farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla *Post-Hoc Scheffe* testi yapılmış ve sonuçları Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17: Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmenin Etkisine Yönelik Velilerin Verdikleri Puanların Yaş Değişkenine Göre Anlamlı Farklılık Gösterip Göstermediğini Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA ve Post Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Ölçek Maddeleri	Gruplar Yaş	N	\bar{X}	Ss	ANOVA		Post Hoc Scheffe Testi
					F	p	
25. Madde	21-30 yaş aralığında	66	3,47	1,231	3,279	,038	1 ile 2, 3
	31-40 yaş aralığında	338	3,83	1,078			
	40 yaş üzeri	108	3,86	1,072			
39. Madde	21-30 yaş aralığında	66	3,73	1,210	3,658	,026	1 ile 2
	31-40 yaş aralığında	338	4,08	,929			
	40 yaş üzeri	108	3,94	1,092			

Tablo 17 incelendiğinde örneklem grubunda yer alan velilerin 25. madde olan “Ders içerisinde oyunlar oynatması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesini değerlendirmede, yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur ($F=3,279$ ve $p<,05$). Anlamlı farklılığın kaynağını belirlemek üzere yapılan *Post Hoc Scheffe* testi sonrası 21-30 yaş aralığında olan veli grubunun “Ders içerisinde oyunlar oynatması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesini diğer yaş grubunda ki veli gruplarına göre daha olumsuz değerlendirdikleri görülmektedir.

Yine Tabloya 17’e göre 39. Madde olan “Öğrenci faaliyet ve etkinliklerini arttırmak için teknolojiye önem vermesi ve kullanması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesine ilişkin velilerden alınan puanların, onların yaş durumlarına istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur ($F=3,568$ ve $p<,05$). Söz konusu farklılığın kaynağını belirlemek üzere yapılan tamamlayıcı testlerden *Post Hoc Scheffe* testine göre 21-30 yaş aralığında ki veli grubunun “Öğrenci faaliyet ve etkinliklerini arttırmak için teknolojiye önem vermesi ve kullanması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesini 31-40 yaş aralığında ki veli grubuna göre daha olumsuz değerlendirdikleri sonucu elde edilmiştir.

Yaş değişkeni bakımında sonuçlar irdelendiğinde, genç yaş grubunda yer alan velilerin öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmen etkisini bazı maddelerde daha düşük ortalamalar ile cevapladıkları görülmüştür. Genç veliler, öğrencinin öğretimi ile daha çok ilgilendikleri, çocuklarının daha başarılı olma arzusuna daha fazla sahip olmaları, genel olarak genç velilerde görülen davranışlardır. Bu nedenle genç velilerin öğrencinin sosyalleşmesinden çok akademik başarıya odaklanmış olmalarının, bu sonucu etkilediği düşünülmektedir.

Geriye kalan diğer maddeler için anlamlı farklılık söz konusu değildir ($p>,05$).

3.3.4. Velilerin Eğitim Seviyesine Değişkenine Göre Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine İlişkin Veli Görüşlerine Ait Bulgular

Bu bölümde, öğrencilerin sosyalleşmesinde öğretmen etkisine ilişkin örneklem grubundan alınan puanlarının onların eğitim seviyelerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Anlamlı farklılaşmanın görüldüğü durumlarda ise farklılığın kaynağını belirlemek üzere *Post Hoc Scheffe* testi yapılmış ve sonuçları Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18: Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmenin Etkisine Yönelik Velilerin Verdikleri Puanların Eğitim Seviyesi Değişkenine Göre Anlamlı Farklılık Gösterip Göstermediğini Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA ve Post Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Ölçek Maddeleri	Gruplar Eğitim Seviyesi	N	\bar{X}	Ss	ANOVA		Post Hoc Scheffe Testi
					F	p	
1. Madde	İlkokul veya okula gitmemiş(1)	155	4,23	1,010	3,218	,023	4 ile 1, 2
	Ortaokul(2)	65	4,17	,894			
	Lise(3)	181	4,40	,794			
	Lisans veya lisansüstü(4)	111	4,50	,761			
7. Madde	İlkokul veya okula gitmemiş(1)	155	3,95	,983	4,125	,007	4 ile 1, 2
	Ortaokul(2)	65	3,77	1,086			
	Lise(3)	181	4,13	,891			
	Lisans veya lisansüstü(4)	111	4,23	,911			
9. Madde	İlkokul veya okula gitmemiş(1)	155	3,95	1,031	8,197	,000	4 ile 1, 2 ve 3
	Ortaokul(2)	65	4,05	,856			
	Lise(3)	181	4,23	,857			
	Lisans veya lisansüstü(4)	111	4,47	,698			
25. Madde	İlkokul veya okula gitmemiş(1)	155	3,56	1,196	6,311	,000	4 ile 1, 2 ve 3
	Ortaokul(2)	65	3,68	1,174			
	Lise(3)	181	3,82	1,046			
	Lisans veya lisansüstü(4)	111	4,14	,919			
29. Madde	İlkokul veya okula gitmemiş(1)	155	4,37	,846	2,795	,040	1 ile 4 ve 3
	Ortaokul(2)	65	4,48	,831			
	Lise(3)	181	4,55	,770			
	Lisans veya lisansüstü(4)	111	4,64	,629			

Tablo 18 incelendiğinde örneklem grubunda yer alan velilerin 1. madde olan “Çocuklar için tiyatroya faaliyetleri düzenlemesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesini değerlendirmede, eğitim seviyesine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur ($F=3,218$ ve $p<,05$). Anlamlı farklılığın kaynağını belirlemek üzere yapılan *Post Hoc Scheffe* testi sonrası lisans veya lisansüstü eğitim seviyesine sahip velilerin söz konusu ifadeyi ilkokul veya okula hiç gitmemiş veli grubu ile ortaokul mezunu olan veli grubuna göre daha yüksek puanla değerlendirmişlerdir.

Tablo 18’de görüldüğü üzere 7. madde olan “Çocukların müzikle uğraşmasına yardım etmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesini değerlendirmede, eğitim seviyesine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur ($F=4,125$ ve $p<,05$). *Post Hoc Scheffe* testine göre lisans veya lisansüstü eğitim seviyesine sahip velilerin “Çocukların müzikle uğraşmasına yardım etmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesini ilkokul veya

okula hiç gitmemiş veli grubu ile ortaokul mezunu olan veli grubuna göre daha olumlu değerlendirmişlerdir.

Tablo 18’ de görüldüğü üzere 9. madde olan “Sosyal kulüp çalışmalarında çocuklar aktif olarak yer alması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesini değerlendirmede, eğitim seviyesine göre elde edilen istatistiksel farklılaşmanın ($F=8,197$ ve $p<,05$) kaynağını öğrenmek için yapılan *Post Hoc Scheffe* testine göre; lisans veya lisansüstü eğitim seviyesine sahip velilerin “Sosyal kulüp çalışmalarında çocuklar aktif olarak yer alması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesini daha düşük seviyedeki diğer veli gruplarına göre daha olumlu değerlendirmişlerdir.

Yine Tablo 18’de görüldüğü üzere 25. madde olan “Ders içerisinde oyunlar oynatması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesini değerlendirmede, eğitim seviyesine göre elde edilen istatistiksel farklılaşmanın ($F=6,311$ ve $p<,05$) kaynağını öğrenmek için yapılan *Post Hoc Scheffe* testine göre; lisans veya lisansüstü eğitim seviyesine sahip velilerin “Ders içerisinde oyunlar oynatması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesini daha düşük seviyedeki diğer veli gruplarına göre daha olumlu değerlendirmişlerdir.

Tablo 18’de elde edilen bulgulara göre, 29. madde olan “Öğrencilerin kendisini ifade etme yeteneğini geliştirici aktiviteler düzenlemesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesini değerlendirmede, eğitim seviyesine göre elde edilen istatistiksel farklılaşmanın ($F=6,311$ ve $p<,05$) kaynağını öğrenmek için yapılan *Post Hoc Scheffe* testine göre; ilkokul mezunu olan veya okula hiç gitmemiş öğrenci velilerinin söz konusu ifadeyi lisans veya lisansüstü eğitim seviyesine sahip veliler ile lise düzeyinde eğitim almış olan velilere göre daha düşük puanla değerlendirmişlerdir.

Araştırma sonuçlarında, velilerin eğitim seviyesinin düştükçe, sinema, tiyatro, gezi gibi organizasyonların öğrencinin sosyalleşmesinde etkili olacağı düşüncesini düşük puanla değerlendirdikleri göze çarpmaktadır. Benzer şekilde ekonomik gelir seviyesi düştükçe, veliler sosyalleşmede öğretmen etkisine ilişkin maddeler daha olumsuz değerlendirmişlerdir. Eğitim seviyesi ile gelir düzeyinin ilişki olduğu söylenebilir. Sinema, tiyatro, gezi gibi etkinliklerin maddi bir yönü olduğu düşünüldüğünde bu sonucun çıkmasında ekonomik gelir seviyesinin önemli bir parametre olduğu söylenebilir.

3.3.5. Velilerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısını Değişkenine Göre Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine İlişkin Veli Görüşlerine Ait Bulgular

Bu bölümde, velilerin sahip oldukları çocuk sayılarının, onların öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmen etkisi için verdikleri puanların istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Anlamlı farklılaşmanın görüldüğü durumlarda ise farklılığın kaynağını belirlemek üzere Post-Hoc Scheffe testi yapılmış ve sonuçları Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19: Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmenin Etkisine Yönelik Velilerden Alınan Puanların Onların Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Anlamlı Farklılık Gösterip Göstermediğini Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA ve Post Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Ölçek Maddeleri	Gruplar Çocuk Sayısı	N	\bar{X}	Ss	ANOVA		Post Hoc Scheffe Testi
					F	p	
1. Madde	1 çocuk sahibi (1)	57	4,46	,734	5,012	,002	4 ile 1,2,3
	2 çocuk sahibi (2)	252	4,45	,769			
	3 çocuk sahibi (3)	139	4,24	,990			
	4 veya daha fazla çocuğa sahip (4)	64	4,03	1,038			
3. Madde	1 çocuk sahibi (1)	57	4,23	,907	6,643	,000	4 ile 1,2,3
	2 çocuk sahibi (2)	252	4,23	,785			
	3 çocuk sahibi (3)	139	4,14	,897			
	4 veya daha fazla çocuğa sahip (4)	64	3,69	1,167			
5. Madde	1 çocuk sahibi (1)	57	4,09	1,074	3,810	,010	4 ile 2
	2 çocuk sahibi (2)	252	4,34	,858			
	3 çocuk sahibi (3)	139	4,14	,942			
	4 veya daha fazla çocuğa sahip (4)	64	3,97	,959			
7. Madde	1 çocuk sahibi (1)	57	4,16	,978	3,010	,030	4 ile 1,2
	2 çocuk sahibi (2)	252	4,15	,838			
	3 çocuk sahibi (3)	139	3,94	1,037			
	4 veya daha fazla çocuğa sahip (4)	64	3,83	1,149			
9. Madde	1 çocuk sahibi (1)	57	4,00	,886	2,990	,031	4 ile 2
	2 çocuk sahibi (2)	252	4,28	,867			
	3 çocuk sahibi (3)	139	4,15	,940			
	4 veya daha fazla çocuğa sahip (4)	64	3,97	,925			

Tablo 19 ‘un devamı

Ölçek Maddeleri	Gruplar Çocuk Sayısı	N	\bar{X}	Ss	ANOVA		Post Hoc Scheffe
					F	p	
10. Madde	1 çocuk sahibi (1)	57	4,39	,796	3,529	,015	4 ve 1,2,3
	2 çocuk sahibi (2)	252	4,46	,754			
	3 çocuk sahibi (3)	139	4,32	,827			
	4 veya daha fazla çocuğa sahip (4)	64	4,11	,961			
14. Madde	1 çocuk sahibi (1)	57	4,05	,934	4,035	,007	4 ve 1,2,3
	2 çocuk sahibi (2)	252	4,07	,870			
	3 çocuk sahibi (3)	139	3,99	1,004			
	4 veya daha fazla çocuğa sahip (4)	64	3,63	,917			
21. Madde	1 çocuk sahibi (1)	57	4,33	,809	4,029	,008	4 ve 1,2,3
	2 çocuk sahibi (2)	252	4,40	,824			
	3 çocuk sahibi (3)	139	4,27	,875			
	4 veya daha fazla çocuğa sahip (4)	64	3,98	,984			
25. Madde	1 çocuk sahibi (1)	57	3,82	1,071	3,715	,012	4 ve 1,2,3
	2 çocuk sahibi (2)	252	3,92	1,057			
	3 çocuk sahibi (3)	139	3,71	1,132			
	4 veya daha fazla çocuğa sahip (4)	64	3,44	1,167			
32. Madde	1 çocuk sahibi (1)	57	4,51	,869	4,027	,008	4 ve 1,2,3
	2 çocuk sahibi (2)	252	4,48	,780			
	3 çocuk sahibi (3)	139	4,25	,885			
	4 veya daha fazla çocuğa sahip (4)	64	4,17	,865			

Tablo 19 incelendiğinde velilerin sahip oldukları toplam çocuk sayılarının onların öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmen etkisine yönelik olarak velilerin verdikleri puanlarda bazı maddelerde istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmaya neden olduğu sonucu elde edilmiştir.

1. madde yer alan “Çocuklar için tiyatroya faaliyetleri düzenlemesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesi için görülen farklılığın kaynağını ($F=5,012$; $p=,002<,05$) belirlemek üzere yapılan *Post Hoc Scheffe* testine göre 4 veya daha fazla çocuğu olan veliler tiyatro faaliyetlerinin sosyalleşmede etkili olduğu düşüncesini 1, 2 veya 3 çocuğu olan velilere göre daha olumsuz değerlendirmişlerdir.

3. madde olarak velilere yöneltilen “Çocuklar için sinema organizasyonları düzenlemesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesinde elde edilen farklılık ($F=6,643$; $p=,000 < ,05$) ise tamamlayıcı testlerden *Post Hoc Scheffe* testine göre 4 veya daha fazla çocuğu olan veliler aleyhine gerçekleşmiştir. Buna göre 4 veya daha fazla çocuğu olan veliler okullarda düzenlenen sinema organizasyonlarının çocuğun sosyalleşmesinde etkili olduğu düşüncesini 1, 2 veya 3 çocuğu olan velilere göre daha düşük puanla değerlendirmişlerdir.

5. madde olan “Özel günler için çocukların halk oyunları-gösterilerinde görev almalarını sağlaması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesinde görülen anlamlı farklılık ($F=3,810$; $p=,010 < ,05$) kaynağı *Post Hoc Scheffe* testine göre 4 veya daha fazla çocuğu olan veliler ile 2 çocuğu olan veliler arasında gerçekleşmiştir. Ortalama puanlara bakıldığında ise bu farklılığın 2 çocuğu olan veliler lehine olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle, 4 veya daha fazla çocuğu olan veliler, 2 çocuğu olan velilere göre çocuklarının halk oyunları-gösterilerinde görev almalarının sağlamasını sosyalleşme aracı olarak değerlendirmede daha isteksizdirler.

Tablo 19’da görüldüğü üzere 7. maddede yani “Çocukların müzikle uğraşmasına yardım etmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesinde elde edilen istatistiksel farklılığın ($F=3,010$; $p=,030 < ,05$) kaynağı *Post Hoc Scheffe* testine göre 4 veya daha fazla çocuğu olan veliler ile 1 ve 2 çocuğu olan veli grupları arasında gerçekleşmiştir. Buna göre çocuklarının müzikle uğraşmasının çocuğun sosyalleşmesinde katkı sağlayacağı düşüncesine 1 ve 2 çocuğu olan veliler, 4 veya daha fazla çocuğu olan velilere göre daha olumlu cevaplamışlardır.

Yine Tablo 19’da verilen bulgularda ki 9. Madde olan “Sosyal kulüp çalışmalarında çocuklar aktif olarak yer alması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesinde görülen istatistiksel farklılığın ($F=2,990$; $p=,031 < ,05$) ise *Post Hoc Scheffe* testine göre 4 veya daha fazla çocuğu olan veliler ile 2 çocuğu olan veliler arasında gerçekleştiği görülmektedir. Söz konusu farklılığın ise ortalama puanlardan da görüleceği üzere 2 çocuğu olan veliler lehinedir. Başka bir ifadeyle, 4 veya daha fazla çocuğu olan veliler, 2 çocuğu olan velilere göre çocuklarının sosyal kulüplerde görev almalarının sağlamasını sosyalleşme aracı olarak değerlendirmede daha olumsuzdurlar.

10. madde olan “Spor faaliyetlerine katılımları konusunda çocukları cesaretlendirmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesinde görülen istatistiksel farklılığın ($F=3,529$; $p=,015 < ,05$) kaynağı *Post Hoc Scheffe* testine göre 4 veya daha fazla çocuğu olan veliler ile 1, 2 ve 3 çocuğu olan veli grupları arasında gerçekleşmiştir. Buna göre okullarda düzenlenen spor aktivitelerinin çocuğun sosyalleşmesinde etkili olduğu düşüncesini 4 veya daha fazla çocuğu olan veliler, 1, 2 ve 3 çocuğu olan velilere göre daha düşük puanla değerlendirmişlerdir.

14. madde olan “Okul sonrası aile-öğrenci faaliyetleri düzenlenmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesinde görülen istatistiksel farklılığın ($F=4,029$; $p=,007 < ,05$) kaynağı *Post Hoc Scheffe* testine göre 4 veya daha fazla çocuğu olan veliler ile 1, 2 ve 3 çocuğu olan veli grupları arasında gerçekleşmiştir. Buna göre aile-öğrenci faaliyetleri düzenlenmesi çocuğun sosyalleşmesinde etkili olduğu düşüncesini 4 veya daha fazla çocuğu olan veliler, 1, 2 ve 3 çocuğu olan velilere göre daha düşük puanla değerlendirmişlerdir

21. madde olan “Millî bayramlar, anma, kutlama günleri, belirli gün ve haftalar ile düzenlenecek tören ve toplantılarda (her çocuğun eşit) katılımını sağlaması çocuğumun sosyalleşmesini olumlu yönde etkiler” ifadesinde görülen istatistiksel farklılığın ($F=3,715$; $p=,008 < ,05$) kaynağı *Post Hoc Scheffe* testine göre 4 veya daha fazla çocuğu olan veliler ile 1, 2 ve 3 çocuğu olan veli grupları arasında gerçekleşmiştir. Buna göre 4 veya daha fazla çocuğu olan veliler okullara kutlanan milli bayramlar, anma ve kutlama günlerinin çocuğun sosyalleşmesinde etkili olduğu düşüncesini 1, 2 ve 3 çocuğu olan velilere göre daha negatif değerlendirmişlerdir.

25. madde olan “Ders içerisinde oyunlar oynatması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesinde görülen istatistiksel farklılığın ($F=2,990$; $p=,012 < ,05$) kaynağı *Post Hoc Scheffe* testine göre 4 veya daha fazla çocuğu olan veliler ile 1, 2 ve 3 çocuğu olan veli grupları arasında gerçekleşmiştir. 4 veya daha fazla çocuğu olan veliler ders içerisinde oyunlar oynatılmasının çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkileyeceği düşüncesini 1, 2 ve 3 çocuğu olan veli gruplarına göre daha olumsuz cevaplandırmışlardır.

32. madde olan “Öğrencileri herhangi bir şeyi yapamadığında, onları cesaretlendirmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesinde görülen istatistiksel farklılığın ($F=4,027$; $p=,008 < ,05$) kaynağı *Post Hoc Scheffe* testine

göre 4 veya daha fazla çocuğu olan veliler ile 1, 2 ve 3 çocuğu olan veli grupları arasında gerçekleşmiştir. Buna göre 4 veya daha fazla çocuğu olan veliler çocuklarının sınıfta cesaretlendirmesinin çocukların sosyalleşmesini iyi yönde etkileyeceği düşüncesini 1, 2 ve 3 çocuğu olan velilere göre daha negatif değerlendirmişlerdir.

Araştırma bulguları çocuk sayısı fazla olan ebeveynlerin, öğrencinin sosyalleşmesine ilişkin öğretmen etkisini daha yüksek puanla değerlendirdiklerini göstermektedir. Fazla çocuklu ebeveynlerin daha az çocuğa sahip ebeveynlere göre çocuklarına daha az zaman ayıracağı başka bir ifadeyle sosyalleşmesine daha az katkıda bulunacağı düşünülürse, çocuğun okulda geçireceği zaman içerisinde sosyal aktivitelere yönlendirilmesine daha olumlu bakacağı bu nedenle öğretmenin etkisine ilişkin görüşleri daha yüksek puanla değerlendirdiği düşünülebilir.

3.3.6. Öğrencilerin Öğretmenlerini Değiştirmiş Olma Durumlarına Göre Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine İlişkin Veli Görüşlerine Ait Bulgular

Örneklem grubunda yer alan velilerin, öğrencinin daha önce öğretmenini değiştirmiş olma durumlarına göre öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmen etkisini ölçmeye yönelik başvurulmuş veli görüşlerinde farklılıklara ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bu amaç doğrultusunda İlişkisiz Grup t testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20: Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine Yönelik Velilerden Alınan Puanların Öğrencinin Öğretmenini Değiştirme Durumuna Göre Anlamlı Farklılık Gösterip Göstermediğini Belirlemek Üzere Yapılan T Testi Sonuçları

Maddeler	Öğretmenini Değiştirme	N	\bar{X}	Ss	Sh _x	t Testi		
						t	Sd	p
17. Madde	Evet	191	4,32	,800	,058	2,471	510	,014
	Hayır	321	4,12	,919	,051			
20. Madde	Evet	191	4,03	,876	,063	2,544	510	,011
	Hayır	321	3,83	,891	,050			
36. Madde	Evet	191	4,33	,881	,064	1,939	509	,043
	Hayır	321	4,12	,910	,051			
40. Madde	Evet	191	4,50	,956	,069	2,020	510	,044
	Hayır	321	4,34	,865	,048			

Tablo 20 incelendiğinde, öğrencinin daha önce herhangi bir sebeple öğretmen değiştirmiş olma durumuna göre, öğrencilerin sosyalleşmesinde öğretmen etkisini ölçmeye yönelik velilerden alınan puanlarda 17. madde olan “Eğitim-öğretime yardımcı okul dışı geziler düzenlemesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler”

ifadesinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık elde edilmiştir($t_{(510)}=2,471$ ve $p=.014$). Elde edilen farklılık daha önce öğretmeni değişen öğrenci velileri lehine gerçekleşmiştir. Başka bir ifadeyle, öğretmeni değişmemiş olan öğrencilerin velileri okul dışı geziler düzenlemesinin sosyalleşmeye olumlu katkı sağlayacağı görüşünü öğretmeni değişmemiş olan öğrenci velilerine göre daha yüksek puanla değerlendirmişlerdir.

Tablo 20 'ye göre 20. madde olan "Eğitim-öğretimle ilgili kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler." maddesine ilişkin öğrencinin öğretmenini değiştirmiş olma durumu için yapılan t – testi sonucuna göre, öğretmeni değişen öğrencilerin velilerinin verdikleri puanların bu madde için aritmetik ortalaması (4,03) ve öğretmeni değişmemiş olan öğrenci velilerin bu madde için aritmetik ortalaması ise (3,83) olarak bulunmuştur. Yapılan istatistiksel analizlere göre; $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık elde edilmiştir($t_{(510)}=2,544$ ve $p=.011$). Buna göre öğretmeni değişen öğrencilerin velileri öğretmenin eğitim-öğretimle ilgili kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapmasının öğrencinin sosyalleşmesini olumlu yönde etkileyeceği görüşüne daha fazla katılmışlardır. Yine tablo 20'de incelendiğinde, 36. madde olan "Öğrencilerin istenmeyen davranışlarıyla başa çıkabilmek için, uzmanlar, okul psikolojik danışmanı ve okul yönetimi ile birlikte çalışması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler" ifadesi için öğrencinin öğretmenini değiştirme durumuna göre veli algılarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık elde edilmiştir($t_{(509)}=1,939$ ve $p=.043$). Elde edilen farklılık daha önce öğretmeni değişen öğrenci velileri lehine gerçekleşmiştir. Öğrencilerin istenmeyen davranışlarıyla başa çıkabilmek için, uzmanlar, okul psikolojik danışmanı ve okul yönetimi ile birlikte çalışmasının öğrencinin sosyalleşmesine katkı sağlayacağı görüşüne, öğretmeni değişmemiş olan öğrencilerin velileri daha düşük puanla değerlendirmişlerdir. 40. madde olan "Öğrenciler arasında ayrımcılığa sebep olabilecek davranışlardan kaçınması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler" ifadesi için öğrencinin öğretmenini değiştirme durumuna göre veli algılarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık elde edilmiştir($t_{(510)}=2,020$ ve $p=.044$). Öğretmeni değişmiş olan öğrencilerin velileri öğrenciler arasında ayrımcılığa sebep olabilecek davranışlardan kaçınması çocukların sosyalleşmesinde olumlu katkı sağlayacağı görüşünü öğretmeni daha önce değişmemiş olan öğrencilerin velilerine göre daha olumlu değerlendirmişlerdir.

3.3.7. Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Sınıf Seviyesine Göre Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine İlişkin Veli Görüşlerine Ait Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde öğrencinin eğitim görmekte olduğu sınıf seviyesine (3. Sınıf veya 4.Sınıf) göre, öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmen etkisini ölçmeye yönelik başvuru olan veli görüşlerinde farklılıklara ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bu amaç doğrultusunda İlişkisiz Grup t testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21: Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine Yönelik Velilerden Alınan Puanların Öğrencinin Sınıf Seviyesine Göre Anamlı Farklılık Gösterip Göstermediğini Belirlemek Üzere Yapılan T Testi Sonuçları

Maddeler	Sınıf Seviyesi	N	\bar{X}	Ss	Sh _x	t Testi		
						t	Sd	p
1. Madde	3. Sınıf	236	4,32	,970	,063	-,654	508	,513
	4. Sınıf	274	4,37	,784	,047			
2. Madde	3. Sınıf	236	4,07	1,012	,066	-,570	510	,569
	4. Sınıf	274	4,12	,902	,054			
3. Madde	3. Sınıf	236	4,14	,967	,063	-,176	508	,860
	4. Sınıf	274	4,15	,836	,051			
4. Madde	3. Sınıf	236	4,09	1,017	,066	-1,117	506	,265
	4. Sınıf	274	4,18	,788	,048			
5. Madde	3. Sınıf	236	4,25	,935	,061	,808	509	,419
	4. Sınıf	274	4,18	,920	,056			
6. Madde	3. Sınıf	236	4,24	,888	,058	1,072	506	,284
	4. Sınıf	274	4,16	,864	,052			
7. Madde	3. Sınıf	236	4,05	1,005	,065	-,177	507	,860
	4. Sınıf	274	4,07	,917	,056			
8. Madde	3. Sınıf	236	4,33	,872	,057	,014	505	,989
	4. Sınıf	274	4,33	,774	,047			
9. Madde	3. Sınıf	236	4,23	,906	,059	1,186	506	,236
	4. Sınıf	274	4,14	,893	,054			
10. Madde	3. Sınıf	236	4,39	,876	,057	,295	508	,768
	4. Sınıf	274	4,37	,751	,045			
11. Madde	3. Sınıf	236	4,36	,851	,055	-,792	508	,429
	4. Sınıf	274	4,41	,652	,039			
12. Madde	3. Sınıf	236	4,38	,884	,058	,006	507	,996
	4. Sınıf	274	4,38	,763	,046			
13. Madde	3. Sınıf	236	4,00	,901	,059	,226	507	,821
	4. Sınıf	274	3,98	,912	,055			
14. Madde	3. Sınıf	236	3,96	1,008	,065	-,913	506	,362
	4. Sınıf	274	4,03	,854	,052			
15. Madde	3. Sınıf	236	4,34	,852	,055	-,497	508	,620
	4. Sınıf	274	4,38	,762	,046			
16. Madde	3. Sınıf	236	4,31	,866	,056	-,511	509	,609
	4. Sınıf	274	4,35	,730	,044			

Tablo 21'in devamı

Maddeler	Sınıf Seviyesi	N	\bar{X}	Ss	Sh _x	t Testi		
						t	Sd	p
17. Madde	3. Sınıf	236	4,18	,949	,062	-,431	510	,666
	4. Sınıf	274	4,21	,819	,049			
19. Madde	3. Sınıf	236	3,65	1,008	,066	-,757	502	,449
	4. Sınıf	274	3,71	,975	,059			
20. Madde	3. Sınıf	236	3,86	,964	,063	-1,081	510	,280
	4. Sınıf	274	3,94	,822	,050			
21. Madde	3. Sınıf	236	4,25	,975	,063	-1,420	509	,156
	4. Sınıf	274	4,36	,753	,046			
22. Madde	3. Sınıf	236	4,30	,898	,058	-1,661	509	,097
	4. Sınıf	274	4,42	,676	,041			
23. Madde	3. Sınıf	236	4,31	,943	,062	-,003	501	,997
	4. Sınıf	274	4,31	,754	,046			
24. Madde	3. Sınıf	236	4,39	,872	,057	1,183	508	,237
	4. Sınıf	274	4,31	,770	,046			
25. Madde	3. Sınıf	236	3,77	1,100	,071	-,389	509	,698
	4. Sınıf	274	3,81	1,106	,067			
26. Madde	3. Sınıf	236	4,23	,810	,053	-,982	507	,327
	4. Sınıf	274	4,30	,736	,045			
27. Madde	3. Sınıf	236	4,28	,929	,061	-,377	506	,707
	4. Sınıf	274	4,31	,794	,048			
28. Madde	3. Sınıf	236	4,48	,802	,052	-,239	507	,811
	4. Sınıf	274	4,50	,659	,040			
29. Madde	3. Sınıf	236	4,53	,828	,054	,189	505	,850
	4. Sınıf	274	4,51	,713	,043			
30. Madde	3. Sınıf	236	4,45	,835	,054	-,463	507	,644
	4. Sınıf	274	4,48	,659	,040			
31. Madde	3. Sınıf	236	4,18	,902	,059	-,052	508	,959
	4. Sınıf	274	4,19	,820	,050			
32. Madde	3. Sınıf	236	4,37	,873	,057	-,508	508	,612
	4. Sınıf	274	4,40	,802	,048			
33. Madde	3. Sınıf	236	4,27	,926	,060	-,979	509	,328
	4. Sınıf	274	4,34	,774	,047			
34. Madde	3. Sınıf	236	4,42	,850	,055	-,297	508	,766
	4. Sınıf	274	4,45	,784	,047			
35. Madde	3. Sınıf	236	3,58	1,142	,074	,103	508	,918
	4. Sınıf	274	3,57	1,110	,067			
36. Madde	3. Sınıf	236	4,14	,887	,058	-1,141	509	,254
	4. Sınıf	274	4,23	,914	,055			
37. Madde	3. Sınıf	236	3,87	,928	,060	-,214	508	,831
	4. Sınıf	274	3,89	,927	,056			
38. Madde	3. Sınıf	236	4,12	,922	,060	-1,668	510	,096
	4. Sınıf	274	4,24	,780	,047			
39. Madde	3. Sınıf	236	3,97	1,075	,070	-,820	508	,413
	4. Sınıf	274	4,04	,950	,057			
40. Madde	3. Sınıf	236	4,35	,884	,057	-1,024	510	,306
	4. Sınıf	274	4,44	,919	,055			

Tablo 21' e görüldüğü üzere, öğrencilerin eğitim görmekte olduğu sınıf seviyesine göre, öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmen etkisini ölçmeye yönelik başvuru veli görüşlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların olmadığı bulgusu elde edilmiştir ($P > .05$). Başka bir ifadeyle, öğrenci velilerinin çocuklarının 3. sınıf veya 4. sınıfta eğitim görmesi onların öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmen etkisine ilişkin algılarında farklılaşma neden olmadığı yani benzer düşünce içinde oldukları sonucu elde edilmiştir.

3.3.8. Öğrenci Velilerinin Gelir Seviyesine Göre Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmen Etkisine İlişkin Veli Görüşlerine Ait Bulgular

Bu bölümde, öğrencilerin sosyalleşmesinde öğretmen etkisine ilişkin örneklem grubundan alınan puanlarının onların gelir seviyelerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Anlamlı farklılaşmanın görüldüğü durumlarda ise farklılığın kaynağını belirlemek üzere *Post Hoc Scheffe Testi* yapılmış ve sonuçları Tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22: Öğrencinin Sosyalleşmesinde Öğretmenin Etkisine Yönelik Velilerden Alınan Puanların Onların Gelir Seviyesine Göre Anlamlı Farklılık Gösterip Göstermediğini Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA ve Post Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Ölçek Maddeleri	Gruplar		N	\bar{X}	Ss	ANOVA		Post Hoc Scheffe Testi
	Gelir Seviyesi					F	p	
1. Madde	0-1300TL	(1)	113	4,00	1,217	8,789	,000	1 ile 2,3,4,5
	1301-2000TL	(2)	169	4,42	,632			
	2001-3000TL	(3)	119	4,26	,916			
	3001-4000TL	(4)	60	4,65	,515			
	4000TL üzeri	(5)	51	4,65	,627			
3. Madde	0-1300TL	(1)	113	3,97	1,130	2,538	,039	4 ile 1,2,3
	1301-2000TL	(2)	169	4,15	,799			
	2001-3000TL	(3)	119	4,11	,862			
	3001-4000TL	(4)	60	4,23	,871			
	4000TL üzeri	(5)	51	4,43	,671			
7. Madde	0-1300TL	(1)	113	3,88	1,158	2,565	,038	1 ile 4,5
	1301-2000TL	(2)	169	4,02	,906			
	2001-3000TL	(3)	119	4,07	,927			
	3001-4000TL	(4)	60	4,18	,854			
	4000TL üzeri	(5)	51	4,35	,744			

Tablo 22'nin devamı

Ölçek Maddeleri	Gruplar		N	X	Ss	ANOVA		Post Hoc Scheffe Testi
	Gelir Seviyesi					F	p	
9. Madde	0-1300TL	(1)	113	3,87	1,065	8,616	,000	1 ile 2,3,4,5
	1301-2000TL	(2)	169	4,13	,835			
	2001-3000TL	(3)	119	4,19	,941			
	3001-4000TL	(4)	60	4,43	,647			
	4000TL üzeri	(5)	51	4,65	,559			
10. Madde	0-1300TL	(1)	113	4,15	1,037	5,632	,000	1 ile 4,5
	1301-2000TL	(2)	169	4,38	,747			
	2001-3000TL	(3)	119	4,34	,805			
	3001-4000TL	(4)	60	4,53	,623			
	4000TL üzeri	(5)	51	4,75	,440			
16. Madde	0-1300TL	(1)	113	4,19	,953	2,677	,031	1 ile 4,5
	1301-2000TL	(2)	169	4,27	,785			
	2001-3000TL	(3)	119	4,35	,720			
	3001-4000TL	(4)	60	4,47	,650			
	4000TL üzeri	(5)	51	4,57	,728			
17. Madde	0-1300TL	(1)	113	4,02	1,044	2,762	,027	1 ile 4,5
	1301-2000TL	(2)	169	4,17	,845			
	2001-3000TL	(3)	119	4,21	,891			
	3001-4000TL	(4)	60	4,35	,777			
	4000TL üzeri	(5)	51	4,45	,577			
20. Madde	0-1300TL	(1)	113	3,67	,986	3,380	,010	1 ile 2,3,4,5
	1301-2000TL	(2)	169	3,93	,835			
	2001-3000TL	(3)	119	3,90	,915			
	3001-4000TL	(4)	60	4,07	,841			
	4000TL üzeri	(5)	51	4,14	,749			
21. Madde	0-1300TL	(1)	113	4,10	1,069	3,755	,005	1 ile 2,3,4,5
	1301-2000TL	(2)	169	4,33	,798			
	2001-3000TL	(3)	119	4,26	,838			
	3001-4000TL	(4)	60	4,50	,701			
	4000TL üzeri	(5)	51	4,57	,700			
24. Madde	0-1300TL	(1)	113	4,11	1,038	3,997	,003	1 ile 2,3,4,5
	1301-2000TL	(2)	169	4,34	,780			
	2001-3000TL	(3)	119	4,39	,771			
	3001-4000TL	(4)	60	4,47	,650			
	4000TL üzeri	(5)	51	4,59	,572			

Tablo 22 incelendiğinde, “Çocuklar için tiyatroya faaliyetleri düzenlemesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesi olan 1. madde için gelir seviyesi değişkenine göre yapılan *ANOVA* sonucunda velilere ilişkin gelir seviyesi gruplarının ortalamaları arasında ki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($F=8,616$ ve $p<.05$). Belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek üzere yapılan tamamlayıcı *Post Hoc Scheffe* Testine göre gelir seviyesi 0-1300TL aralığında olan veli grupları öğrenciler için tiyatro faaliyetlerinin düzenlenmesinin öğrencinin sosyalleşmesinde etkili olacağı düşüncesini diğer gelir seviyesi de ki veli gruplarına göre daha olumsuz değerlendirmişlerdir.

Yine Tablo 22 incelendiğinde, gelir seviyesi değişkenine göre yapılan *ANOVA* sonucunda 3. madde olan “Çocuklar için sinema organizasyonları düzenlemesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesinde istatistiksel farklılığa neden olduğu tespit edilmiştir ($F=2,538$ ve $p<.05$). Söz konusu anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için yapılan *Post Hoc Scheffe* Testine göre, gelir seviyesi 0-1300TL aralığında olan veli grupları ile gelir seviyesi 3000 TL’den daha fazla olan veli grupları arasında gerçekleştiği görülmüştür. Gelir seviyesi 0-1300TL aralığında olan velilerin sinema organizasyonlarının düzenlenmesinin çocuklarının sosyalleşmesinde etkili olacağı düşüncesini daha düşük puanla değerlendirmişlerdir.

Tablo 22’ye göre, gelir seviyesi değişkenine göre yapılan *ANOVA* testi sonucunda 7. madde olan “Çocukların müzikle uğraşmasına yardım etmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesi için velilerin gelir seviyesi değişkenine göre onlardan alınan aritmetik ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu sonucu elde edilmiştir ($F=2,565$ ve $p<.05$). Elde edilen bu farklılığın tespitine yönelik yapılan *Post Hoc Scheffe* Testine göre, gelir seviyesi 0-1300TL aralığında olan veli gruplarının aleyhine olmak üzere ile gelir seviyesi 3000 TL’den daha fazla olan veli grupları arasında gerçekleştiği görülmüştür. Gelir seviyesi 0-1300TL aralığında olan velilerin çocuklarının müzikle uğraşmasının onların sosyalleşmesine olumlu yönde katkı sağlayacağı düşüncesini daha olumsuz değerlendirmişlerdir.

Tablo 22’de görüldüğü üzere, *ANOVA* testine göre gelir seviyesi değişkenine velilerin 9. madde olan “Sosyal kulüp çalışmalarında çocuklar aktif olarak yer alması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesi değerlendirmede istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmaya neden olduğu sonucu elde edilmiştir. ($F=8,616$ ve $p<.05$). Bu farklılığın tespitine için yapılan *Post Hoc Scheffe* Testine göre, gelir seviyesi 0-1300TL aralığında olan veli gruplarının gelir seviyesi daha yüksek olan diğer veli gruplarına göre “Sosyal kulüp çalışmalarında çocuklar aktif olarak yer alması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesini daha olumsuz değerlendirmişlerdir.

Yine Tablo 22’ye göre, velilerin gelir seviyesi değişkenine göre yapılan *ANOVA* testi sonucunda 10. madde olan “Spor faaliyetlerine katılımları konusunda çocukları cesaretlendirmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesine velilerin verdikleri puanların aritmetik ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık elde edilmiştir ($F=5,632$ ve $P<.05$). *Post Hoc Scheffe* Testine göre bu farklılık gelir seviyesi 0-1300TL olan veli grubu ile gelir seviyesi daha yüksek olan diğer veli grupları arasında gerçekleşmiştir. Başka bir ifadeyle, gelir seviyesi 0-1300TL olan veliler, öğrencilerinin sportif faaliyetlere katılmasının sosyalleşmede etkili olacağı düşüncesini daha olumsuz değerlendirmektedirler.

Tablo 22’de, velilerin gelir seviyesi değişkeni onların 16. madde olan “Öğrenciler için zihinsel ve bedensel gelişimini destekleyici etkinlikler yaptırması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesinde değerlendirmede anlamlı farklılaşma görülmektedir ($F=2,677$ ve $P<.05$). Farklılığın kaynağını belirlemek üzere yapılan *Post Hoc Scheffe* Testine göre ise gelir seviyesi 0-1300TL olan veliler, “Öğrenciler için zihinsel ve bedensel gelişimini destekleyici etkinlikler yaptırması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesine daha az katılmışlardır.

Öğrencilerin sosyalleşmesinde öğretmen etkisini belirlemeye yönelik başvuru olan veli görüşlerinin gelir seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılığın kaynağını araştırmak üzere yapılan *ANAVO* testi sonuçlarının yer aldığı Tablo 22’ye göre, “Eğitim-öğretime yardımcı okul dışı geziler düzenlemesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesi olan 17. Madde de istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma söz konudur ($F=2,762$ ve $P<.05$). *Post Hoc Scheffe* Testine göre ise, gelir seviyesi 0-1300TL olan veliler, okul dışı geziler düzenlemesinin öğrencinin sosyalleşmesine

olumlu katkı sağlayacağı görüşünü diğer gelir seviyesi grubunda yer alan velilere göre daha düşük puanla değerlendirmişlerdir.

Tablo 22’de görüldüğü üzere, gelir seviyesi değişkenine göre yapılan öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmen etkisini araştırmaya yönelik yapılan ANOVA testi sonuçlarında 20. madde olan “Eğitim-öğretimle ilgili kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık elde edilmiştir ($F=3,380$ ve $P<.05$). Tamamlayıcı testlerden olan *Post Hoc Scheffe* Testine göre, gelir seviyesi 0-1300TL olan veliler “Eğitim-öğretimle ilgili kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” daha yüksek gelir seviyesi grubunda yer alan diğer veli gruplarına göre daha düşük puanla değerlendirmişlerdir.

Yine Tablo 22’de görüldüğü üzere, ölçeğin 21. maddesi olan “Millî bayramlar, anma, kutlama günleri, belirli gün ve haftalar ile düzenlenecek tören ve toplantılarda (her çocuğun eşit) katılımını sağlaması çocuğumun sosyalleşmesini olumlu yönde etkiler” ifadesi için yapılan ANOVA testi sonrasında gruplar arasında istatistiksel anlamda farklılaşmanın olduğu tespit edilmiştir ($F=3,755$ ve $P<.05$). Farklılaşmanın kaynağını belirlemek üzere yapılan *Post Hoc Scheffe* Testine göre gelir seviyesi 0-1300TL olan veliler bu ifadeyi daha yüksek gelir seviyesi grubunda yer alan diğer veli gruplarına göre daha düşük puanla değerlendirmişlerdir.

Son olarak gelir seviyesi değişkenine göre gruplar arasında 24. madde olan “Grup çalışmalarında her öğrenciye aktif roller vermesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesi için istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma olduğu sonucu elde edilmiştir ($F=3,997$ ve $P<.05$). Tamamlayıcı testlerden *Post Hoc Scheffe* Testine göre ise yine diğer maddelerde olduğu gibi, gelir seviyesi 0-1300TL aralığında olan veli grubu aleyhine farklılaşma olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle gelir seviyesi 0-1300TL daha fazla veli grupları “Grup çalışmalarında her öğrenciye aktif roller vermesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler” ifadesini daha olumlu değerlendirmişlerdir.

Ekonomik gelir seviyesi düştükçe, veliler sosyalleşmede öğretmen etkisine ilişkin maddeler daha olumsuz değerlendirmişlerdir. Sinema, tiyatro, gezi gibi etkinliklerin maddi bir yönü olduğu düşünüldüğünde bu sonucun çıkmasında ekonomik gelir seviyesinin önemli bir parametre olduğu söylenebilir. Bunun yanında okul içerisinde

yapılan etkinliklerde de öğrencilerin etkinliklerde kullanacağı kıyafet, kostüm, vb materyallerin ekonomik boyutu veliler tarafından karşılanmaktadır. Dar gelirli ailelerin bu ekonomik boyut nedeniyle, okul içerisinde ki sosyal faaliyetlere daha olumsuz bakmasına neden olduğu düşünülmektedir.

3.4. Ölçek Maddelerinin Dışında Araştırmaya İlişkin Bazı Veli Görüşleri

Araştırmada anket formu ile velilere yöneltilen görüşlerin dışında serbest ve gönüllü olarak araştırmaya yönelik görüş bildiren velilerde olmuştur. Anketin üçüncü bölümünde yer alan veli görüşleri araştırma için önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırmada elde edilen bazı veli görüşleri şöyledir;

“Başarılı bir çalışma öğrencilerin takip için gerekli olduğunu düşünüyorum. Bu her çalışmalarını daha geniş düzenli yapılması daha doğru buluyorum ve öğretmen konusunda şanslıyız ama şanslı olmayanlar olabilir.”

“Sorunlu çocuklarımızın sorunları ile ilgilenilmesi kesinlikle iyi olur”

“Öğretmenimiz doğum iznine ayrılınca ücretli iki öğretmen geldi sınıfımıza öyle olunca olumlu yönde etkiledi. Annesi ve anasınıfi öğretmeni ile beraber dört farklı öğretmeni tanımış olması çocuk için güzel bir deneyim oldu”

“Öğretmenin hayata bakış penceresinin dinamiklerinin ne olduğunu ya da olabileceği hakkında bir fikrim olamaz iken bunların çocuğun sosyalleşme sürecini etkilerinin olumlu veya olumsuz etkilidir demek Nasıl Mümkün olabilir”

“Her çocuğun yeteneğine göre sosyal faaliyetler daha verimli olabilir.”

“Her yapılmak istenilen eylemlerde aşırıya kaçmamak gereklidir sosyalleştireceğiz diye yapılan zorlamalar eğitimin amacından şaşırıp zaman kaybına yol açabilir, dikkat dağılmasına yol açabilir”

“Etkinlikleri beğendim, keşke bunların uygulanabileceği bir eğitim kurumumuz olsa Tabii ki iyi bir Milli Eğitim kurumunda.”

“Çocukların kabiliyetleri ve karakterleri doğrultusunda sosyalleşme faaliyetlerini seçilmeleri taraftarıyım.”

“Tezin konusu çok iyi düşünülmüş. Gelecekte kendine güvenen özgür, duygu ve düşüncelerini kolay dile getirebilen başarılı bireylerde yetiştirmenin önce ailede başladığını sonra ilkokul yıllarında toplumda yaşamının nasıl olması gerektiğini o konuda uzmanlaşmış, egolarını okul dışında bırakmış, özverili ilkokul öğretmenlerinin de ve onları da takip edecek yönlendirecek okul idaresinin de ve onları da gerçekten takip edecek müfettişler de olduğuna inanıyorum. Ücretsiz verilecek olan kurslarla çocukların yeteneklerini ortaya çıkacağını ve sosyal çocuk olacaklarını inanıyorum.”

“İlkokulda sık öğretmen, sınıf ve arkadaş değiştirmekten çocuğum kendini düzeltememektedir. Arkadaş çevresinde grup olarak rahatsızım iyi, başarılı ve hiç okuma bilmeyen öğrencilerimizin aynı sınıftadır. Bunun değerlendirilmesini istiyorum öğrencimin gelişimini sosyalleşmesini büyük yönde etkilemektedir. Biz veli olarak hangi öğretmene hangi veliye alışmakta, veli olarak zorluk çekiyoruz.”

“Geçen dönemlerde yapılmayan aktiviteler yeni gelen öğretmenimiz ile başladı. Şu an yeni öğretmenimiz çocuklarımızla oldukça ilgili ve hep sorun çözücü unsurlarla devam ediyor.”

“Ben bir diyabet hastası kız annesi olarak öğretmenlerin çocukları geliştirmek için yaptıkları faaliyetlerde biz ve benzeri rahatsızlıkları olanlara da göz önünde bulundurmaları rica ederiz.”

“Çocuğum okul hayatında öğretmenini örnek alır ve o şekil verir öğretmenin öğrenciye sosyalleşmesinde çok büyük bir rolü vardır. Bizim kızımız öğretmenini çok seviyor ve örnek alıyor. Bu derslerine kesinlikle yansıyor. İlkokul öğrencisi kesinlikle öğretmenini sevmeli ve öğretmeni kendisini sevdirmeli.”

“Öğretmenlerimizin çocuklarımıza ve dolayısıyla bizlere daha fazla faydalı ve sosyalleşme konularında yararlı olmasında okul idaresinin ve onlara verdiği

imkânlarla alakalıdır. Ellerinde imkânları olsa inanıyorum ki daha fazlasını yaparlar.”

“Çocuğumun öğretmeninin değışmesi onun üzerinde çok kötü etkiler bıraktı. Ama şimdiki öğretmeninden çok memnunuz bir öğretmen hiçbir zaman sorumsuz olmamalı güzel bir anket olmuş.”

“Tüm eğitimcilerden ricam bu öğrenci parlak gözde diye öğrenciler arasında ayırım yapmayarak her çocuk her öğrenci özeldir diyerek çocuklarımıza bu şekilde yaklaşmaları temenni ediyorum.”

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmadan Elde Edilen Sonuçlar ve Tartışmalar

Bu tez çalışmasına; Kocaeli Körfez İlçesinde bulunan devlet okulların eğitim almakta olan ilkokul 3. ve 4. sınıf öğrencilerin velileri dâhil edilmiştir ve öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmen etkisine ilişkin veli görüşleri incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler ile yapılan analizler ışığında aşağıdaki elde edilen sonuçlar ve bunlara ilişkin tartışmalar aşağıda özetlenmiştir:

Tablo 12’de görüleceği üzere, araştırma grubunda yer alan velilerin görüşlerine göre, öğretmenlerin hayata bakış açısını belirleyen temel değer(ler)e ilişkin olarak veliler çoğunlukla, öğretmenin hayata bakışını milli ve kültürel değerlerin belirlediği görüşünde oldukları tespit edilmiştir. Tablo 13’de ise veliler, öğretmenlerin hayata bakış açılarının öğrencinin sosyalleşmesinde olumlu yönde etkili olduğu görüşündedir.

Tablo 14’de verilen ölçek madde ortalamaları ($X=4,19$), velilerin öğrencilerin sosyalleşmesinde öğretmenlerin etkili olduğu görüşüne katıldıklarını göstermektedir. Buna göre veliler, öğretmenleri çocuklarının sosyalleşmesinde önemli bir araç olarak gördükleri ve bu konuda güvendikleri söylenebilir. Sınıf öğretmenleri öğrencilerin akademik başarılarının yanında genel davranışları, kişisel ve sosyal gelişimleri ve çeşitli ihtiyaçları karşısında önemli bir rol üstlenir. Araştırma göstermektedir ki veliler öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmenin üstlendiği bu önemli rolün farkındadırlar. Burada öğretmen düşen ise bu rolü hakkıyla yerine getirebilmesidir.

Tablo 15’de görüldüğü üzere, bayan velilerin öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmen etkisine ilişkin görüşleri erkeklere göre daha fazla katıldıkları görülmüştür. Araştırma sonucunda elde edilen bu bulgu çalışmanın “H₁: İlkokul 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinin sosyalleşmesinde öğretmenin etkisine yönelik başvuru veli görüşleri, velilerin cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır” alt hipotezini doğrulamaktadır. Annelerin çoğunlukla ev hanımı olduğu ve bu nedenle çocukları için okulda düzenlenen aktivitelere daha fazla katılma şansı buldukları gözlemlenmektedir. Araştırmada erkek veliler okuldaki doğum günü kutlamalarının öğrencinin sosyalleşmesinde etkili olduğu görüşüne bayan velilere göre daha çok katılmaları dikkat çekici bir diğer sonuçtur.

Tablo 16’da görüldüğü üzere, ebeveynlerin medeni durumları onların öğrencilerinin sosyalleşmesinde öğretmen etkisine ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılaşmaya neden olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç, araştırmanın başından ileri sürülen “H₂: İlkokul 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinin sosyalleşmesinde öğretmenin etkisine yönelik başvurulan veli görüşleri, velilerin medeni durumlarına göre farklılaşmaktadır” hipotezini doğrulamamaktadır. Anne ve babanın ayrılmış olması onların çocukları üstündeki sorumluluklarını, çocuklarının okul içerisindeki aktivitelere katılmalarını izleme isteğini, çocuklarının sosyalleşmesine yönelik isteklerini etkilemeyeceği düşünüldüğünde bu sonucun çıkması şaşırtıcı olmamıştır.

Tablo 17’de yaş değişkeni bakımında sonuçlar irdelenmiştir. Buna göre, genç yaş grubunda yer alan velilerin öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmen etkisini daha düşük ortalamalar ile cevapladıkları görülmüştür. Buna göre, araştırmanın “H₃: İlkokul 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinin sosyalleşmesinde öğretmenin etkisine yönelik başvurulan veli görüşleri, velilerin yaş değişkenine göre farklılaşmaktadır” hipotezi doğrulanmıştır. Genç veliler, öğrencinin öğretimi ile daha çok ilgilendikleri, çocuklarının daha başarılı olma arzusuna daha fazla sahip olmaları, genel olarak genç velilerde görülen davranış olmasının bu sonuçta etkili olduğu düşünülmektedir.

Tablo 16’da velilerin eğitim seviyesinin düştükçe, sinema, tiyatro, gezi gibi organizasyonların öğrencinin sosyalleşmesinde etkili olacağı düşüncesini düşük puanla değerlendirdikleri göze çarpmaktadır. Bu sonuç “H₄: İlkokul 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinin sosyalleşmesinde öğretmenin etkisine yönelik başvurulan veli görüşleri, velilerin eğitim düzeyine göre anlamlı farklılaşmaktadır” hipotezini doğrulamaktadır.

Tablo 17’de, öğrenci velilerin sahip oldukları toplam çocuk sayısı onların, öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmenin etkisine ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılaşmaya neden olduğu sonucu elde edilmiştir. Çocuk sayısı fazla olan ailelerin, öğrencinin sosyalleşmesinde okul içerisinde düzenlenen etkinliklerin öğrencinin sosyalleşmesinde etkili olacağı görüşünü daha az benimsedikleri görülmektedir. Bu bulgu, araştırmanın “H₅: İlkokul 3. Sınıf ve 4. Sınıf öğrencilerinin sosyalleşmesinde öğretmenin etkisine yönelik başvurulan veli görüşleri, velilerin sahip oldukları toplam çocuk sayısına göre farklılaşmaktadır” hipotezini doğrulamaktadır. Bu sonuç, kalabalık aile grubundaki veliler, her çocuğa bireysel zaman ayıramadıkları için bu

faaliyetlere diğ er grup velilerine göre daha az katıldıkları, bu nedenle daha olumsuz değerlendirdikleri şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 20’de, öğretmeni değı ş en öğrencilerin velileri, öğrencinin sosyalleş mesinde öğretmenin etkisini daha olumlu değerlendirdikleri görülmektedir. Buna göre, elde edilen bu sonuç araştırmanın “H₆: İlkokul 3. Sınıf ve 4. Sınıf öğrencilerinin sosyalleş mesinde öğretmenin etkisine yönelik başvuru lan veli görüşleri, çocuğ unun öğretmenini değı ş tirmiş olma durumuna göre farklılaş maktadır” hipotezini doğrulamaktadır. Öğretmenin değı ş iminde eğer veli etkili olmuş sa yani öğretmeni beğ enmedikleri için öğrencinin öğretmenini kendi isteğ iyle değı ş tirmiş ise bu sonucun çıkması doğal görünmektedir. Bununla beraber öğretmeni baş ka nedenlerden dolayı, öğrencinin ve velinin isteğ i dışında değı ş en öğrencilerin velileri, bu değı ş ikliğ in öğrenci üzerinde ki olumsuz etkisini azaltmaya yönelik diğ er sosyal aktivitelerle öğrencinin desteklenmesinin yararını düşünerek daha olumlu puan verdikleri şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 21’de görüldüğü üzere, öğrencilerin eğitim gördükleri sınıf seviyesi değı ş kenine göre, öğrencinin sosyalleş mesinde öğretmen etkisine yönelik başvuru lan veli görüşlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılaş ma elde edilememiştir. Bu sonuca göre, “H₇: İlkokul 3. Sınıf ve 4. Sınıf öğrencilerinin sosyalleş mesinde öğretmenin etkisine yönelik başvuru lan veli görüşleri, velilerin çocuğ unun eğitim gördüğü sınıf seviyesine göre farklılaş maktadır” alt hipotezini doğrulanamamaktadır. İlkokul 3. veya 4. sınıf arasında önemli bir yaş farkı olmadığı, öğrencinin sosyalleş mesinde bu sınıf seviyelerinin benzer önem derecesine sahip olduğı düşünölmektedir. Bu çerçevede sınıf seviyesi değı ş kenine göre bu sonucun ortaya çıkmasında yaş aralıklarının yakın olmasının etkili olduğı düşünölmektedir.

Tablo 22’de görüldüğü üzere, ailelerin ekonomik gelir seviyelerinin düştükçe, öğrencinin sosyalleş mesinde öğretmen etkisine ilişkin veli algılarının daha olumsuz olduğunu göstermektedir. Buna sonuç, araştırmanın “H₈: İlkokul 3. Sınıf ve 4. Sınıf öğrencilerinin sosyalleş mesinde öğretmenin etkisine yönelik başvuru lan veli görüşleri, velilerin gelir seviyesine göre farklılaş maktadır” hipotezini doğrulamaktadır. Sinema, tiyatro, gezi gibi etkinliklerin maddi bir yönü olduğı düşünöldüğünde bu sonucun çıkmasında ekonomik gelir seviyesinin önemli bir parametre olduğı söylenebilir.

İlkokulda öğrencilere, genel anlamda toplumda uyulması gereken kurallar gerek ders müfredatı gerekse de öğretmenin mesleki yeterliliği, bilgisi, kişiliği, tutum ve davranışları sayesinde öğretilmektedir. İlkokulda öğrencilerin önemli bir zamanını sınıf öğretmeniyle birlikte geçirdikleri düşünüldüğünde öğrencinin sosyalleşme ihtiyacına rehber olacak kişinin öğretmeni olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle öğretmen, öğretme kadar sosyalleştirmeyi de rol edinmiştir. İlkokul çağı çocukların toplumdaki rollerini öğrenmede öğretmenin deneyimi ve sabrı etkilidir. Bu araştırmada velilerin, öğretmenlerin deneyim ve becerilerine olan güvenin var olduğu söylenebilir.

Her ne kadar da çocukların sosyalleşmesinde okul dışı kursların olması ya da velilerin bu konuda araştırma yapıp çocuklarını yönlendirmeleri gözlenebilen bir gerçek olsa da bu araştırma; velilerin ilkökul öğretmenlerinden görüş alma isteği ve ihtiyacının var olduğunu gösteriyor. Bunun temelinde; veli görüşlerinden yola çıkarak velilerin çocuklarında fark edemedikleri becerileri, beklentileri ve sorunları öğretmenin fark etmesi söylenebilir. Bunun yanında öğretmenin çocuklar üzerindeki etkisinin de veliler tarafından kabul ettikleri ortaya çıkmaktadır. Bu araştırma; veli algılarında sosyalleşme olgusunun öğretmene duyulan güven bakımından önemli olduğunu göstermektedir.

Öneriler

1. Okul içi aktivitelerde en az anneler kadar babaların da katılımı sağlanmalıdır. Aktivite saatleri ayarlanırken çalışan babalar da göz önüne alınmalıdır.
2. Genç ebeveynlere yönelik yapılacak seminer, konferans gibi çalışmalarla okul için yapılan aktivitelerin öğrencinin gelişiminde en az dersler kadar önemli olduğu anlatılabilir.
3. Öğretmenin sosyalleşme ki rolü ve okul için aktivitelerin önemi, eğitim seviyesi daha düşük velilere, veli toplantılarında açıklanabilir.
4. Sahip olduğu çocuk sayısı 4 veya daha fazla olan velilerin öğrencinin sosyalleşmesinde öğretmenin katkısına yönelik sahip oldukları olumsuz tutumların daha fazla çocuk ile ilgilenmeleri nedeniyle yaşayabilecekleri yorgunluklar da dikkate alınarak, velilerin de keyif alacağı sosyal etkinliklerle düzenlenebilir.

5. Düzenlenecek okul içi aktivitelerde ailelerin gelir düzeyleri de dikkate alınarak velilere yük olmayacak şekilde düzenlemelerin yapılması, ekonomik geliri düşük olan velilerin olumsuz tutumlarını kırabilir.
6. Öğrencinin sosyalleşmesi için yapılacak okul içi aktiviteler, öğretmen sorumlulukları MEB tarafından belli bir standartta oturtulmalı ve öğrencinin ilkokul 3. veya 4. sınıf seviyesinde iken öğretmenini değiştirmiş olma durumunun, öğrencinin sosyalleşmesinde ki öğretmen etkisinin olumlu veya olumsuz etkisi ortadan kaldırılmalıdır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Akdeniz, S. (1994). *Eğitim Sosyolojisi*. (3. Basım). İstanbul: Yıldızlar Ofset.
- Aksoy, R., Bakış, M., ve Ünveren, M. (2012). *Spor sosyolojisi* (3. Baskı). ANKARA: MEB.
- Arlı, M. Ve Nazik, H. (2010). *Bilimsel Araştırmaya Giriş*. Ankara. Gazi Kitapevi
- Ergün, M. (1994). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Gökalp, Z. (1997). *Terbiyenin Sosyal ve Kültürel Temelleri I*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara. Nobel Yayın Dağıtım
- Kurtkan, A. (1972). *Eğitim Yolu İle Kalkınmanın Esasları*. İstanbul Üniversitesi Yayınları. İktisat Fakültesi. No: 312. Fakülteler Matbaası.
- Özdemir, Ç. (2014). *Eğitim Sosyolojisi*. Pegem Akademi. I.Baskı. Ankara.
- Tezcan, M. (1985). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversite Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Yörükkan, T. (2013). *Sosyolojik ve Sosyal Psikolojik Görüş Açısıyla Öğrenme, Etkileşme, Sosyalleşme ve Kişilik*. Ankara: Afşaroğlu Matbaası.

Sürelili Yayınlar

- Alp, H . (2016). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Saldırgan Davranışları Ve Sosyalleşme Süreçlerine Akran Eğitimi Ve Oyun Etkinliklerinin Etkisi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 2 (2), 788-813. <http://dergipark.gov.tr/ijsser/issue/26513/279073> adresinden erişildi.
- Altıparmak, İ. B. (2014). Öğrencilerin Siyasal Sosyalleşme Algısı Üzerinde Ailenin Etkisi. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 261–280.
- Arslan, A. A. (2014). A Study into the Effects of Art Education on Children at the Socialisation Process. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116, 4114–4118. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.900>.
- Aslan, K. (2001). Eğitimin toplumsal temelleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 16–30.

<http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c4s5/makale/c4s5m2.pdf> adresinden erişildi.

Atak, H. (2011). Kimlik Gelişimi ve Kimlik Biçimlenmesi: Kuramsal Bir Değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(1), 163–213. <https://doi.org/10.18863/PGY.85809>.

Babaroğlu, A. (2015). Televizyonun Okul Öncesi Dönem Çocuklarının İşbirliği Davranışlarına Etkisi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, (32), 335–355. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2630>.

Baltacı, C., ve Uysal, M. T. (2012). Türkiye’de Bir Siyasal Sosyalleşme Aracı Olarak Ders Materyali: İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Üzerine Bir İnceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(3), 177–194.

Baş, Gökhan (2012). İlköğretim Öğrencilerinin Yapılandırmacı Öğrenme Ortamına İlişkin Algılarının Farklı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *RET Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 203-215.

Birch, S. H., and Ladd, G. W. (1997). The Teacher-Child Relationship and Children's Early School Adjustment, *Journal of School Psychology*, 35(1), 61–79.

Brisko, B. (2012). The socialization process and the functional significance of education from vocational education learners’ perspective. *SHS Web of Conferences*, 2, 1–6. <https://doi.org/10.1051/shsconf/20120200008>.

Cezayirli, G. (1997). Dini Grup Ve Toplumsal Grup. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 37(1), 365–375.

Chou, C. (2011). Student Teachers Socialization Development By Teaching Blog : Reflections And Socialization Strategies. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 10(2), 190–201. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ932238.pdf> adresinden erişildi.

Coşgun, M. (2012). Gençlerin Kimlik Gelişimi Ve Sosyalleşme Sürecine Televizyon Dizilerinin Etkisi (Sakarya İli Kocaali İlçesi Örneği), (28), *Akademik Bakış Dergisi*, (28), 1–21. <http://www.akademikbakis.org/eskisite/28/16.pdf> adresinden erişildi.

- Dilmen, N. E. ve Ögüt, S. (28-30 Nisan 2010). Sosyalleşmenin Yeni Yüzü: Sosyal Paylaşım Ağları, 2nd International Conference on New Media and Interactivity. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi, İstanbul.
- Doda, Z. (2005). *Introduction to Sociology*. www.researchgate.net/profile/Zerihun_Doffana/publication/266001678_Introduction_to_Sociology_Lecture_Notes/links/5422c6c40cf290c9e3ac4b0d/Introduction-to-Sociology-Lecture-Notes.pdf adresinden erişilmiştir.
- Doğan, M. (2014). Öğretmen Öğrenci İlişkileri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (9), 22-27.
- Fredriksen, K., & Rhodes, J. (2004). The role of teacher relationships in the lives of students. *New Directions For Youth Development*, (103), 45–55.
- Gür, T., Dilci, T., ve Coşkun, İ. (2013). Söylem Çözümlemesi Bağlamında Öğretmen Adaylarının Öğretmenin Toplumdaki Rollerine İlişkin Metafor Algıları. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 2, 91–106.
- Hamre, B. K., and Pianta, R. C. (2006). Student–Teacher Relationships. Children’s Needs III. In Bear, G., Minke, K. M. Michigan:National Association of School Psychologists.
- Hamre, B. K., and Pianta, R. C. (2001). Early Teacher – Child Relationships and the Trajectory of Children ’ s School Outcomes through Eighth Grade. *Child Development*, 72(2), 625–638. http://greatergood.berkeley.edu/images/uploads/Hamre__Pianta_2003.pdf adresinden erişildi.
- Ivar, F. (2016). *The Autonomous Child*. DOI 10.1007/978-3-319-25100-4_2.
- İsgandarova, G. (2015). *Çocukların Sosyalleşmesinde Ailenin Etkileri ve Çocuk Eğitim Yöntemleri*. Seminer Çalışması. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jerome, E. M., Hamre, B. K., and Pianta, R. C. (2009). Teacher–Child Relationships from Kindergarten to Sixth Grade: Early *Childhood Predictors of Teacher-perceived Conflict and Closeness*. *Social Development*, 18(4), 915–945).

- Kamber, T., Acun, İ. ve Akar, C. (2011). İlköğretim Birinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Uygulanabilirliği, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4/2, 195-218.
- Kaya, K., ve Tuna, M. (2008). İlköğretim Çağındaki Çocukların Sosyalleşmesinde Televizyonun Etkisi. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (17), 159–182.
- Kingsmill, B. (2010). *Students' And Teachers' Socialization Beliefs About Shy/Withdrawn Students: Preschool-Grade 2*. Unpublished master dissertation. Bowling Green State University.
- Koştaş, M. (1987). Sosyalleşme (Socialisation). *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 29, Sayı: 1, 329-334.
- Köksal, O., Dilci, T., ve Koç, M. (2013). Çocuklarda Görülen Sosyal Problemlerin Akademik Başarıya Etkisi Üzerine Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. *Turkish Studies*, 8, 873–883.
- Meşeci, F. (2008). Öğretmenin Sosyalleştirici Rolü Ve İstenmeyen Davranışlarla Başa Çıkma, *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 1 , 115–125.
- Murray, C., ve Greenberg, M., T. (2001). Relationships With Teachers And Bonds With School: Social Emotional Adjustment Correlates For Children With And Without Disabilities. *Psychology in the Schools*, 38(1), 25–41.
- Öcal, A., ve Kemer kaya, G. (2014). Yetiştirme Yurtlarında Kalan 6. - 8. Sınıf Öğrencilerinin Sosyalleşme Becerilerinin İncelenmesi. *K. Ü. Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(4), 1567–1584.
- Özpolat, A. (2010). Ailede Demokratik Sosyalleşme. *Aile ve Toplum*, 5(20), 9–24.
- Reitz, A. K., Zimmermann, J., Hutteman, R., Specht, J., & Neyer, F. J. (2014). How Peers Make a Difference: The Role of Peer Groups and Peer Relationships in Personality Development. *European Journal of Personality*, 28(3), 279–288.
- Sağlam, İ. (2009). Bazı Öğrenme Kuramları ve Din Öğretimi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 251-266.
<http://dergipark.gov.tr/uluifd/issue/13481/162839> adresinden erişildi.

Saldana, J. (2013). Power and Conformity in Today ' s Schools. *International Journal of Humanities and Social Science*, 3(1), 228–232.

Sarah C. L. (2004). *Anticipatory Socialization And University Retention*. Unpublished doctoral dissertation. The Florida State University.

Wentzel, K. R. (1998). Social Relationships and Motivation in Middle School : The Role of Parents, Teachers, and Peers. *Journal of Educational Psychology*, 90(2), 202–209.

Yılmaz, N. (2013). Sosyalleşme sürecinin siyasallaşma boyutu. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9(19). 319-332.

Diğer Yayınlar

Akgün, A. (2011). *İlköğretim Kurumlarında Ders Dışı Egzersiz Faaliyetlerine Katılan Öğrencilerin Sosyalleşme Düzeyleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Celal Bayar Üniversitesi. Sağlık bilimleri enstitüsü.

Altunay, A . (2015). Bir Sosyalleşme Aracı Olarak Yeni Medya. *Selçuk İletişim*, 9 (1), 410-428.

Amy, P. (2017). How School Impacts a Child's Socialization. <http://oueverydaylife.com/school-impacts-childs-socialization-16255.html> adresinden erişilmiştir.

Aytan, G. K. (2010). *Ortaöğretim öğrencilerinin sosyalleşmelerinde sporun etkileri*. Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi üniversitesi.

Bayrakçı, Ö. (2007). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersindeki Araştırma Ödevlerinin (Etkinlik, Performans Ve Proje) Öğrencilerin Sosyalleşmesine Katkısı, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Cansever, B. A. (2010). *Ergenlerin Toplumsallaşmasında İnternet Kullanımının Aile Ve Okul Bağlamında Yarattığı Sorunlar*. Yayımlanmamış doktora tezi. Celal Bayar Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Davarcı, M. (2008). *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin Öğrencilerin Sosyalleşmesine Etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Dinçer, M. G. (2009). *Müzik Dersi Ve Ders Dışı Müzikal Etkinliklerin İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyalleşmelerine Etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Erkaya, S. (2016). *Ortaokul Öğrencilerinin Sosyalleşmesinde Sportif Faaliyetlerin Etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, Ş. (2015). *Sosyal Yaşam Merkezlerinin Sosyalleşmeye Etkisi (Karabük Belediyesi Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Karabük Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kırhan, A. (2007). *Üniversite Öğrencilerinin Tematik Televizyon Kanal Tercihleri Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı – Sosyal Öğrenme Kuramı Çerçevesinde Maltepe Üniversitesi'nde Bir Çalışma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Maltepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köse, Z. (2013). *13-14 Yaş Grubu Ergenlerin Bilgisayar Oyunlarını Oynama Alışkanlıklarının ve Sosyalleşme Durumlarının Araştırılması (Kütahya İli Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mallick, S. (t.y.) *Introduction to Sociology: Education*. <http://nptel.ac.in/courses/109103023/download/Lecture%207.pdf> adresinden 12.03.2017 tarihinde erişilmiştir.
- Özçelik, E. (2007). *Öğrencilerin Sosyalleşmesinde Beden Eğitimi Dersinin Rolü*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Beykent Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pearson, A. (t.y.) *How School Impacts a Child's Socialization*. <http://oueverydaylife.com/school-impacts-childs-socialization-16255.html> adresinden 05.03.2017 tarihinde erişilmiştir.
- Rahman, R. (t.y.). *Socialization And Education İn Postmodern Times*. <http://docslide.us/documents/socialization-and-education-in-postmodern-times.html> adresinden erişilmiştir.

Şentürk, N. (2009). *Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Süreçlerinde Aile Kurumunun Etkisi: Sakarya Üniversitesi Örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tuna, M. (2008). *İlköğretim Çağındaki Çocukların Sosyalleşmesinde Popüler Kültürün Rolü*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tunçalp, Ö. (2011). *Seçilmiş Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyalleşme Sürecinde Beden Eğitimi Ve Spor Aktivitelerinin Rolü Ve Önemi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

URL1,<https://www.scanva.org/support-for-parents/parent-resource-center-2/social-development-in-children> adresinden 12.02.2017 tarihinde erişilmiştir.

URL2,<https://mymission.lamission.edu/userdata/alvarats/docs/Open%20Source%20Textbook/Socialization.pdf> adresinden 25.02. 2017 tarihinde erişilmiştir.

URL3, www.sizdrama.antworks.com adresinden 02.03.2017 tarihinde erişilmiştir.

URL4, www.tdk.gov.tr adresinden 05.03.2017 tarihinde erişilmiştir.

URL5,www.yourarticlelibrary.com/sociology/socialisation-the-meaning-features-types-stages-and-importance/8529/ adresinden 06.03.2017 tarihinde erişilmiştir.

URL6,www.chegg.com/homework-help/definitions/adult-socialization-49 adresinden 10.03.2017 tarihinde erişilmiştir.

URL7,http://vcampus.uom.ac.mu/soci1101/322_forms_of_socialisation.html adresinden 20.02. 2017 tarihinde erişilmiştir.

URL8,http://hrsbstaff.ednet.ns.ca/mskinner/Sociology/Socialization/agents_of_socialization.html adresinden 24.02. 2017 tarihinde erişilmiştir.

URL9, http://thoughtfullearning.com/inquireHSbook/pg246_ adresinden 15.02. 2017 tarihinde erişilmiştir.

URL10,<http://www.bilgicik.com/yazi/toplumsal-yapi/> adresinden 01.03.2017 tarihinde erişilmiştir.

URL11,www.quora.com/What-is-the-relationship-between-education-and-sociology adresinden 11.03.2017 tarihinde erişilmiştir.

URL12, <http://slideplayer.biz.tr/slide/9853432/> adresinden 14.04.2017 tarihinde erişilmiştir.

URL13,http://doganyurtybo.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/37/18/747810/icerikler/rehberlik_148240.html adresinden 06.03.2017 tarihinde erişilmiştir.

Yılan, Y. (2012). *İlköğretim Öğrencilerinin Sosyalleşmeleri Ve İletişim Becerilerini Geliştirmelerinde Türk Halk Oyunlarının Rolü*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yücel, D. M. (2014). Öğrenme Kuramları. <http://www.dmy.info/ogrenme-kuramlari/> adresinden 10.01.2016 tarihinde erişilmiştir.

EKLER

EK.1: VERİ TOPLAMA ARACI

Sayın Katılımcı,

Bu anket çalışması Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Bölümünde, İlkokul öğrencilerinin sosyalleşmesinde öğretmen etkisinin veli görüşlerine göre incelenmesi konusunda yapılan bir yüksek lisans tez çalışmasının uygulaması için veri toplama amacı taşımaktadır.

Lütfen soruları size en uygun olan şekilde cevaplayınız. Bu çalışmadan elde edilecek bilgilerin geçerliliği ve araştırmanın başarılı olabilmesi için anket sorularına verdiğiniz cevapların tam ve doğru olması önemlidir. Verilen cevaplar gizli tutulacak ve anketi dolduran kişi hakkındaki bilgiler hiçbir şekilde açıklanmayacaktır. Değerli vaktinizi ayırdığınız ve katkı sağladığınız için çok teşekkür ederiz.

Tezi Hazırlayan
Murat TURHAN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mustafa Kemal ŞAN

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz

(...)Kadın (...)Erkek

2. Medeni Durum

(...)Evlili (...)Bekâr

3. Yaşınız

(...)21-30 arası (...)31-40 arası (...)41-50 arası (...)50 ve üzeri

4. Eğitim Düzeyiniz

(...) Okur-yazar (...)İlkokul (...)Ortaokul
(...) Lise (...)Lisans (...)Lisansüstü

5. Kaç Çocuğunuz var: Lütfen yazınız (.....)

6. Bugüne kadar çocuğunuz çeşitli nedenlerden dolayı (tayin, emekli olma ve benzeri) öğretmenini değiştirmek zorunda kaldı mı?

(...)Evet (...)Hayır (Cevabınız hayır ise lütfen 8. sorudan devam ediniz)

7. Çocuğunuzun öğretmeninin değişmesini çocuğunuzun sosyalleşme sürecinde etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

- (1). Olumlu yönde etkili olduğunu düşünüyorum
- (2). Olumsuz yönde etkili olduğunu düşünüyorum.
- (3). Etkili olduğunu düşünmüyorum.
- (4). Fikrim yok.

8. Çocuğunuzun okumakta olduğu sınıf düzeyi

- (...) 3. Sınıf (...) 4. Sınıf

9. Ailenizin ortalama aylık geliri ne kadar

- (...)0-1300 TL (...)1301-2000TL (...) 2001TL-3000TL
(...)3001TL-4000tl (...) 4000tl'den fazla

10. Size göre çocuğunuzun öğretmeninin hayata bakış açısını belirleyen temel değer(ler) nedir?

- (1). Dini değerler
- (2). Milli ve kültürel değerler
- (3). Evrensel değerler (özgürlük ve insan hakları gibi)
- (4). Siyasi değerler
- (5). Ahlaki Değerler (Saygı, Hoşgörü ve Yardımseverlik gibi)
- (6). Fikrim yok
- (7). Diğer belirtiniz

11. Çocuğunuzun öğretmeninin hayata bakış açısını belirleyen temel değerlerin çocuğunuzun sosyalleşme sürecinde etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

- (1.) Olumlu yönde etkili olduğunu düşünüyorum
- (2). Olumsuz yönde etkili olduğunu düşünüyorum.
- (3). Etkili olduğunu düşünmüyorum.
- (4). Fikrim yok.

Sayın Veli, aşağıda yer alan ifadeleri çocuğunuzun öğretmenini düşünerek cevaplayınız. Çocuğunuzun sosyalleşmesinde öğretmenin rolüne ilişkin olarak yaptığınız değerlendirmeler bu çalışmanın bilimsel boyutunu oluşturmaktadır. Lütfen soruları boş bırakmayınız. Uygun gördüğünüz seçeneği (X) şeklinde işaretleyiniz.		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Çocuklar için tiyatroya faaliyetleri düzenlemesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
2	Hayvanat bahçesine gezi düzenlemesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
3	Çocuklar için sinema organizasyonları düzenlemesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
4	Çocuğumu belediye tarafından düzenlenen yaz kurslarına yönlendirmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
5	Özel günler için çocukların halk oyunları-gösterilerinde görev almalarını sağlaması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
6	Çeşitli resim yarışmalarına katılmaları konusunda öğrencileri cesaretlendirmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
7	Çocukların müzikle uğraşmasına yardım etmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
8	Çocuklara satranç oynamayı öğretmek, faaliyetlerde bulması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
9	Sosyal kulüp çalışmalarında çocukların aktif olarak yer alması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
10	Spor faaliyetlerine katılmaları konusunda çocukları cesaretlendirmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
11	Sınıf içerisinde takım ve grup çalışmaları düzenlenmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
12	Okuldaki şiir, gösteri gibi faaliyetlerde her öğrenciye eşit görevler verilmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
13	Yerli malı haftası için organizasyonlar yapılması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
14	Okul sonrası aile-öğrenci faaliyetleri düzenlenmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
15	Öğrencilere sorumluluklar vererek takibinin yapılması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
16	Öğrenciler için zihinsel ve bedensel gelişimini destekleyici etkinlikler yaptırması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
17	Eğitim-öğretime yardımcı okul dışı geziler düzenlemesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler..	1	2	3	4	5
18	Bu bir kontrol sorusudur, lütfen cevaplamayınız.	1	2	3	4	5
19	Kermes faaliyetlerinde aktif rol alır ve öğrencilerin katılımı konusunda destekleyici rol alması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
20	Eğitim-öğretimle ilgili kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
21	Millî bayramlar, anma, kutlama günleri, belirli gün ve haftalar ile düzenlenecek tören ve toplantılarda (her çocuğun eşit) katılımını sağlaması çocuğumun sosyalleşmesini olumlu yönde etkiler.	1	2	3	4	5
22	Çocuğumun sınıftaki diğer öğrencilerle arkadaşlık kurmasına yardımcı olması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
23	Öğrencilere bir arkadaş gibi yardımcı olur.	1	2	3	4	5

Sayın Veli, aşağıda yer alan ifadeleri çocuğunuzun öğretmenini düşünerek cevaplayınız. Çocuğunuzun sosyalleşmesinde öğretmenin rolüne ilişkin olarak yaptığınız değerlendirmeler bu çalışmanın bilimsel boyutunu oluşturmaktadır. Lütfen soruları boş bırakmayınız. Uygun gördüğünüz seçeneği (X) şeklinde işaretleyiniz.		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
24	Grup çalışmalarında her öğrenciye aktif roller vermesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
25	Ders içerisinde oyunlar oynatması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
26	Çocuğun okul aktiviteleri konusunda aileleri bilgilendirilmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
27	Bir konuyu konuşmak istediğinde öğretmenimiz bize zaman ayırması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
28	Öğrencilerin duygularına önem vermesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
29	Öğrencilerin kendisini ifade etme yeteneğini geliştirici aktiviteler düzenlemesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
30	Ailede, okulda ve çevrede, öğrencilerle diğer çocukların iyi alışkanlıklar kazanmalarını, iyi birer vatandaş olmalarını sağlayıcı faaliyetlerde bulunması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
31	Okul yönetimi ile iş birliği yaparak, okula ve imkânları yeterli olmayan öğrencilere maddî-manevî destek sağlaması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
32	Öğrencileri herhangi bir şeyi yapamadığında, onları cesaretlendirmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
33	Öğrencilerin birbirlerine karşı olan istenmeyen davranışlarının ortadan kaldırılması için elinden geleni yapması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
34	Öğrencilerin sosyalleşmelerinde öğretmenlerin iyi bir model oluşturması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
35	Öğrencilerin doğum gününü kutlaması için etkinlik yapması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
36	Öğrencilerin istenmeyen davranışlarıyla başa çıkabilmek için, uzmanlar, okul psikolojik danışmanı ve okul yönetimi ile birlikte çalışması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
37	Öğrencilerin okul dışındaki etkinliklerini takip etmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
38	Öğrencileri sosyalleştirebilmek için etkinliklere katılımlarını ödüllendirmesi çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
39	Öğrenci faaliyet ve etkinliklerini arttırmak için teknolojiye önem vermesi ve kullanması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5
40	Öğrenciler arasında ayrımcılığa sebep olabilecek davranışlardan kaçınması çocuğumun sosyalleşmesini iyi yönde etkiler.	1	2	3	4	5

Lütfen, bu çalışma hakkında varsa düşünceleriniz yazınız. Belirtmediğimiz önemli gördüğünüz sorunlar ve bu konu ile ilgili çözüm önerilerinizi detayları olarak yazabilirsiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

KATKILARINIZDAN DOLAYI TEŞEKKÜR EDERİZ.

EK 2: ARAŞTIRMA İZİN BELGESİ

T.C.
KÖRFEZ KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 84870571-100-E.12236238
Konu : İlkokul Öğrencilerinin Sosyalleşmesinde
Öğretmen Etkisi

01/11/2016

KAYMAKAMLIK MAKAMINA

İlgi: Sınıf Öğretmeni Murat TURHAN'ın 26.10.2016 tarihli dilekçesi.

İlkokul öğrencilerinin sosyalleşmesinde öğretmen etkisinin veli görüşüne göre incelenmesi, Kocaeli İli Körfez İlçesi örneği adlı tez anketi ile ilgili sınıf öğretmeni Murat TURHAN'ın 26.10.2016 tarihli dilekçesi ekte sunulmuştur.

İlçemiz Mimar Sinan İlkokulu sınıf öğretmeni Murat TURHAN'ın "İlkokul öğrencilerinin sosyalleşmesinde öğretmen etkisinin veli görüşlerine göre incelenmesi, Kocaeli ili Körfez İlçesi örneği" adlı tez anketinin ilçemiz ilkokul 3'ncü ve 4'ncü sınıf velilerine uygulaması müdürlüğümüze uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görülmesi halinde; olurlarınıza arz ederim.

Recep GAYRET
İlçe Milli Eğitim Müdür V.

OLUR
01/11/2016

Dr.Hasan Hüseyin CAN
Körfez Kaymakamı

Hacı Osman Mah. Hızır Reis Cad. Bişkek Sok. No132/A Kat:3 41740 KÖRFEZ/KOCAELİ
Tel: 0 (262) 528 9394 Fax: 0(262) 528 9422 Belgeyi Düzenleyen: Hasan AKGÜL – Şef . Dahili: 20
E-posta: korfez41@meb.gov.tr - Web: <http://korfez.meb.gov.tr>

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 0c3a-1118-346e-bb4-b44c kodu ile teyit edilebilir.

EK:3

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ ETİK KURUL ONAYI

08/12/2016-E.16916

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Sayı : 61923333/044/
Konu : Anketler hk.

Sayın Murat TURHAN

Üniversitemiz Etik Kurulu Başkanlığının 07/12/2016 tarihli ve 63 sayılı toplantısında alınan "15" nolu karar örneği aşağıda sunulmuştur. Bilgilerinize rica ederim.

Prof.Dr. Ahmet Celal APAY
Etik Kurulu Başkanı

Yapılan görüşmeler sonunda; Murat TURHAN'ın "İlkokul Öğrencilerinin Sosyalleşme Öğretmen Etkisinin Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi (Kocaeli İli Körfez İlçesi Örneği)" başlıklı çalışmasının Etik açıdan uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Evrakı Doğrulamak için : <http://193.140.253.232/envision.Sorgula/BelgeDogrulama.aspx?V=BEKV3HEF3>

Etik Kurulu Esentepe Kampüsü 54187 Serdivan SAKARYA / KEP Adresi:
sakaryauniversitesi@hs01.kep.tr
Tel:0264 295 50 00 Faks:0264 295 50 31
E-Posta :ozelkalem@sakarya.edu.tr Elektronik Ađ :www.sakarya.edu.tr

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

Murat Turhan, 1984 yılında Sakarya’da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Hendek’te tamamladı. 2006 yılında Sakarya Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Bölümünden mezun oldu. Aynı yıl Kocaeli iline sınıf öğretmeni olarak atandı. Halen öğretmen olarak görev yapmaktadır. Evli ve bir çocuk babasıdır.

